

UiT Norgga árkálaš universitehta

Humaniora, servodatdiehtaga ja oahpaheaddjeoahpu fakultehta

Giela ja kultuvrra instituhtta

Nominatiiva vai akkusatiiva?

Davvisámegiela studeantaid kásusoahppan

Katarzyna Zofia Dominczak

Sámegiela mastergrádačálus

SAM-3900

miessemánu 2020

Sisdoallu

Sisdoallu	I
Ovdasánit	III
Čoahkkáigeassu	V
Govuslistu	VII
Tabeallalistu	IX
1. Láidehus	1
1.1. Čállí motivašuvdna ja sajádat	1
1.2. Fáddá	2
1.3. Dutkančuolbma	2
1.4. Barggu huksehus	3
2. Davvisámegiela kásusvuogádat	3
2.1 Davvisámegiela kásusvuogádat iešguđet grammatihkain	4
2.1.1 Genitiiva-akkusatiiva synkretisma	5
2.1.2. Subjekta- ja objekta kásusat	7
2.2. Morfofonologija – máttaluohkát ja dássemolsašupmi	8
2.2.1. Nomeniid máttaluohkát	8
2.2.2. Dássemolsun	8
2.3. Studeantaid kásusoahppan	10
3. Teorehtalaš duogáš	10
3.1. Vuosttaš-, nubbi- ja vierisgiela doahpagat	10
3.1.1. Vuosttašgiela očcodeapmi ja nuppigiela oahppan	10
3.1.2. Nubbi- ja vierisgiella	11
3.1.3. Árbegiella	12
3.2. Giellaoahppanteorijjat ja gaskagiella	15
3.2.1. L2 oahppanteorijjat historjjálaš geahčastagas	15
3.2.2. Gaskagiella	17
3.2.3. Gaskagiela dutkan	17
3.2.4. Gaskagiela ovdánanceahkit	19
3.3. Kognitiivvalaš giellaoahppanmodeallat	20
3.3.1. Doahpagat ja oahppanmodealla	20
3.3.2. Gielalaš diđolašvuoda dásit	22
3.3.3. Áicanhypotesa	23
4. Relevánta dutkamušat	24

4.1. Länsman.....	24
4.2. Fjellheim	25
4.3. Juuso.....	25
4.4. Outakoski.....	26
4.5. Eará dutkamušat.....	26
5. Metoda ja materiála.....	27
5.1. R-prográmma.....	27
5.2. UiT kurssaid sisdoallu.....	28
5.3. Dutkanateriála.....	29
5.4. Informánttat	30
5.5. Annoterenvuohki.....	30
6. Bohtosat.....	31
6.1. Materiála oppalašgovva	31
6.1.1. Pronomenat (earret relatiivapronomenat).....	38
6.1.2. Relatiivapronomenat	41
6.1.3. Materiála, pronomeniid ja homonyma NomAcc-hámiid haga.....	45
6.2. Nominatiiva	45
6.2.1. Habitiivacealkagiid subjeavttat.....	48
6.2.2. Paratáksa subjeaktan dahje subjeaktapredikatiivan.....	49
6.2.3. Gihput main leat attribuhtat.....	51
6.2.4. Nominatiivvaid čoahkkáigeassu.....	52
6.3. Akkusatiiva	53
6.3.1. Namat.....	55
6.3.2. Máttaluohkát.....	59
6.3.2.1. Bárrastávval substantiivvat.....	59
6.3.2.2. Bárahisstávval substantiivvat.....	62
6.3.2.3. Kontrákta substantiivvat.....	65
6.3.3. Sátneortnet, paratáksa ja attribuhtat.....	66
6.3.4. Akkusatiivvaid čoahkkáigeassu.....	67
7. Bohtosiid árvoštallan ja konklusuvdna.....	67
Gáldut	71
Mildosat	74
Miiddus 1	74
Miiddus 2:.....	77
Miiddus 3	79

Ovdasánit

Dán masterbarggu fáddá lea guhká leamaš mu váibmoášši ja lean duodai ilus go čálus dál viimmat gárvánii.

Giittán váimmolaččat iežan bagadalli Lene Antonsena, guhte lea álo nannosit ja gierdevaččat neavvun ja oahpahan munnje akademalaš čállinvuogi.

Giitu informánttaide – munno kollegain ángiris studeanttaide, din čállošiid haga ii livčče leamaš dát bargu.

Áiggun maid giitit kollegaid Ritva, Linda, Biret Merete ja Chiara go finadeiddet kantuvrras gulaskuddame mo masterbargguin manai, ja Báhpajávrrre bearjadatčállinjoavkku skábmaáigge 2019/20: Trond Trosteruda, Lene Antonsena ja Laura Janda, buvrru ja lunšaságastallamiid ovddas. Giittán erenoamážit Laura Janda, guhte lea oahpahan munnje CART-analysa muoraid ja vuvddiid. Giitu mastergrádasemináraid oasseváldiide čavčča ja giđa 2019–2020 mávssolaš kommentáraid ovddas, ja UiT HSL-ossodaga Giela ja kultuvrra instituhtii, olles bargobirrasii ja fágabirrasii.

Giittán ustibaččaidan guđet leat doallan oktavuodaid ja guossohan munnje gáhkkogáfe olggu ovddas, gidđabeaivvážis, dalle go čálus gárvánišgođii – ja dán láhkai movttiidahtán mu joatkit 🍪☀️🐏🎵❤️

Cealkkán vel dearvvuodaid iežan váhnemiidda ja searas nieidda-guoktái Liv Maijai ja Nataliai.

Romssas, miessemánus 2020

Čoahkkáigeassu

Masterbarggus guorahalan mo davvisámegiela L2-studeanttat geavahit nominatiivva ja akkusatiivva čállosiin, maid sii leat geigen UiT sámeigiela jahkeoahpu nuppi lohkanbajis. Materiálas leat 15.000 sáni ja oktiibuot 3530 nominatiiva- ja akkusatiivadáhpusa njealji áigemuttus (B1-, B2-, B3-, E-materiálatiipat). Teorehtalaš lahkonanvuogi vuodđudan gaskagielaide dutkamii ja kognitiivva oahppanteoriijaide. Lean juohkán studeanttaid golbman joavkun ja gávdnan erohusaid BCD-joavkku ovdánanminstaris, sihke nominatiiva- ja akkusatiivageavaheamis, A-joavkku bohtosiid ektui. CART-analysa čájeha ahte fáktorat kásus, syntávssalaš kategoriija, sátneluohkká ja substantiivva máttaluohkká váikkuhit eanemusat dasa, čállá go studeanta nominatiivva ja akkusatiivva riehta vai boastut. Akkusatiivvat leat váddáset go nominatiivvat buot studeanttaide.

Čájehan ahte BCD-joavkku rivttes kásusa válljen ii ovdán dássedit kurssa progreshuvnna mielde. Vaikko sin nominatiivageavaheapmi ovdána guovtti materiálatiippa gaskkas (B2: 89 % > B3: 96 %), de dat gahčá álgodássái mañimus materiálatiippas (E: 89 %). Akkusatiivasojaheapmi ovdána B1- ja B2-materiálatiippa gaskkas (77 % > 86 %), muhto de hedjona guovtti mañimus materiálatiippas (B3: 62 %; E: 67 %), álgodási ektui.

BCD-joavkku materiálas báhcet erenoamážit bárrastávval ja kontrákta substantiivvat ja namat (proprat) sojatkeahttá cealkaga objeaktan, dahje dat sojahuvvojit boastut. Ođđaset loatnasánit báhcet dávjá sojatkeahttá, ja sátneorntnet, attribuhtat ja paratáksagihpuid siskkáldas dynamihkka sáhttet váikkuhit dasa, sojahit go studeanttat substantiivva riehta akkusatiivvas, vai eai. Studeanttaid gielladuogáš, ovdamáhttu ja fuomášupmi sáhtta maid váikkuhit oahppamii.

Bohtosat čájehit ahte lea dárbu heivehit oahpponeavvuid ja oahpahusa, vai čuovvulivččii ja dorjjošii nuppigiela studeanttaid buorebut sin oahppanproseassas. Lea dárbu fuomášuhttit studeanttaide kásusgeavaheami juohke háve go ođđa cealkka- ja gihppostruktuvrrat oahpahunvojit. Berrešii maiddái geardduhit sojahannjuolggadusaid go studeanttat ohppet ođđa sániid, omd. namaid.

Govuslistu

Govus 1. Gielalaš prosesseren (Bergreen & Tenfjord 1999:87).	20
Govus 2. Gielalaš hypotesaid ráhkadeapmi ja testen L2 oahpahallamis (Berggreen & Tenfjord 1999:303).	21
Govus 3. Geahččaladdan hypotesaiguin giellaoahppanproseassas (Berggreen & Tenfjord 1999:303).	21
Govus 4. Čoahkkáigeassu olles máteriálas, ráhkaduvvon R-prográmmain.	32
Govus 5. Čoahkkáigeassu olles materiálas mas eai leat homonyma NomAcc-hámit, ráhkaduvvon R-prográmmain.	34
Govus 6. CART-analyssa olles materiála vuodul, mas eai leat homonyma NomAcc-hámit.	36
Govus 7. CART-analyssa mii vuoruhá 11 fáktora dehálašvuoda, olles materiála vuodul mas eai leat NomAcc-hámit.	37
Govus 8. Fáktorat mat váikkuhit dasa, mo relatiivapronomenat sojahuvvojit. CART-analyssa olles materiála vuodul.	42
Govus 9. Relatiivapronomeniid mearri buot studeanttaid materiálas.	43
Govus 10. Fáktorat mat váikkuhit nominatiivageavaheapmái. CART-analyssa olles materiála vuodul.	46
Govus 11. BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmái. CART-analyssa.	54
Govus 12. Deháleamos fáktorat mat váikkuhit BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmái. CART-analyssa.	55
Govus 13. Namaid sojahaheapmi akkusatiivvas B3- ja E-materiálatiippas, buot studeanttaid materiálas.	56
Govus 14. Bárrastávval substantiivaid sojahaheapmi akkusatiivvas materiálatiippaid mielde, BCD-joavkku materiálas. Rivttes kásusat leat ruonát ja boasttukásusat lea ruoksadat.	60

Tabellalistu

Tabella 1. Davvisámegiela kásusvuogádat Ylikoski & Aikio (boahtime), Nickel & Sammallahti (2011) ja Svonni (2018) mielde.	5
Tabella 2. Guovddáškonsonánttaid golbma vejolaš ceahki ja molsašuddan gievrras ja geahnohis dási gaskkal. OI/MI mearkaša ovttaid- ja mánggaidlogu, Nom/Akk leat kásusnamahusat ja B lea bárrastávval máttatiipa.	9
Tabella 3. Sátnelohku ja kásuslohku materiálatiippaid mielde.	30
Tabella 4. Pronomeniid juohkáseapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, materiálas mas eai leat homonyma NomAcc-hámit.	39
Tabella 5. Relatiivapronomeniid juohkáseapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, olles materiála vuodul.	42
Tabella 6. Nominatiivva geavaheapmi materiálas mas eai leat pronomenat eai ge homonyma NomAcc-hámit.	47
Tabella 7. Nominatiiva geavaheapmi gihpuin main leat attribuhtta ja gihpuin, main ii leat attribuhtta, BCD-joavku materiála vuodul.	52
Tabella 8. Akkusatiivva geavaheapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, materiála vuodul mas eai leat pronomenat eai ge NomAcc-hámit.	53
Tabella 9. BCD-studeantajoavku namaid sojaheapmi akkusatiivvas, B3- ja E-materiálatiippas.	57
Tabella 10. Guovddáškonsonánttat mat leat boasttudásis bárrastávval substantiivvaid sojaheamis, BCD-joavku materiálas.	61
Tabella 11. Bárahisstávval substantiivvaid juohkáseapmi materiálatiippaid mielde BCD-studeantaid materiálas.	63
Tabella 12. Bárahisstávval substantiivvat objektan BCD-studeantaid materiálas.	63
Tabella 13. Akkusatiivageavaheapmi attribuhttagihpuin ja gihpuin main eai leat attribuhtat, BCD-joavku materiála vuodul.	67

1. Láidehus

1.1. Čáli motivašuvdna ja sajádat

Sániid sojaheapmi dagaha váttisvuodaid studeanttaide, geat rávisolmmožin ohppet sámegiela nubbingiellan ja kásusat, omd.nominatiivvat ja akkusatiivvat geavahuvvojit dávjá boastut. Giella lea sihke mearkkašupmi ja struktuvra, nu ahte olmmoš ferte máhttit bidjat sániid rivttes hámiide ja rivttes ortnegii, vai beassá deaivilit ja vuohkkasit ovdanbuktit iežas jurdagiid. Mađe eanet grammatihka olmmoš máhtta, dađe vuohkkaset ja deaivilet sáhtta dadjat ja čállit maid oaivvilda. Danne lean välljen addit ollu čállinbargguid iežan studeanttaide, ja anán dás sin čállošiid dutkanmateriálan.

Rávisolmmožin ferte diđolaččat fokuseret vai oahppá giela (Schmidt 1990). UiT jahkeovttadaga plána mielde studeanta galgá gielalaččat birget servodagas go lea geargan sámegieloahpuin. Dasa dárbbasa “a fairly large repertoire, and a degree of control, of target language structures” (Martin ja earát 2010:75).

Čálamáhttu (eaj. *literacy*) lea olmmošvuoigatvuohta ja dehálaš oassi olbmo oppalaš giellamáhtus. Máhttit čállit ja lohkat iežas eatnigiela sáhtta nannet olbmo identitehta ja dat rahpá vejolašvuodaid buorebut searvat servodatdoaimmaide. Čálamáhttu buktá kognitiiva ovdamuniid ja viiddida olbmo gielalaš resurssaid ja reaidduid, ja dán láhkai doarju maidái giellaoahppama ja -ovdáneami (Outakoski 2015:4). Dat bealli lea leamaš dehálaš munnje nuppigiela oahpaheaddjin.

Mun lean ieš lohkan sámegiela nubbingiellan, nu ahte mus leat vásáhusat studeantan, oahpaheaddji ja dutki perspektiivva lassin. Go dađistaga álgen oahpahit, de lei oahpahusas garra fokus njálmálaš gulahallamis ja studeanttais sávaldat lea leamaš oahppat hupmat. Seammás čállit sámegillii adnojuvvo májgga sivas váttisin: čállinvuohki spiehkasta suopmaniid jietnadeamis, leat ain unnán girjjit ja oahppomateriálat majoritehtagielaid resurssaid ektui; unnán hárváneapmi ja miellaguottut čállima hárrái hehtejit ges olbmuid čállimis. (Outakoski 2015b:50–52).

Giellaoahpaheaddjit leat ozus buriid oahpahanvugiid vai buorebut dorjjoše ohppiid giellaovdáneami. Ovdal go divvu ja buorida, de dárbbášuvvojit dárkilis dieđut das, makkár

studeanttaid giella lea. Sávan ahte dán barggu bohtosat čielggadivčče oasi vierisgiella studeanttaid giellamáhtus.

1.2. Fáddá

Dutkamušastan guorahalan oasáža das, mo davvisámegiela L2-studeanttaid¹ (ollesolbmuid) *kásusgeavaheapmi* ovdána teavsttain, maid sii leat čállán universitehta jahkeovttadaga nuppi lohkanbaji áigge. Mun guovdilasttán dás mo nuppigiela joatkkadási studeanttat geavahit nominatiivva ja akkusatiivva².

Máhttit geavahit nominatiivva ja akkusatiivva lea davvisámegielas dehálaš morfosyntávssalaš ášši, go daiguin earuha ee. cealkaga subjavtta ja objavtta. Dat gáibida nuppigiela studeanttas gálggaid mángga dásis: son ferte oahppat sihke hámi ja funkšuvnna – jietnadeami ja sojahanhámiid lassin galgá máhttit riektáčállima njuolggadusaid ja cealkagiid syntávssa.

Vaikko dan guovtti kásusii vuoruhuvvo ollu áigi ja návccat vierisgieloahpahusas, de giellaoahpaheaddjit vásihit ahte oahppit čađat bártidit nominatiivvaid ja akkusatiivvaid buvttademiin čállimis. Dat guoská sihke álgodási ja joatkkadási ohppiide ja studeanttaide. Ovddit dutkamušat čájehit maiddá ahte earenoamážit davvisámegiela konsonántaguovddáža dássemolsun sáhtta dagahit váttisvuodaid maiddá eatnigielaigiidda (Juuso 2018; Outakoski 2015; Antonsen 2013).

1.3. Dutkančuolbma

Dán barggu fáddái lean formuleren čuovvovaš dutkangažaldagaid:

1. Makkár dáhpáhusain davvisámegiela joatkkadási³ nuppigiela studeanttat geavahit nominatiivva ja akkusatiivva riektá čállosiin – ja mainna sii eanemustá bártidit?
2. Gávdnojit go oktasaš tendeanssat (ovdananmuttut⁴) nominatiivva ja akkusatiivva oahppamis, maid buohkat čuvvot?

¹ Mun gohčodan giellaoahpahalli ollesolbmuid studeantan; skuvlaahkásaččaid gohčodan ges oahppin.

² Čilgen kásusvuogádaga ja kásusnamahusaid válljema goalmmat kapihttalas.

³ UiT jahkeovttadaga nuppi lohkanbaji studeanttat

⁴ ean. *leaps of development* (Martin ja earát 2010:74)

3. Man muddui jahkeovttadahkii gullevaš oahppoávdnasat dorjot nominatiivva ja akkusatiivva oahppama?

Ovddeš dutkamušaid bohtosiid vuodul ja iežan intuitiivvna vuodul lean ráhkadan golmma bargohypotesa: 1) Materiálas leat eanet kásusfeailat go dássemolsun- ja čállinfeailat (mii čájeha ahte studeanta lea buori muddui oahppan morfologiija ja čállinnjuolggadusaid (ja máhtta geavahit sátnegirjiid), muhto cealkkas syntáksa ii leat vel sajáiduvvan su giellavuogádagas⁵ dutkanprošeavtta áigge). 2) Mađe moalkásat cealkkahuksehus, dađe eanet kásusfeailat. 3) Jahkeovttadahkii gullevaš oahppoávdnasat eai doarjjo doarvái bures joatkkadási studeantaid oahppanproseassa ja fertejit buoriduvvot.

1.4. Barggu huksehus

Čálus lea juhkkuojuvvon čieža oassái. Láidehusas mitalan iežan motivašuvnnas ja vuolggasajis dutkin, ja dasto ovdanbuvttán dán masterbarggu fáttá, dutkangažaldagaid ja struktuvrra. Nuppi kapihttalís čilgen davvisámegiela kásusvuogádaga ja dasa guoskevaš morfofonologalaš ja morfosyntávssalaš áššiid; dás ákkastalan kásusnamaid válljema. Goalmmát kapihttalís ovdanbuvttán ges dán dutkamuša teorehtalaš duogáža. Das čilgen ee. *gaskagiella*-doahpaga, oahppanteoriijaid ja mo dat heivejit sámegielaid kontekstii. Njealját kapihttalís presenteren ovddit dutkosiid mat leat dahkkon sámegiela oahpahalliid giela birra, ja čilgen mo dat leat relevánta mu dutkamuššii. Barggu viđát oasis válddahan materiála, metoda ja analysavugiid, ja dasa lassin jahkeovttadaga sisdoalu. Dasto guđát ja stuorimus oasis buvttán ovdan iešalddis materiála analysa, bohtosiid ja digaštallama. Loahpahan dutkamuššan čoahkkáigeasuin, mas buvttán jurddabohtosiid ja evttohan vel vejolaš joatkaga.

2. Davvisámegiela kásusvuogádat

Dán dutkamuša fáddá lea nominatiivva ja akkusatiivva geavaheapmi. Kásusiid sáhtta defineret mángga perspektiivvas ja dutkanárbevierus. Mun guorrasan dás definišuvdnii, man mielde kásus lea nomeniid sojahanhápmi ja giellaoahpalaš sojahankategoriija, mii čájeha makkár doaibma nomengihpus lea cealkagis, eará cealkkalahtuid ektui.

⁵ Čilgen *gaskagiella*-doahpaga ja eará doahpágiid goalmmát kapihttalís

Máhttit kásusvuogádaga gáibida nuppigiela studeanttas gálggaid mángga dásis – son ferte oahppat ja dovdat sihke fonologiiija, morfologiiija ja syntávssa, ja dasa lassin riektáčállinnjuolggadusaid (dakko gokko čállinvuohki spiehkasta jietnadeamis). Sáme gielat leat syntehtalaš gielat, mii mearkkaša ahte sojahan- ja suorggidangehčosat laktásit sátnemáddagii dihto ortnegis; eai leat álo čielga rájat morfemaidda gaskkas. Dasto leat sáni siskkáldas fonologalaš molsašuddamat, omd. konsonántaguovddáža dássemolsun ja diftonganjuolgan normerejuvvon čállingielas; njálmmálaš gielas lea vel moalkáset vuogádat, mas birastahtti vokálat váikkuhit konsonántaguovddáži. Ovdamearkka (2:1) čájeha 1) dássemolsašumi *ht-d*, 2) akkusatiivva mánggaidlogu gehčosa *-id* ja 3) diftonganjuolgama *oa-o* soggevoakála *-ii* guhkkuma geažil:

(2:1) *goahti* (OINomB) – *gođiid* (OIAkkB)⁶

Nu ahte oahppi ferte máhttit sihke ráhkadit mánggaidlogu akkusatiivva *gođiid*-hámi, ja nuppe dáfus oaidnit minstara ja ipmirdit sátnehámi mearkkašumi ja funkšuvnna teavsttas ja njálmmálaš gielas.

Dan barggu fokus lea davvisáme giela guovtti giellaoahpalaš kásusii – nominatiivii ja akkusatiivii (*akkusatiiva*-namahusa válljema čilgestan dasto). Davvisáme gielas lea dehálaš máhttit dan guokte kásusa, go daiguin earuha ee. transitiiva subjeavtta ja objeavtta, nu mo oidno ovdamearkkain (2:2) ja (2:3). Dat lea vejolaččat dehálaš máhttu vai gulahallan meinestuvvá.

(2:2) *Ánde oinnii guovžža.*

OINomB OIAkkB

(2:3) *Ándde oinnii guovža.*

OIAkkB OINomB

2.1 Davvisáme giela kásusvuogádat iešguđet grammatihkain

Kásusvuogádaga govvideamis ja čilgemis ferte váldit vuhtii hámi ja funkšuvnna. Ođđaset davvisáme giela grammatihkat almmuhit 6–8 kásusa (Aikio & Ylikoski (boahtime); Nickel &

⁶ Oanadusáid čilgehus: OI – ovttaidlohku, MI – mánggaidlohku, Nom – nominatiiva, Akk – akkusatiiva, B – bárrastávval máttatiipa

Sammallahti 2011; Svonni 2018). Hámi dáfus leat dálá davvisámegiela guhtta kásusa, namalassii nominatiiva – akkusatiiva/genitiiva – illatiiva (allatiiva) – lokatiiva (lokatiiva/ablatiiva) – komitatiiva – essiiva. Buot kásusiin earret essiivva leat sierra ovttaidlogu- ja máŋggaidlogu hámit. Genitiiva-akkusatiiva synkretisma (man čilgen lagabut boahte vuollekapihttalis) lassin leat ovttaidlogu lokatiivva ja máŋggaidlogu komitatiivva hámit seammaláganat, ja maiddái Svonni (2018) vuogádaga mielde lokatiiva ja ablatiiva. Funkšuvnna dáfus sáhtta goit earuhit giellaoahpalaš kásusiid (omd. subjeaktakásusa ja objeaktakásusa), oamastankásusa, báikekásusiid jna. Svonni ovdanbuktá vuogádaga mas leat gávccii kásusa (2018:44), Nickel & Sammallahti ovdanbuktiba čieža kásusa (2011:49), ja Aikio & Ylikoski (boahtime) ges guhtta. Oppalašgovva oidno vuolábeale tabeallas 1:

Aikio & Ylikoski (boahtime)	Nickel & Sammallahti (2011)	Svonni (2018)
Nominatiiva Genitiiva-Akkusatiiva	Nominatiiva Akkusatiiva Genitiiva	Nominatiiva Akkusatiiva Genitiiva
Illatiiva Lokatiiva Komitatiiva Essiiva	Illatiiva Lokatiiva Komitatiiva Essiiva	Allatiiva Lokatiiva Ablatiiva Komitatiiva Essiiva

Tabealla 1. Davvisámegiela kásusvuogádat Ylikoski & Aikio (boahtime), Nickel & Sammallahti (2011) ja Svonni (2018) mielde.

2.1.1 Genitiiva-akkusatiiva synkretisma

Dálá davvisámegiela akkusatiiva ja genitiiva leaba ovttaláganat hámi dáfus (earret lohkosániid, maid dás in giedahala). Go sánit, main leat iešguđetlágan morfosyntávssalaš funkšuvnnat ovttastuvvet oktan hápmin, de dat gohčoduvvo synkretisman; dat lea sojahanhámiid homofoniiija (Hansson 2007:91). WALs (*The World Atlas of Language Structures Online*) diehtovuođu mielde kásusiid synkretisma lea máilmmiviidosáččat dábálaš dáhpáhus. Dasa sáhttet leat iešguđet sivat. Diakronalaš perspektiivvas synkretisma sáhtta mearkkašit, ahte giela morfologiija lea systemáhtalaččat rievdan (muhtun sárgosiidda, ean. *features*, ii leat šat dárbu) – dahje dat sáhtta leat fonologalaš rievdamas boadus, morfologiija olggobealde; dalle jietnadagaid rievdamat dat jávkadit erohusaid sojahanhámiid gaskkas (Hansson 2007:94–95; 102). Dán lálkai Proto-Urála (PU) akkusatiiva ja genitiiva ovttaidlogu

hámit leat massán nasála loahppakonsonánttaid. Ovdamearkkaid (2:4)–(2:6) lean viežžan Sammallahtis (1998:65–66):

(2:4) PU **n* (genitiiva geažus) ja **m* (akkusatiiva geažus) > davvisámi _ (ii leat geažus)

(2:5) PS **kuole-m* (Ol Akk) > DSá *guoli_* (Ol Akk/Gen)

(2:6) PS **kuole-n* (Ol Gen) > DSá *guoli_* (Ol Akk/Gen)

Dálá mánggaidlogu akkusatiiva- ja genitiivahámit leat maid homonyma, vaikko ii lean fonologalaš biras, mii dagahivččii ovttahttima. Sammallahti mielde ná (1998:68):

(2:7) MIAkk: PFS **kala-j-ta* > PS **kuoilijDe* > DSá *guliid* (Nielsen: *guliid*)

(2:8) MGen: PFS **kala-j* > PS **kuolij* > DSá *guliid* (Nielsen: *gulii*)

Ovdamearkkain (2:7) ja (2:8) oidno gehčosiid ovdáneapmi. Nielsena grammatihkas almmuhuvvon jagiid 1926–1929 oidno ain erohus mánggaidlogu akkusatiivva ja genitiivva hámiid gaskkas (Nielsen 1979:62–69). Nu ahte ovttaidlogu akkusatiivva ja genitiivva synkretismmas lea fonologalaš duogáš, ja mánggaidlogus ges analogalaš duogáš. Dálá lullisámegillii leat ain seilon Proto-Urála akkusatiivva ja genitiivva ovttaidlogu gehčosat *-m* ja *-n*, ja dasto oidno maid erohus mánggaidlogu akkusatiivva ja genitiivva gaskkas. Lullisámegiela (LSá) ovdamearkkat (2:9) ja (2:10) leat vižžon Bergsland (1994:102–103):

(2:9) LSá: OINom *gâetie* – OIAkk *gâetiem* – OIGen *gâetien*

(2:10) MINom *gâetieh* – MIAkk *göötide/gâetide* – MGen *gööti/gâetiej*

Dálá julevsámegielaš oidno maid erohus akkusatiivva ja genitiivva gaskkas. Ovdamearkkat (2:11) ja (2:12) čájehit julevsámi vuogádaga:

(2:11) JSá: OINom *goahte* – OIAkk *goadev* – OIGen *goade*

(2:12) MINom *goade* – MIAkk *gâdij* – MGen *gâdij*

Suomagielaš dattege leat boares gehčosat suddan oktii *-n*-geažusin ovttaidlogus: Suo. *kala-n* (Ol Akk/Gen) – geahča omd. Karlsson (2009:150).

2.1.2. Subjekta- ja objekta-kásusat

Mánge máilmmi giela juohkásit typologalaččat akkusatiiva (ii-ergatiiva) ja ergatiiva (ii-akkusatiiva) vuogádagaide. Sámeielat geavahit ng. akkusatiiva-kásusvuogádaga, mas nominatiiva lea subjekta-kásus ja akkusatiiva ges transitiiva vearbaid objekta-kásus⁷. Mun lean dán barggus válljen geavahit *akkusatiiva* tearpma funkšuvnna kriteriavuodul, man mielde akkusatiiva mearkkaša transitiiva vearbaid objekta-kásusa. Dán dutkamušas in geahča oamastanráhkadusaid (main geavahuvvo genitiiva) in ge áigeadverbiálaid (mat sáhttet leat sihke akkusatiivvas ja genitiivvas). Dieđán ahte livčče eará vuogit klassifiseret kásusiid (gč. tabealla 1).

Birastahtti majoritehtagielat, nu go suomagiella ja skandinávalaš gielat váikkuhit sámeielagiid gillii, dasa mo olbmot ipmirdit kásusiid ja mo sii válljejit kásusa go čállet ja hupmet. Dát guoská sihke L2-ohppiide, árbegielahubmiide ja muđui sámeielagiid gillii. Suomagiela objekta-kásus sáhtta leat nominatiiva, partitiiva, genitiiva ja akkusatiiva, sierra njuolggadusaid mielde. Karlssona akkusatiiva lea čoahkkedoaba (funkšuvnna), mii sisttisdoallá buot vejolaš objekta-kásushámiid (2009:147).

Earret earáin Göken (2012) ja Piri (2017) čájehaba pro gradu-dutkamušasteaskka, ahte rivttes objekta-kásusa válljen dagaha váttisvuodaid suomagiela L2-ohppiide gitta alit giellaoahppandássái. Lullisámeigiela objeavtta kásusnjuolggadusat leat moalkát ja sulastahttet suomagiela vuogádaga. Nuppe dáfus, dálá girjedárogielas kásus ii oidno go persovdnapronomeniin ja daidda leat seilon dušše nominatiiva- ja akkusatiivahámit:

(2:13) *Jeg* (OINom) *elsker deg* (OIAkk).

(2:14) *Vi* (MINom) *så dem* (MIAkk).

Eará nomenat eai soja kásusiid mielde (Faarlund ja earát 1997:316). Davvisámeigiela oahpahalli dárogielagiidda sáhtta leat váttis fuobmát objeavtta, dahje muitit sojahit dan akkusatiivvas. Mus eai leat dán vuoro metadieđut, mat muitlivčče juste mo studeanta jurddaša dalle go galgá válljet kásusa čállidettiin, ja mii su mielas dagaha eanemus váttisvuodaid.

⁷ Eará gielain, nu go omd. euskara (baskagiella) dahje kalaallisut (Ruonáeatnama giella), atnet ergatiivva transitiiva vearbaid subjekta-kásusin, ja absolutiivva sihke transitiiva vearbaid objekta-kásusin ja intransitiiva vearbaid subjekta-kásusin (Montrul 2016:58–59).

2.2. Morfofonologijja – máttaluohkát ja dássemolsašupmi

Oahpahaladettiin davvisámegiela nomensojaheami ferte oahppat nomeniid máttaluohkáid ja dássemolsunminstariid.

2.2.1. Nomeniid máttaluohkát

Davvisámegielas leat golbma máttaluohká (dahje máttatiippa), máddaga maŋimus távttá mielde. Ođđaset grammatihkain ja čállosiin Svonni (2018) ja Baal (ee. 2009) geavaheaba juohku bárrastávval, bárahisstávval ja kontrákta máttaluohkát. Nickel & Sammallahti (2011) ja Aikio & Ylikoski (boahtime) ges – vokála- ja konsonántamáddagat.

Mii rehkenastit stávvaliid sáni maŋemus távttas, dábálaččat ovttaidlogu akkusatiiva-genitiiva-hámis, nu ahte bárrastávval nomeniin leat guokte stávvala (*dolla-dola*), bárahisstávval nomeniin leat golbma stávvala (*uđas-uđđasa*), ja kontrákta maid guokte stávvala (*suolu-sullo*). Baal mielde leat guokte máttaluohká tiippa go váldá vuhtii dušše dássemolsuma: (1) bárrastávval tiipa ja (2) bárahisstávval tiipa (2009:45). Bárrastávvalnomeniin lea gievrras dássi ovttaidlogu nominatiivvas, illatiivvas ja essiivvas, eará kásusiin ges geahnohis dássi. Bárahisstávvalnomeniin leat nuppe láhkái: gievrras dássi lea buot kásusiin earret ovttaidlogu nominatiivva ja essiivva. Kontrákta máddagiin lea seammá minsttar go (2). Bárahisstávval máddagat ožžot liigestávvala gievrras máddagis. Kontrákta máddagat gullet loahppatávttaid dáfus bárrastávval tiipii ja dássemolsuma dáfus ges bárahisstávval tiipii (Baal 2009:46).

2.2.2. Dássemolsun

Dássemolsašupmi lea morfofonologalaš proseassa, mii dáhpáhuvvá go guovddáškonsonánttat molsašuddet fonologalaččat, dalle go nomen sodjá kásusiid mielde (Baal 2009:43).

Kásusiin lea jogo gievrras dahje geahnohis dássi, dan mielde guđe máttaluohkkái nomen gullá.

Leat konsonántaguovddáža golbma guhkkodaga dahje ceahki (CI – CII – CIII), mat sáhttet leat jogo gievrras dahje geahnohis dássi. CI álo geahnohis dássi ja CIII álo gievrras dássi; CII sáhttá leat jogo gievra dahje geahnoheapme. Mun čájehan dán vuolabeale tabeallas 2.

	CIII	CII	CI
hcc-hc	fáhcca(OINomB) <i>gievrras dássi</i>	fáhcat(MINomB) <i>geahnohis dássi</i>	
hc-z		čáhci(OINomB) <i>gievrras dássi</i>	čázi(OIAkkB) <i>geahnohis dássi</i>

Tabealla 2. Guovddáškonsonántaid golbma vejolaš ceahki ja molsašuddan gievrar ja geahnohis dási gaskkas. Ol/MI mearkkaša ovttaid- ja mánggaidlogu, Nom/Akk leat kásusnamahusat ja B lea bárrastávval máttatiipa.

Guovddáškonsonántaid molsašuddan sáhtta leat jogo kvantitatiiva (guhkkodaga dáfus, omd. *guolli-guoli*) dahje kvalitatiiva (omd. *goahhti-goadi*) (Baal 2009:44).

Vokálaguovddáža ja sokki vokálat váikkuhit konsonántaguovddáži. Leat erohusat oarje- ja nuortasuopmaniid gaskkas. Gávno birastahtti vokálaid primára ja sekundára guhkkun: primára guhkkun Guovdageainnu suopmanis váikkuha konsonántaguovddážiidda main lea kvantitatiivvalaš molsašupmi, no go gemináhtat ja gievrar dási h-čoahkit. Sekundára guhkkun dagaha ges ahte geahnohis dási nuppi ceahki guovddáškonsonántat guhkkot goalmát ceahkkái. (Baal 2009:45). Eambo das mo vokálat váikkuhit čállá omd. Baal (2009) ja Sammallahti (1984; 1998).

Davvisámegeiela oahpahalliid nomensojaheapmi lea ain unnán dutkojuvvon, muhto leat moadde dutkamuša mat giedahallet dan fáttá. Juuso (2013) dutká konsonántaguovddáža feaillaid eatnigiela studeantaiskosiin. Son lea juohkán konsonántaguovddážiid váttes ja álkes guovddážiidda, kvalitehta ja guhkkodaga dáfus. Su mielde dan mielde gullá go eatnigiel olmmoš erohusa jietnadeamis (álkes konsonántaguovddáš) vai ii (váttes konsonántaguovváš) (Juuso 2013:42). Maddedá Länsmán (2009) ja Outakoski (2015c) leat dutkan sámegeiela ohppiid ja studeantaid kásusvuogádaga (gč. kapihtala 4).

Nomeniidda laktásit sierra kásusgehčosat, das gitta guđe máttaluohkkái nomen gullá. Davvisámegeiela *bárrastávval* máddagiid ovttaidlogu nominatiivvas ja akkusatiivvas ii leat geažus, nu ahte dušše dássemolsun earuha dan guokte kásusa (*čáhci-čázi*). Mánggaidlogu hámiin leat sihke dássemolsun ja gehčosat. Geažus *-t* sáhtta leat mánggaidlogu nominatiivva geažus (*riššat*), dahje bárahisstávval nomeniid ovttaidlogu nominatiivva loahppakonsonánta (*rievssat*). (Baal 2009:52).

Bárahisstávval nomeniin ihtá liige stávval buot kásusiin earret ovttaidlogu nominatiivva ja essiivva normerejuvvon gielas; hállangielas essiivvas maid sáhtta leat liigestávval.

Persovnnalaš, jearaldat- ja relatiivapronomeniin leat sierra kásushámit, main ii leat dássemolsun. Ollislaš paradigmat gávdnojit ovdalis namuhuvvon davvisámi grammatihkain, omd. Aikio & Ylikoski (boahtime), Svonni (2018) ja Nickel & Sammallahti (2011).

Davvisámegiela dábálaš sátneortnet lea SVX: subjeakta – verbála – objeakta, predikatiiva dahje adverbála. Eksistentiála- ja habitiivacealkagiin subjeakta čuožžu cealkaga loahpas (Svonni 2018:200, Aikio & Ylikoski (boahtime):44–45). Sátneortnet sáhtta dattege leat oalle friddja (omd. Svonni 2018:200–202).

2.3. Studeanttaid kásusoahppan

Mun guorahalan dán barggu analysaoasis (guđát kapihttalis), maid informánttat orrot máhttime ja guhtemuš grammatihkkaosasi dagaha váttisvuodaid dihto ovdánancehkiin – lea go nu, ahte oahppi ii gula dahje ii máhte dássemolsuma njuolggadusaid, vai ahte ii *ipmir* kásusgeavaheami (ahte transitiiva vearbaid objeakta galgá leat akkusatiivvas), vai lea go sáhka syntávssas (oahppi diehtá, ahte galgá akkusatiiva muhto ii oainne dahje ii muite objeaktaposišuvnna)? Jearahallanskovit mat informánttat leat vástidan čájehit, ahte eatnašat leat oahppan ja *dihitet* mii transitivitehta lea, muhto eai soaitte leat doarvái *didolaččat* cealkkastruktuvrii dahje riektačállimii.

3. Teorehtalaš duogáš

3.1. Vuosttaš-, nubbi- ja vierisgiela doahpagat

Čilgen álggos nuppigiela oahppamii guoskevaš váldodoahpágiid, mat leat vuosttaš-, nubbi- ja vierisgiella.

3.1.1. Vuosttašgiela očcodeapmi ja nuppigiela oahppan

Dán barggu dutkanfáddá lea davvisámegiella⁸ *nubbingiellan*. Nubbingiellan (eaŋ. L2) gohčoduvvojit buot gielat, maid olmmoš oahppá maŋjel go vuosttašgiela očcodeami proseassa lea ollašuvvan⁹ sullii dalle go mánná deavdá golbma jagi (Berggreen & Tenfjord

⁸ Dás ovddos guvlui oanidan muhtumin davvisámegiela sámegiellan.

⁹ Eai buot L1 bealit, moalkát syntávssalaš struktuvrrat eai “láttá” ovdal go mánná lea deavdán 8–10 jagi, gč. omd. Schmid 2013:98; Montrul 2008; Montrul 2016.

1999:16; Helander 2016:48; Ijäs 2011:19–20). Vuosttašgiella (eaj. *L1*) sáhtta leat giella man olmmoš geavaha eanemusat ja máhtta buoremusat (Helander 2016:49), ja dalle lea dehálaš reaidun mainna konseptualisere ja dulko máilmmi (Berggreen & Tenfjord 1999:183).

Guovttegielat bearrašis mánás sáhttet leat eanet go okta vuosttašgiella, go gielat hubmojuvvojit mánnái árra mánnávuoda rájes.

Nuppigiella sáhtta oahppagoahtit iešguđet agis, sihke mánnán ja ollesolmmožin. Vuosttašgiella očcodeapmi ja nuppigiella oahppan leat goappatlágan proseassat mat dáhpáhuvvat sierra kognitiiva eavttuid mielde.¹⁰ Vuosttašgiella očcodeami boadus lea dasto oamasteapmi (Ijäs 2011:19); nuppigiella ges lea vejolaš *oahppat* gitta iešguđet dássái, nu ahte muhtumat ohppet dan alla dássái mii sulastahtta vuosttašgiella hubmiid giella, muhtumat ges bisánit dihto vuolit muddui, kognitiiva sivaidda geažil. Nuppigiella oahppanteorijat deattuhit iešguđet muddui vuosttašgiella saji L2 oahppamis. (Berggreen & Tenfjord 1999:179–180, 58–60.) Mun čilgen dan vuollekapihttalis 3.2.

Vuosttašgiella gohčoduvvo dávjá eatnigiellan. Eatnigiella-doahpagis sáhtta leat viidát sisdoallu, mii guoská olbmo identitehtii (geahča omd. NAČ 2016:18 *váibmogiella*) – dalle lea eatnigiella giella mainna olmmoš ieš identifisere iežas (dahje mainna earát definerejit su, guhte máhtta eanet giellaid). Nu ahte viiddes definišuvnna mielde eatnigiella sáhtta leat giella man olmmoš máhtta, muhto maiddái giella man son ii máhte, ja mii lea dehálaš sutnje ja duddjo su identitehta. (NOU 2016:18: s.17; Skutnab-Kangas & Dunbar 2010:33–35).

Mun geavahan dás vuosttašgiella dahje L1 definišuvnna ahkekriteria mielde, giellan man vuolle golmmajahkásaš mánná oččoda ruovttus.

3.1.2. Nubbi- ja vierisgiella

Skandináviassat gielladutkamis ja skuvlaplánain lea leamaš árbevierru earuhit nuppigiella ja vierisgiella. Dát juohku lea dan gitta makkár konteavsttas olmmoš oahppá giella. Definišuvnna mielde nuppigiella oahppá giellaservodagas, eahpeformálalaš konteavsttas – dábálaččat bagadeami haga, muhto sáhtta maid searvat formála oahpahussii (Berggreen & Tenfjord 1999:16–17). Vierisgiella¹¹ oahppá ges eanaš luohkkálanjas guovllus dahje báikkis gos giella muđui ii gullo, ja gosa dat árbevirolaččat ii gula (omd. spánsskagiella Norgga skuvlla fágan).

¹¹ Oidnosta maid amasgiella.

Nu ahte vierisgiela dábálaččat ii geavat gulahallamii luohkkálanja olggobealde; nubbigiella lea dattege beaivválaš anus birrasis ja giellaoahppi beassá gullat, lohkat, hupmat ja čállit nu ollu go háliida; sus lea maid dárbu máhttit giela vai birge servodagas. Norggabeale skuvlaplánain geavahuvvo nubbi- ja vierisgiella dan mielde, makkár ovdamáhttu oahppis galgá leat dalle go lohkgaohtá giela skuvllas ja man jođanis progreshuvna son vällje. Davvisámegiella sáhtá lohkat sihke vuosttaš-, nubbin- ja vierisgiellan (<udir.no> – Kunnskapsløftet - samisk).

Mun buvttán dás vuollelis muhtun fuomášumiid dakkár kategoriseremii ja vuollekapihttalis 3.3.2. buvttán ges oainnuid dasa, man muddui *lunddolaš* giellaoahppan (gč. omd. Krashen 1982; 1999) lea vejolaš.

Dán áigge digitála oktavuodát (goit min máilmmiguovlluin) viiddidit oahppanduovdagiid ja dahket vejolažžan searvat giellaservodahkii mediaid ja gulahallankanálaid bokte, nu ahte buhtes luohkkálatnjaoahpahus mas eanaš teavsttat ja materiálat leat pedagogalaččat heivehuvvon ohppiid várás (Berggreen & Tenfjord 1999:17), ii soaitte šat nu áigeguovdil. Nuppe dáfus, vaikko skuvlla ovdamáhttokriteriá lea čielggas, de ain orru vierisgiella-tearpma čuolbmái dalle go sámeigiella oahpahuvvo Sámis sápmelaččaide. Oainnán dás dárbbu odđasit smiehtat tearpmaid ja doahpágiid vai dat dorjjoše sámeigielaid nannema ja ovdánahttima (<www.samediggi.no> ja NAČ 2016:18).

Mun geavahan dás ovddos guvlui *nuppigiella*-tearpma dahje L2. Buvttán vel boahte vuollekapihttalis *árbegiella*-doahpaga, mii soaitá heivet buorebut ja addá lassi dimenšuvna sámeigielaid kontekstii.

3.1.3. Árbegiella

Árbegiella-doahpaxis leat sosiopolitihkalaš čanastagat go dat muitala unnitlogu ja eanetlogu gielaide rašes balánsas (Montrul 2016:13). Árbegiella hubmit leat dábálaččat nuorra, guovttegielat¹² ollesolbmot, guđet leat bajásšaddan unnitlogugielat ruovttus dahje bearrašis. Sii orrot dattege servodagas mas riikka dahje stuorraservodaga giella (mii sáhtá leat sin L1 dahje L2) muđui geavahuvvo eanaš arenain. Nu ahte árbegielat sáhttet leat omd. eamiálbmotgielat dahje sisafárrejeddiid gielat, maid odđaássit hupmet ruovttus. Oahpes dilli

¹² Unnitlogugiella sáhtá leat sin L1.

sámi máilmmis lea go bajásšaddan sámegielat¹³ ruovttus mánát álget skuvlii, gos oahpahus lea majoritehtagillii. Dasto muhtumat fárrejit gávpogii skuvlavázzima geažil ja gáidet vel eambo unnitlogu giellabirrasisttis. Nuorra rávisolmmožin sii dovdet, ahte leat massime árbegielaset ja mánggas háliidit oahppat dan – váldit gielas ruovttoluotta (Montrul 2016:98–99; Juuso 2009). Jus ii gávdno sierra oahppofálaldat mii heive sin dárbbuide ja gielladássi, de sii servet L2 oahpahussii¹⁴.

Leat kultuvrralaš ja gielalaš kriteriat, maiguin earuha árbegiela hubmiid ja ohppiid geat ohppet giela nubbingiellan. Sii geain lea sámegiella árbegiellan, leat gullan dan mánnávuoda ruovttus ja birrasis, ja jogo hupmet dahje dušše ipmirdit giela; sii leat árra mánnávuodas beassan sámástit bearrašiin ja fulkkiiguin, dahje goitge beassan gullat lagasolbmuid sámasteame. Dasa lassin sii dovdet gullelašvuoda kultuvrii ja giella lea sin kulturárbbi dehálaš oassi. Eanetlogugiella lea dattege sin nannoseamos giella. Sámegiela dássi variere olbmos olbmui; muhtumat dušše ipmirdit eaige huma (eaŋ. *overhearers*). Nu ahte árbegiela hubmiin lea erenoamáš vuolggasadji ja iešguđetlágan gielladássi. Sii geat dattege eai huma eaige ipmir giela, eai gohčoduvvo árbegiela hubmin vaikko livčče gal sámi sogas. Sámegiella lea sin nubbingiellan (L2), jus sii válljejit oahppat dan. (Montrul 2016:21.)

Rasmus (2019) lea masterbarggustis dutkan sosiolingvisttalaš geahčastagas sámegiela *ođđaháliid* (árbegiela hálliid), sin hástalusaid ja vuordámušaid; su informánttat leat buohkat gullan sámegiela mánnávuodas – ja dovdet ahte leat massán gielaset. Juuso (2009) lea ovddidan metodihka mii heive boarráset árbegiela hubmiide.

Mun áiggun dán vuoro geahččat árbegiela hálliid giellavuogádaga ja oahppanproseassaide guoskevaš áššiid.

Árbegiela oččodan- ja oahppanproseassa sáhtta sulastahttit sihke L1 ja L2 ovdáneapmi, dan mielde man ollu giela mánná gullá árra mánnávuodas, ja goas eanetlogugiella váikkuhišgoahhtá (Montrul 2008:216). Mihtilmas mángga árbegiela struktuvrii lea rikkes morfologiija, mii dagaha váttisvuodaid (sihke árbegiela hubmiide ja L2 ohppiide). Leat erohusat árbegiela hubmiid grammatihkas seammaahkásaš L1 hubmiid ektui, geat orrot nannoset giellabirrasis (Montrul 2016:41). Jus guovttegielat mánná lea gullan hui unnán giela ii ge ožžon skuvlejumi iežas árbegillii, de sus eai ovdán go vuodđogálggat ja álkes

¹³ Ovttagielat ruovttus gos sámegiella lea L1, dahje guovttegielat ruovttus gos sámegiella lea aŋkke nanus.

¹⁴ Goalmmát oassi UiT 2018/2019 jahkeovttadaga ohppiin leat leamaš árbegiela hubmit.

struktuvrrat (omd. dušše preseansa ja preterihta ja álkes nomensojaheapmi). Nominála morfologiija lea dájvá váddáseabbo go vearbaid sojaheapmi. Sátneriggodat lea dan duohken, makkár konteavsttain ja man ollu lea beassan gullat ja hupmat giela. Árbegielaid hubmit máhttet dábálaččat sániid ja dajaldagaid maid sii leat gullan árra mánnávuodas, omd. ivnniid, biepmuid, rumašlahtuid, luonddusániid ja dábáleamos vearbaid. Vaikko de sii geavahit árbegielas olles eallinagi, de dušše ráddjejuvvon konteavsttain; sis lea unnán struktuvrralaš variašuvdna ja sáhtta leat váttis hupmat omd. abstrákta áššiid birra. Fonologiija lea dattege nanus ja sis lea buorre jietnadeapmi. Ollugat eai máhte čállit eai ge lohkat árbegielas. (Montrul 2016:51, 119–122).

Ahki – goas eanetlogugiella domineregoahá – váikkuha dasa man bures ollesolmmožin máhttá árbegielas. Giela fonologiija ja morfologiija sajáiduvvá árrat, ovdaskuvlla agis. Danin árbegielaid hubmit dahket unnit dábálaš morfosyntávssalaš feaillaid go L2 oahppit, ja sis lea dábálaččat buoret jietnadeapmi (Schmid 2013:103; Montrul 2016; Slabakova 2016). Moalkás dahje hárvves giellastruktuvrrat ja unnán geavahuvvon sojahanminstarat, nu go omd. kontrákta substantiivaid sojaheapmi (Bals Baal 2009:47), sajáiduvvet gillii áramustá dalle go mánná lea sullii 8–10-jahkásaš¹⁵; dalle giella lea doarvá nanus ja stabiila ii ge eanetlogugiella váikkut šat nu garrasit (Montrul 2016:114) – nu ahte nannoseamos árbegielaid lea olbmui, geat leat guođđán unnitlogugielat servodaga easka nuppelotjahkásažžan.

Árbegielaid guoski vejolaš hástalusat lea eahpedievaslaš giellaoččodeapmi (eaŋ. *incomplete acquisition*) ja giellajávkan (eaŋ. *language attrition*). Giellajávkan mearkaša ahte olmmoš vajálduhtta dahje massá árbegielaid dihto beliid; dábálaččat leat váttis dahje hárvves grammatihkkaoasit mat jávket, omd. moalkás kásusvuogádagat sáhttet álkiduvvot. Eahpedievaslaš giellaoččodeapmi lea go mánná ii leat gullan doarvá giela vai oččodivččii buot vejolaš struktuvrraid, maid L1 mánat oččodit. (Schmid 2013:97, 107; Montrul 2008:164; Montrul 2016:122–126).

Sámegiellat árbegielahubmit leat hirbmat dehálaš resursan giellaservodahkii. Sii gártet dájvá L2 oahpahussii joatkaskuvllas dahje universitehtas, go sis lea dáhttu oahppat *gulahallat*

¹⁵ *Critical Period Hypothesis* mielde máná giellaoččodeapmi ollašuvvá dalle go son deavdá golbma jagi. Čájuhuvvo dattege ahte L1 oččodeapmi ja *láddan* lea guhkit proseassa máná kogniitiivva ovdáneami geažil, dasa lassin váikkuha skuvlaoahpahus ja dat ahte beassá go geavahit ja ovddidit giela mángga dilálašvuodas (Montrul 2016:112–117; Schmid 2013:97–99).

sámegillii vai birgejit gielain ruovttubáikkis. Sin ovdamáhttu, vejolaš giellajávkan ja erenoamaš oahppanmokta buktá vejolašvuodaid ja hástalusaid oahpahussii.

3.2. Giellaoahppanteorijjat ja gaskagiella

Giella lea gulahallangaskaoapmi mas lea struktuvra (vuogádat) ja mearkkašupmi (Berggreen & Tenfjord 1999:22). Vuogádahkii gullá omd. jietnadagaid vuorká, sojahannjuolggadusat ja cealkkaortnet. Sámegielain lea rikkes morfologiija ja oalle friddja sátneortnet, nu ahte sojahanhámit guddet ollu morfofonologalaš ja morfosyntávssalaš dieđuid. Danin ferte oahppat álgu rájes jo ollu grammatihkka; váilevaš grammatihkkamáhttu sáhtta hehttet gulahallama, omd. dalle go ii máhte kásushámiid dahje geavaha kásusiid boastut. Mun beroštan gielalaš dárkilvuodas (eaŋ. *accuracy*), man láhkai struktuvrralaš dárkilvuohta (sátneriggodaga lassin), gulahallan ja konseptualiseren gullet oktii. Dán vuollekapihttala ulbmil lea čiekŋudit L2 oahppanproseassaide.

3.2.1. L2 oahppanteorijjat historjjálaš geahčastagas

Nuppigiela oahppan lea oahppi L2 ovdáneapmi juvssusgiela¹⁶ (eaŋ. *target language*, dá. *målspråket*) guvlui. Oahppi vuosttašgiella (gáldogiella), su kognitiivvalaš attáldagat, oahppanmokta, giellabiras ja -stáhtus, formála oahpahus ja eará fáktorat váikkuhit oahppamii iešguđet láhkái. Gávdnodjit moanat teorehtalaš suorggit mat govvidit ja čilgejit nuppigiela oahppanproseassa iešguđet vuolggasajis.

1950-logu behavioristtalaš dutkanoainnu mielde giellaoččodeapmi ja -oahppan navdojuvvui passiivvalaš ádestallamin (Lado 1957). L2 oahpahallamis vuosttašgiela vuogádat váikkuha garrasit nuppigillii. Behavioristtalaš gielladutkamii gullevaš guorahallanreaidut leat kontrastiiva analysa, feilaanalysa ja vuosttašgiela interfereansa, mat visot deattuhit oahpahalli giela váilevašvuodaid, eai ge čájjet šaddavaš nuppigiela iešvuodaid sierra vuogádahkan (Berggreen & Tenfjord 1999:48–49).

Molssaeaktun bohte 1960-logu gaskamuttus teorijjat mat válde vuhtii olbmo kognitiiva resurssaid giellaoahpahallamis. Dutkan juohkásii guovtti suorgái: generatiiva dutkansuorgái mii vuodđuduvvá jurdagii mielriegádan grammatihkkamodula birra, ja kognitiiva suorgái, mii deattuha baicce gielalaš didolašvuođa ja gielalaš dieđuid prosesserema.

¹⁶ Giella man olmmoš lea oahpahallame.

Generatiiva grammatihkkarat navdet buot olbmuin siskkáldas giellamodula (attáldaga), mii gullá olbmo genehtalaš árbái ja mainna mánná riegáda (Chomsky 1965 rájes). Dat mielriegádan eamigrammatihkka gohčoduvvo universála grammatihkkan (UG). UG lea buot máilmmi gielaide struktuvrralaš dáakteriggi, mii sisttisdoallá buot gielaide oktasaš njuolggadusaid. Giellaoččodeaddji mánná ovddida siskkáldas vuosttašgiela máhtus (eaŋ. *internal language, I-language*) birrasis hubmojuvvon giela vuođul. ... Birrasa giellageavaheapmi lea dehálaš go dat mearrida guđiid gielalaš paramehteriid mánná vállje (omd. lea go su giela cealkkaortnet SOV vai SVO, dahje leat go gielas eanaš pre- vai postposišuvnnat). UG čuoldá eret cealkagiid, mat eai leat grammatihkalaččat riehta ja eastada mánná oččodeamis ja buvttadeamis boasttustruktuvrraid. L1 oččodeapmi ii leat didolaš (eaŋ. *tacit knowledge*), nu ahte mánná ii máhte reflekteeret ahte lea oahppame ii ge čilget maid lea oahppan (Svonní 2015:191; Nystad 2012:8). UG-vuođot oahppanteoriiat gohčoduvvojit nativisttalaš teoriijan (dasgo dat eaktudit mielriegádan (lat. *nativus*) giellamodula). L2 oahppan ja L1 oččodeapmi jurddašuvvo goappatlágan proseassan – danin go UG ii oro šat doaibmame dalle go olmmoš lea ollen rávásmanahkái (Schmid 2013:98).

Molssoeaktun leat dasto ii-nativisttalaš, kognitiivvalaš teoriiat mat hilgot UG, ja deattuhit oahppi gielalaš didolašvuoda ja kreatiiva návccaid giellaoahppamis olles eallinagi. Dát oaidnu guoská sihke L1 oččodeapmái ja L2 oahpahallamii. Giellaoahppan lea dego buot eará oahppan – olmmoš ieš aktiivvalaččat hukse alces siskkáldas giellavuogádaga, birrasa giellageavaheami ja iežas ovdamáhtu vuođul. L2 oahppan jurddašuvvo joatkašuvvi kognitiiva doaibman, mas olmmoš 1) ohpit fuomáša birrasa gielas odđa áššiid, 2) dahká siskkáldas hypotesaid iežas ipmárdusa ja ovdamáhtu vuođul, 3) geahččaladdá iešgudet hámiiguin ja struktuvrraiguin, ja dasto 4) vurke guhkesáigemuitui daid ráhkadusaid mat su mielas orrot leamen riehta (ja mat doibmet gulahallamis) (Berggreen & Tenfjord 1999:296). Nu ahte siskkáldas hypotesaid ráhkadeapmi ja testen lea dát mii jođiha oahppama (go hilgu UG mii ráddješii válljenvejolašvuođaid). Gielalaš didolašvuohta lea guovddáš fáktor giellaoahppamis.

Áiggun namuhit vel Krashen, guhte earuha giellaoahppama (mii dáhpáhuvvá luohkkálanjas) giellaoččodeamis (lunddolaš oahppamis giellabirrasis). Krashen ovddida gozihanhypotesa (eaŋ. *Monitor hypothesis*), man mielde ekspilsihhta grammatihkkaohppahus (luohkkálatnja-ohppahus) ii duodas ávkkut – go oahppi ii máhtte sajáiduhttit ii ge ávkkástallat ohppojuvvon

dieduid. Oahppi dárbbáša doarvái *input*, mii lea sutnje ipmirdahtti ja mii heive justa su dási ektui – ja dušše *input* vuodul sáhtta duodai oččodit¹⁷ giela (Krashen 1981, 1999).

Mun oainnán kognitiivvalaš lahknanvuogis ávki dán barggu materiála guorahallamis, go dat orru bures doarjume ja čilgeme mu fáddái – nominatiivva ja akkusatiivva oahpahallamii – guoskevaš čuolmmaid. Čilgen dasto kognitiivva oahppanmodealla vuđoleappot vuollekapihttalis 2.3.

3.2.2. Gaskagiella

Gaskagiella (eaj. *interlanguage*) lea L2 oahppi gielalaš vuogádat, dalle go son lea juvssusgiela máhttima gaskamuttus (Selinker 1972:214). Gaskagiela struktuvra rievddadallá, mii speadjalastá kreatiivvalaš oahppanproseassa. Vaikko dat eanet ah'eanet sulastahtta juvssusgiela, de dan sáhtta dutkat sierra vuogádahkan “dál ja dás” – namalassii govvidit ja čilget gaskagiela juohke ovdánanmuttu (-ceahki) iešvuodaid.

Gaskagielas lea álggos álkes ja oktageardánis struktuvra ja sátnevuorká. Árra gaskagielas váilot dábálaččat sojahanhámit, cealkkaortnet lea álki, ja oahppi geavaha *formuláraid* – gárvves oanehis dajaldagaid dahje sojahanhámiid maid son lea oahppan bajil. Formuláraid bokte sáhtta gulahallat álggu rájes, vaikko ii ipmir njuolggadusaid (manne dadjá nu mo dadjá). Dadistaga go oahppi ipmirdišgoahká formuláraid struktuvrra, de sáhtta ieš ávkkástallat njuolggadusaid ráhkadettiin ođđa cealkagiid ja gihpuid. Árra gaskagiela vuogádat ii leat vuos nu nanus, nu ahte seammá tekstii sáhttet omd. ihtit sojahanhámiid iešguđetlágan variánttat. Sáhtta dadjat ahte gaskagiella lea oahppi L2 geahččaladdan-grammatihkka mii ferte čađat reviderejuvvot ovdal go šaddá juvssusgiela láhkai (Selinker 1967; Ellis 1997).

3.2.3. Gaskagiela dutkan

Gaskagiella-teoriiija vuolga 1970-logu nuppigiela oahppama dutkamis, mii čuožžili behavioristtalaš oainnu molssaeaktun. Dat sisttisoallá moanat hypotesaid psykologalaš proseassaid birra, mat jođihit oahppama (Selinker 1972). Ulbmil lea govvidit ja čilget oahppi L2 sierra vuogádahkan, mas leat sierra njuolggadusat ja ovdánanvuohki.

¹⁷ Krashen giellaoččodeapmi lea eará doaba go dat, mii lea dábálaš mánáidgiela dutkamis (gč. omd. Ijäs (2011) ja Bals Baal (2009))

Selinker (1969; 1972) oahpástuvvá (introducere) gaskagiella-doahpaga. Son jurddaša gaskagiela iehčanas vuogádahkan ja ovddida hypotesa, man mielde L1 struktuvra lea deháleamos resursa go olmmoš oahppá L2 vuogádaga. Su mielde oahppat giela mearkkaša meinstuvvat vuosttašgiela vuogádaga “reorganiseremiin” nubbingiellan. Oahppi L1 iešvuodát, vejolaš oahpahuš, oahppan- ja gulahallanstrategiijat ja L2 struktuvrraid boasttugeavaheapmi váikkuhit gaskagillii. Giela stirdun dahje fossiliseren (eaŋ. *fossilization*) lea dalle go dihto ráhkadusat bissot oahppi gaskagielas boasttuhámis eai ge šat ovdán (Selinker 1972:215–216).

Corder (1976) evttoha ahte vuosttašgiela očcodeapmi dáhpáhuvvá cehkiid mielde (eaŋ. *approximate systems*, dá. *übergangssystemer*), ja ahte dát ovddeš L1 ovdánanceahkit vurkojuvvojit muitui ja stivrejit dasto šaddavaš L2 vuogádaga (gaskagiela) lunddolaš ovdáneami. Oahpaheadji berre dovdat daid cehkiid vai sáhtta heivehit oahpahuš oahppi lunddolaš progreshuvna mielde. Corder introducere doahpágiid eaŋ. *input* (birrasa buot giellageavaheapmi maid olmmoš gullá) ja eaŋ. *intake* (oasáš birrasa giellageavaheamis maid olmmoš nákcá váldit sisa ja prosesseret). Oahppi navdon siskkáldas giellaoahppanreaidu (eaŋ. *Language Acquisition Device*, dá. *språktilegnelsesmekanisme*) mearrida, mii birrasa giellageavaheamis “beassá sisa” viidáset prosesseremii ja šaddá máhttun. Corder doalaha feailaanalyša guorahallanreaidun. Feaila ipmirduvvo dattege viidát (ii beanta váilevašvuhtan, muhto giellaovdáneami dehálaš mearkan) – ja analyša ulbmilin lea dál čiekŋudit feillaide vai nagodivččii buorebut ipmirdit gaskagiela vuogádaga dihto ceahkis, ja dasto veahkehit oahppi ja doarjut su oahppama. Systemáhtalaš feillat čájehit oahppi siskkáldas gaskagiella-vuogádaga iešvuodaid (Corder 1976:165).

1990-logu rájes lassánišgohte L2 ohppiid digitála teakstačoakkáldagat (omd. suomabeale riikkaidgaskasaš L2 ohppiid korpus – ICLFI¹⁸) ja dutkit geavahišgohte ođasmáhtton feailaanalyša guorahallanreaidun (omd. eaŋ. *computer aided error analysis – CEA*). Teakstačoakkáldagaid vuodul lea vejolaš dutkat feillaid konteavsttas, ja maiddá čuovvut feillaid ovdáneami. Dán láhkái dutkojuvvo L2 oahppanproseassa eambo ollislaččat ja sáhtta váldit vuhtii sihke spiehkastagaid juvssusgiela ektui (feila¹⁹), ja oahppi kreatiivva vugiid hukset ođđa giellavuogádaga (omd. Brunni ja earát 2010:135).

¹⁸ eaŋ. *International Corpus of Learner Finnish*

¹⁹ Lea dušše vejolaš hupmat feilla birra juvssusgiela vuogádaga ektui. Go gaskagiella navdojuvvo sierra vuogádahkan “dál ja dás”, de das iešalddis eai sáhte leat feillat.

3.2.4. Gaskagiela ovdánanceahkit

Vaikko gaskagielat leat ovttá láhkai individuella, idioleakta-lágan vuogádagat, de gávdnojit oktasaš gielalaš iešvuodát, mat ihtet buot L2 ohppiid teavsttain, beroškeahhtá juohke oahppi vuosttašgielas, agis ja eará fáktoriin (Berggreen & Tenfjord 1999:29). Gaskagielat ovdánit cehkiid mielde, nu ahte lea vejolaš gávdnat dain oktasaš ovdánanminstariid maid buohkat čuvvot (Selinker 1992:225–226). Dát minstarat oidnojit erenoamážit árra gaskagielain, namalassii álgo- ja vuodđovariánttain (dá. *varietet*). Ellis (1982) evttoha gaskagiela vihtta ovdánanmuttu: álgu, vejolaš jaskes áigi, álgovariántta, vuodđovariántta ja loahppadássi. Mađe stuorát erohusat gaskagiela ja juvssusgiela gaskkas, dađe álkit oahppái lea daid fuobmát ja dađe jodáneappo oahppan. Go gaskagiella lahkona vuosttašgielat olbmo gielladási, de gáibiduvvo oahppis earenoamáš áicilvuoda ja motivašuvdna, vai ovddidivččii giellamáhtus vel alit dássái.

Olmmoš oahppá odđa gielalaš áššiid dihto ortnegis. Dehálaš doahpagat leat dás **oahppanortnet** (dá. *læringsrekkefølge*, eaŋ. *order*) ja **oahppanbálggis** (dá. *læringsløype*, eaŋ. *sequence*). Oahppanortnet čájeha makkár ortnetvuorus iešguđet grammatihka oasisit ohppojuvvojit, omd. eŋgelasgiela L2 oahppit orrot oahppame substantiivvaid máŋggaidlogu hámiid ovdal go sii ohppet vearbbaid preterihttasajaheami. Oahppanbálggis ges čájeha ovttá gielalaš fenomena variánttaid (omd. biehtalanráhkadusa) maid oahppi ráhkada ja buvttada, ovdal go son oahppá juvssusgiela hámi (Berggreen & Tenfjord 1999:40).

Gaskagiella ovdána dábálaččat geanohis giellavuogádagas gievrras vuogádaga guvlui. Geanohis vuogádat rievddadallá ollu ja gievrras vuogádat lea eambo stabiila – dasa leat sajái (Berggreen & Tenfjord 1999:40). Oahppan lea dattege hárve dušše lineára, njuolgga ovddos proseassa. Thewissen (2013), guhte dutká nuppigiela deaivilvuoda (dárkilvuoda) ovdánanminstariid (eaŋ. *second language accuracy developmental trajectories*) čájeha dutkamušastis (man fáddá lea eanġelasgiella nubbingiellan) ahte muhtun gielalaš áššit ovdánit ja muhtun buiga hedjonit; ovdáneapmi sáhhtá dáhphuvvat dássedit dahje fáhkka. Son gávdná dutkamušastis golbmá ovdánanmálle, namalassii gievrras, geanohis ja ii-progresiiva ovdáneami. Gievrras ovdánanmálle lea dalle go analysas oidno čielga erohus guovtti bálddalas áigemuttus. Geanohis ovdánanmálle lea dalle go erohusat eai oidno guovtti bálddalas muttus, muhto oidnojit gáidoset áigemuttuid gaskkas. Ii-progresiiva málle lea dalle go muhtun ášši ii oro ovdáneame obanassiige. (Thewissen 2013:83–84, 94).

Gávdnokit skálat maiguin mihtidit nuppigiela ovdáneami, ja daidda gullelaš iskosat ja analysametodat. Ollu geavahuvvon Norgga- ja Suomabeale leat CEFR-skálat (eaŋ. *Common European Framework of Reference for Languages*) main leat guhtta ceahki (A1 rájes C2 rádjái). CEFR-skálat mihtidit njálmmálaš ja čálalaš *gulahallama* iešgudet dilálašvuodain ja dásis (Council of Europe 2001). Ulbmil lea gulahallat dađistaga njuovžileappot ja deaivileappot, ja birget gielalaččat eanet ah' eanet dilálašvuodain. Ii leat vel čielggas man láhkai grammatihkkamáhttu gullá oktii juohke CEFR ovdánancehkiin. Nuppi jearaldat lea, ovdána go grammatihkka ja gulahallan seamma láhkái beroškeahtta man giela olmmoš oahppá, vai lea go grammatihkkaovdáneapmi gulahallangálggaid ektui giellaspesifihkka (omd. Martin ja earát 2010:57).

3.3. Kognitiivvalaš giellaoahppanmodeallat

3.3.1. Doahpagat ja oahppanmodealla

Kognitiivvalaš teorijat guovdilastit ieš oahppanproseassa²⁰ (-mannolaga) ja earenoamážit gielalaš dieđuid prosesserema (giedahallama). Dutkojuvvo sihke giellamáhtolašvuolta ja giellageavaheapmi. Giellaoahppan lea dego visot eará oahppan, mii boahdá das go olbmo vuoijñamaččat systemáhtalaččat prosesserejit gielalaš dieđuid juohke háve go olmmoš geavaha ja oahppá giela (Berggreen & Tenfjord 1999:85). Prosesseren dáhpáhuvvá ceahkkálagaid áiggi mielde ná:

birrasa giellageavaheapmi → *input* → *intake* → **gaskagiella** → gulahallan

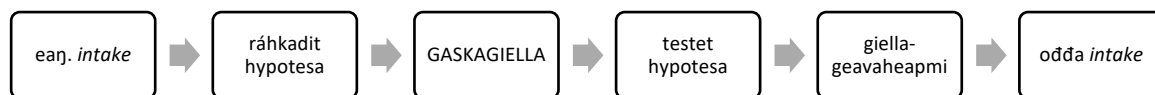
Govus 1. Gielalaš prosesseren (Berggreen & Tenfjord 1999:87).

Eaŋ. *input* lea buot birastahtti giellageavaheapmi maid oahppi gullá (ja oaidná). Eaŋ. *intake* lea ges dat oasáš birastahtti gielas, maid oahppi fuomáša ja nákke váldit sisa oanehisbodda muitui viidáset prosesseremii. Schmidt sániiguin “[i]ntake is that part of the input that the learner notices” (1990:139), nu ahte gáibiduvvo gielalaš didolašvuolta – oahppi galgá máhttit fuomášit giela *struktuvrra* (gč. vuđoleabbo čilgehusa vuollekapihttalis 3.3.2.). Gaskagiella lea oahppi L2 máhttu dihto ceahkis. Sihke vuostáiváldin (dá. *resepsjon*) ja giellageavaheapmi (gulahallan) leat aktiivvalaš doaimmat (Berggreen & Tenfjord 1999:87).

²⁰ Proseassa lea ceahkkálagaid ovdáneapmi áiggi mielde.

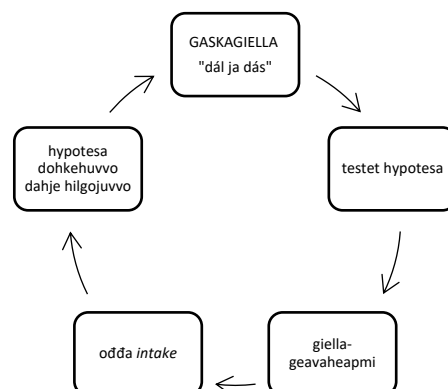
Oanehisbodda muitu (bargomuitu) lea gokko ođđa gielalaš dieđut giedáhallojuvvojit. Oanehisbodda muittus lea unnán sadji, nu ahte olmmoš ii nákke doalahit go moadde ođđa ášši (omd. sojahanminstara) ain hávális. Dasa lassin olbmos ferte leat ovdamáhttu vai nagoda doalahit dieđu oanehisbodda muittus. Ferte dasto aktiivvalaččat geardduhit dieđu (omd. telefonnummára dahje sojahanparadigma) vai dat bissu oanehisbodda muittus dassáži go oassi das sirdojuvvo de guhkesáigge muitui. Guhkesáigge muitu lea olbmo bissovaš diehtovuorká. *Automatiseren* lea gielalaš dieđuid sirdin guhkesáigge muitui. (Berggreen & Tenfjord 1999:97).

Kognitiiva modealla hilgu mielriegádan UG-konseapta ja dan sajis deattuhuvvo siskkáldas hypotesaid ráhkadeapmi ja testen (gč. maddái vuollekapihhtala 2.2.1.). Kognitiivva oahppanproseassa (-mannolaga) sáhtta oktageardánit govvidit ná:

Govus 2. Gielalaš hypotesaid ráhkadeapmi ja testen L2 oahpahallamis (Berggreen & Tenfjord 1999:303).

Govus 2 čájeha mo ođđa dieđut (*intake*) šaddet gaskagiela oassin. Oahppi fuomáša birrasa giellageavaheamis dihto ášši, man son de váldá sisa oanehisbodda muitui. Ain doaladettiin ođđa dieđu oanehisbodda muittus, son buohtastahtta dan giellamáhtuinis ja juvssusgielain, ja ráhkada de hypotesa dan birra, mo heivešii dat ođđa diehtu (sojahanhápmi, cealkkastruktuvrra jna.) juvssusgiela ektui. Hypotesa šaddá oassin gaskagielas. Dasto gulahallamis olmmoš geahččaladdá ođđa hámiiguin ja struktuvrraiguin, ja jus lea áicil, de sáhtta fuobmát dajai go riekta – doallá go su hypotesa deaivása? Juohke hypotesa nannejuvvo dahje hilgojuvvo; dán láchkai oahppi ovddida iežas gaskagiela. Ohppojuvvon máhttu vuodul oahppi lea gearggus giddet fuomášumi ođđa áššiide (*ođđa intake*).

Govus 3. Geahččaladdan hypotesaiguin giellaoahppanproseassas (Berggreen & Tenfjord 1999:303).

Nu ahte giellaoahppan lea joatkašuvvi proseassa, man deháleamos oassi lea ovddidit gaskagiela siskkáldas grammatihka. Juohke muttus gáibiduvvo áicilvuohta (aktiivvalaš fuomášupmi). Gaskagiela vuogádaga stáđismeahttunvuohta dagaha ahte oahppan lea vejolaš (Berggreen & Tenfjord 1999:298) – olmmoš ferte čadat geahččaladdat gielain ja dasto birrasa máhcahaga vuodul ráhkadit odđa hypotesaid. Oahppan dáhpáhuvvá nu guhká go siskkáldas hypotesadahkan ja testen joatkašuvvá. Gaskagiela vuodđovariántta rájes (Selinker 1972; Ellis 1982; gč. maid vuollekapihttala 3.2.4.) ovdáneapmi sáhtta dattege orustit ja muhtun giellastruktuvrrat sáhttet stirdut (eaŋ. *fossilizing*²¹); dalle ii oro leamen šat vejolaš rievdadit minstariid (ergo oahppat). Gaskagiela stirdun (fossiliseren) lea vealtameahttun ja dáhpáhuvvá eanaš L2 ohppiid gaskagielaide; sihke fonologalaš, morfologalaš ja syntávssalaš struktuvrrat sáhttet stirdut.

3.3.2. Gielalaš diđolašvuođa dásis

Gielalaš diđolašvuohta lea váldodoaba skuvlla álgoahpahusas, danin go mánát fertejit diđolaččat fuomášit sániid fonologalaš struktuvrra ja dasto morfemaid, ovdal go ohppet lohkat ja čállit (Wirkola 2018; Montrul 2016:105). Áiggun dás loktet diđolašvuođa-doahpaga L2 oahppama čilgehussan; dat čájeha ahte olmmoš oahppá giela máŋgga dásis ja iešgudet láhkai.

Helander čállá ahte “[g]ielladiđolašvuođa duddjon lea mentála proseassa mii vuosttažettiin geavvá giellageavaheaddji iežas jurddanávccaid vehkkiin go fuobmá gielalaš erohusaid, sullasašvuođaid, oktavuodaid ja njuolggadusaid.” (2016:14). Diđolašvuohta lea oassin olbmo oppalaš metakognitiivvalaš návccain, mii dagaha ahte olmmoš máhtta “diđolaččat geavahit sihke muittu ja áddejumi oahppanproseassas” (Helander 2016:15) – omd. máhtta giddet fuomášumi dihto gielalaš áššiide ja diehtá makkár strategijaid (nu go muitostrategijaid) geavahit ja man várás.

Schmidt (1990; 2010) buktá golbma diđolašvuođa (eaŋ. *consciousness*) dási dahje iešvuođa, mat buot dorjot oahppama. Vuosttaš lea **áigumuš** (eaŋ. *intention*). Oahppi sáhtta dáhtolaččat ja ulbmillaččat (friddja dáhtuin) válljet ja guovdilastit dihto ášši, man sus lea áigumuš oahppat. Oahppandáhttu lea buorre, muhto ii vealtameahttun; olmmoš oahppá omd. ollu sániid soaittáhagas čáppagirjjálašvuođa dahje aviissaid logadettiin vaikko fokus lea ge sisdoalus. Dihtomielalaš fokus lea ankke ávkkálaš dalle go galgá oahppat grammatihka osiid, mat spiehkastit L1 vuogádagas dahje eai leat nu čalbmosat dahje

²¹ “[f]ossilization names the real phenomenon of the permanent non-learning” (Selinker 1992:225)

čalbmáičuohccit (eaŋ. *salient*) – omd. oahppi sáhtta válljet fokuseret nomeniid konsonántaguovddáža molsašupmái.

Nubbi dássi lea **áicilvuohta** dahje **fuomášupmi** (eaŋ. *attention*). Fuomášandáidu lea didolašvuođa deháleamos oassi, go dušše fuomášuvvon dahje áicojuvvon diehtu beassá viidáseappot oanehisbodda muitui (bargomuitui), gos prosesserejuvvo. Nu ahte fuomášupmi lea dat olbmo psykologalaš návccat mat stivrejit dieđuid prosesserema ja mearridit mii dáhpáhuvvá, go sajáiduvvan hypotesat eai doala deaivása (juvssusgiela ektui). Ollesolmmoš ii sáhte oahppat L2 grammatihka fuomáškeahhtá (Schmidt 1990, 2010). Eanaš oahppan, muitu, dáiddut ja dábit lea fuomášumi duohken. Danin lunddolaš oahppan giellaservodagas bagadeami haga ii meinestuva jus olmmoš ii máhte fuomášit L2 struktuvrra birrasa giellageavaheamis, dahje ii máhtte ávkkástallat máhcahagaid maid oažžu gulahallamis.

Goalmmát dássi lea **didolašvuohta** (eaŋ. *awareness*); didolašvuohta geavatlaš (teknihkalaš) dásis mearkkaša seamma go áicat dahje giddet fuomášumi. Didolašvuođa viidát dássi lea ipmirdandáidu; dalle olmmoš ipmirda gielalaš vuogádaga ja njuolggadusaid. Metalingvisttalaš ipmárdus gullá didolašvuođa alit dássái. Dalle omd. oahppi ipmirda mo vokálaid guhkkodat váikkuha dasa mo nomeniid konsonántaguovddážat jietnaduvvojit.

3.3.3. Áicanhypotesa

Mii de dagaha ahte olmmoš ii oro oahppame L2 dihto beliid nu go jietnadeami dahje sojahanminstariid vaikko eallá ge giellaservodagas? Nu go lean čilgen kapihttalis 2, vástádussan ii oro leame unnán *input* ii ge oahppi váilevaš beroštupmi dahje motivašuvdna.

Schmidt ovddida Áicanhypotesa (eaŋ. *The Noticing Hypothesis*) ollesolbmuid L2 oahppama birra, man mielde olmmoš ii sáhte oahppat L2 vuogádaga fuomáškeahhtá (eaŋ. *unconscious*) (Schmidt 1990; 2010). Oahppi ferte máhttit áicat dahje fuobmát, ja dasto didolaččat čađa gaskka buohtastahttit ja veardádallat iežas gaskagiela hámiid juvssusgielain. Schmidt gohčoda dán doaimma “fuomášit gaskka”:n (eaŋ. *noticing the gap*). Čájehuvvo ahte oahppit, guđet sihke aktiivvalaččat giddejit fuomášumi ja ipmirdit giellaoahpa njuolggadusaid, ohppet eanemustá; dat guđet fuomášit vaikko eai ipmir vuogádaga, ohppet muhtun muddui. Sii guđet eai nákke áicat giellavuogádaga, eai oahpa dan (Schmidt 2010). Nu ahte gielalaš *input* ja giellabiras lea dehálaš, muhto oahppi dárbbáša eanet – son ferte máhttit áicat ja fuomášit juvssusgiela struktuvrra. Oahpahusa rolla lea dasto ovddidit ohpiid áicilvuođa.

4. Relevánta dutkamušat

Sámegielaide birra gávdnojit valjit dutkamušat mat válddahallet guovtte- ja mánggagielatvuoda sosiolingvisttalaš ja didaktihkalaš oaidninčiegas (ee. Helander 2016; Rasmussen 2014). Vaikko mañimuš jagiid leat ge almmustuvvan giellaoahpalaš analysat ohppiid sámegielas, de lea erenoamážit ollesolbmuid sámegiella vierisgiellan ja sin oahppanproseassa ain unnán dutkojuvvon.

Dutkamušat nubbi- ja vierisgielagiid čállingielas lea Länsman feilaanalysa (2009) ja Fjellheim mastergrádabargu lullisámegiela giellaoahpa hástaleaddji beliid birra (2018). Nubbigiela sámegiel ohppiid njálmmálaš giela guorahallá ges ođđa masterbarggustis Ellen Ravna (2019). Outakoski (2015) dutká mánggagielat vuoddoskuvlaohppiid čálamáhtu; son válddáhallá sihke konteavstta (2015b) ja dihto giellaoahpalaš áššiid – nu go dássemolsuma (2015c).

Maiddá Juuso (2013), Antonsen (2013), Fjellheim (2018) ja Pettersen (2019) dutkamušat buktet dán masterbargui ávkkálaš dieđuid vierisgielagiid sámegielas, vaikko sin váldofáddán lea eanaš eatnigielagiid giella. Sivvan dasa lea ahte sámegielat konteavsttas lea váttis gávdat informántajoavkku, mas buohkain livččii ovttalágan giellamáhttu. Skuvllaid eatnigielluohkán čohkkájit dávjá buot dásiid oahppit – dat guđet máhttet giela bures ja dakkárat geat rahčtet (Pettersen 2019:11). Dat guoská maiddá studeantajoavkkuide. Suomabeale leat ihtán dutkamušat suomagiela L2-studeantaid gaskagiela birra. Ovdanbuvttán das vuolabeale dán bargui relevánta dutkamušaid.

4.1. Länsman

Länsman (2009) dutká suomabeale sámegiela vierisgiellan čálalaš iskosa loahpageahččalemiid. Su materiálan lea iskosa čálusoassi, mas oahppit čállet friddja ovddagihtii addon fáttás; leat oktiibuot 99 čálloša (sullii 20.000 sáni) čohkkon jagiid 1996–2000. Ulbmilin lea čájehit vierisgielat ohppiid sámegiela iešvuodaid (makkár giella oahppis lea) – nu go iežan dutkamušas háliidan ge dahkat - ja čielggadit giellageavaheami váttisvuodaid (2009:71). Teorehtalaš rápman son atná gaskagiela teoriija (2009:74). Länsman dahká materiála feilaanalysa ja rátká buot teavsttaide dahkon meattáhusaid guđa feilajovkui; son juohká maiddá feillaid tiippaide; leat oktiibuot 23 feilatiippa (2009:77). Dasto son rehkenastá feillaid ja geahččala čilget sivaidda kontrastiiva vugiiguin (buhtastahtta

suomagielain) dakko, gokko lea vejolaš dan dahkat. Materiálas leat oktiibuot 4526 feailla (2009:77). Syntávssalaš feaillaid jovkui (26 %) gullet ee. kongrueansafeaillat, kásusválljenfeaillat ja eksistentiálacealkagiid subjeaktafeaillat (2009:77–80). Dássemolsunválljen lea su goalmát stuorimus feailatiipa (10%); kásusiid válljen dahká 5% buot meattáhusain ja objekta lea 3% boastut. Materiála vuodul Länsman konkludere ahte konsonántaguovddáža válljen ja vearbaid sojaheapmi dagaha ohppiide eanemus váttisvuodaid. (Länsman 2009:71, 77–80).

Länsman feailakategoriijat leat mánggat ja muhtun muddui dat badjálaset nu ahte ii leat áibbas álki oažžut čielga gova ohppiid gaskagielas, iige oro buhtes feailaanalysa addime rivttes gova ohppiid duohta giellamáhtus. Dutkamuš čájeha dattege muhtun tendeanssaid, omd. gokko suomagiella váikkuha sámegillii.

4.2. Fjellheim

Fjellheim (2018) dutká mastergrádabarggus daid hástalusaid, mat bohciidit go dáro- ja ruotagiela hállit ohppet lullisámegiela nubbin- dahje vierisgiellan. Son vuodđuda dutkamušas Montrul (2016) teorijaid árbezielaid (eaŋ. *heritage language*) oahppama birra ja Slabakova (2016) *Bohtalčotta*-hypotesii (eaŋ. *Bottleneck Hypothesis*). Árbegielain lea rikkis doaibmi morfologiija mii lea buot váddáseamos oahppat, earenoamážit dalle go oahppi vuosttašgiella (majoritehtagiella) lea morfologalaččat ovttagardán. Nominála morfologiija sáhtta dagahit eanet váttisvuodaid go verbála morfologiija (Montrul 2016:70). Fjellheim lea čadahan jearahallamiid ja vástádušat nannejit su hypotesa, ahte oahpahalliid mielas guokte váddáseamos ášši lea subjeavtta ja verbála kongrueansa, ja transitiiva vearbaid objeavtta kásus (akkusatiiva).

4.3. Juuso

Juuso (2013) guorahallá *Pro gradu*-dutmamušastis nomeniid konsonántaguovddážiid meattáhusaid suomabeale golmma logahaga (joatkkaskuvlla) eatnigiela studeanttaid iskosiin. Son lea heivehan feailaanalysa vai heivešii eatnigielagiid giela dutkanreaidun (eatnigiel ohppiid njálmmálaš giellamáhttu lea dás gáldogiellan ja čállingiella ges juvssusgiellan), ja atná maiddá gaskagiela teorijja ja kontrastiiva analysa vugiid. Materiála vuodul Juuso gávnna ahte konsonántaguovddáža iešvuolta (ja maiddá vokálabiras) váikkuha dasa, manne olmmoš feile riektáčállimis. Son juohká de konsonántaguovddážiid (KG)

grafemalaččat álkes ja váttes guovddážiidda, dan mielde gullá go eatnigiel olmmoš erohusa jietnadeamis (álkes KG) vai ii (váttes KG) (2013:42). *Álkes* KG:idda gullet ee. gemináhtat mat molsašuddet ovttaskas konsonánttain (omd. *đđ-d, ss-s*), nuppi ceahki h-álgosaš konsonántačoahkit (omd. *hp-b*), k-álgosaš čoahkit (omd. *kc-vcc*) ja klusiilanasálačoahkit (nu go *pm-m*). *Váttes* KG:idda gullet ges ee. goalmmát ceahki h-álgosaš čoahkit (omd. *hpp-hp*), s- ja t-álgosaš čoahkit (*sk-skk* ja *tk-tkk* sullasaččat) ja čuoddjilis gemináhtat mat molsašuddet čuojakehtes gemináhtaiguin (omd. *bb-pp* ja *zz-cc*) (2013:44–53). Vokálaguovddáža ja sokki vokálaid guhkkodat ja kvalitehtta váikkuha dasa mo KG jietnaduvvo, earenoamážit *nuortasuopmaniin*, nu ahte dárbbášuvvo eksplisihta, ohppojuvvon ortografijamáhttu.

Váttes konsonántaguovddážiidda dahkkon feallaid klassifisere son *dássemolsašuddanfeailan*, ja álkes KG:idda dahkkon feallaid ges *kásusfeailan*. Juuso čájeha ahte eatnigiel oahppit meddet hárve álkes konsonántaguovddážiid čállimis ja dakkár feallat čájehit, ahte sivvan ferte leat váilevaš syntáksamáhttu (2013: 53–54, 110).

4.4. Outakoski

Outakoski (2015) nákkosgirjjistis guorahallá máŋggagielat 9–16-jahkásaš ohppiid čálamáhtu ovdáneami ja sin teavsttaid iešvuodaid. Son geavaha *guovttegielat čálamáhtu joatkkašuvvi skálaid*, maiguin árvoštallá guovttegielatvuoda balánssa, ja boallobeavddi ja sáhpána sirddašemiid logga (eaŋ. *keystroke logs*), mii čájeha čállinjođu. Nákkosgirjái čáhkhet guhtta artihkkala, main munnje leat erenoamážit ávkin nubbi (mas son válddahallá sámegielaid konteavstta), ja guđát – mas son guovdilastá konsonántaguovddáža dihtoriiguin čállon teavsttain.

4.5. Eará dutkamušat

Pettersen, Unn Laila (2019) ođđa masterbargu addá eanet duogášdieđut sámegielaid oahppankonteavsttas ja hástalusain eatnigiela álgoohpahusas. Ođđaseamos masterbargu didaktihka fágasuorggis lea boahtán Elle Ravnas (2019). Son dutká njálmmálaš gulahallama sámegiela nuppigiela gáiddusoahpahusas.

5. Metoda ja materiála

Dát bargu lea synkronalaš dutkamuš, mii čájeha makkár lea L2 davvisámeigiela studeanttaid gaskagiella sin teavsttaid vuodul, maid sii leat čállán njealji áigemuttus. Mun čájehan maiddái studeanttaid ovdáneami materiálatiippaid gaskkas, ovttá lohkanbaji áigge mas lei viehka intensiivva sámegeieloahpahuš. Lea oalle oanehis áigi, ja livččii ávkkálaš dutkat ovdáneami guhkit áigge.

Mu lahknanvuohki lea sihke kvantitatiiva ja kvalitatiiva. Kvantitatiiva analysavuohki čájeha man ollu ja man dájvja studeanttat geavahit nominatiivva ja akkusatiivva, ja man stuorra oassi buot kásusdáhpusain lea riehta ja boastut. Kvantitatiiva analysa addá oppalašgova áššis, mas leat ollu fáktorat mat váikkuhit dutkangažaldahkii, ja aiddostahtá dan, man birra dutkis lea leamaš intuitiivva. Dat čájeha tendenssaid, muhto ii sáhte okto čilget buot, mii dáhpáhuvá studeanttaid gaskagiella (Martin ja earát 2010:69). Mun dárbbášan álggos loguid, go davvisámeigiela L2 studeanttaid kásusgeavaheapmi lean unnán dutkojuvvon. In rehkenastte dájvodaga (galle kásusdáhpusa leat riehta ja boastut ollislaš sátnelogu ektui), muhto baicce geahčan man ollu nominatiivvat ja akkusatiivvat leat geavahuvvon riehta buot vejolaš kásusdáhpusaid ektui. Thewissen (2013) ja suomabeale Piri (2017) geavaheaba seammá metoda. Kvalitatiiva analysaoassi lea dalle go geahčadan cealkagiid morfofonologalaš ja syntávssalaš sisdoalu ja konteavstta, ja evttohan čilgehusa gielalaš áššiide.

Sámegiella ja suomagiella leat fonologalaš, morfologalaš ja syntávssalaš áššit bargiduvvon oktii, nu ahte sáhtá leat váttis sirret daid ja gávdnat heivvolaš metoda ja dohkálaš teoriija dahje modealla, mainna máhtášii čilget gielalaš spiehkastagaid studeanttaid gaskagiella, giellanorpmaid ektui (Martin ja earát 2010:75). Dušše feillaanalysa ii govvit oahppi giella ovdáneami, jus dat sirre feillaid konteavsttas, ja dušše feillaid mearri ii sáhte okto ollislaččat čilget oahppanproseassa (Martin ja earát 2010:67).

5.1. R-prográmma

R-prográmma lea nuvttá rabas-koda (eaŋ. *open-access*) statistihkkaprográmma mii sisttisdoallá mánggalágan analysareaidduid, omd. CART, ANOVA jna. (Janda 2019).

Lean välljen geavahit statistihkalaš klassifiseren- ja regrešuvdnamuora (CART) analysareaidun, go mus ledje mánga vejolaš fáktora, maid navden váikkuhit studeanttaid nominatiivva ja akkusatiivva geavaheapmái. CART analysere dieđuid (fáktoriid) maid dutki lea välljen, ja daid dieđuid vuodul ráhkada muorradiagramma, mas vuoruha ja ordne fáktoriid dan mielde, man muddui dat váikkuhit dutkangažaldahkii. CART váldá álggos ovttá sorjjavaš fáktora (eaŋ. *dependent factor*) – mii lea ieš dutkangažaldat, masa vástáduš lea *jua* dahje *ii*. Dasto dat árvvoštallá buot eará sorjjasmeahtun dahje friddja fáktoriid (eaŋ. *independent factors*) dan mielde, man ollu dat váikkuhit váldogažaldahkii. Omd. dán masterbarggu ulbmil lea gávnahit, mii dagaha ahte studeanttat geavahit nominatiivva ja akkusatiivva riehta ja boastut.

CART fállá luohtehahtti analysa vaikko eai buot variábelat leat mielde guđege fáktoris. CART:s lea maiddái funkšuvdna mainna prográmma mihtida ja duodašta bohtosiid ja čájeha fáktoriid gorálaš dehálašvuoda “summal muoraid” operašuvnna (eaŋ. *forest*) bokte (Antonsen & Janda 2015:35; Janda 2019).

Guđet fáktorat váikkuhit eanemustá ja guđet eai nu ollu váikkut studeanttaid nominatiivva ja akkusatiivva välljemii? Dán barggu analysa sorjjavaš fáktor lea *CorrAns* (eaŋ. *Correct Answer*) – lea go kásus (nominatiiva ja akkusatiiva) välljejuvvon ja čállon riehta? Kássat (*Node*) vuolimusas juohke muorradiagrammas čájehit, galle kásusdáhphusa leat geavahuvvon riehta (čáhppes oassi = *yes*) ja boastut (vilges oassi = *no*).

Friddja fáktorat leat mus mánga ja geavahan analysas 11 fáktora: Synt, V, Case, Stem, Type, WO, Attr, Par, Num, Neg ja Hab. Čilgen friddja fáktoriid boahhte kapihttalas (6.1).

Thewissen (2013) geavaha ANOVA-analysa (eaŋ. *Analysis of Variance*) mainna son čájeha eaŋgalasgiela L2-studeanttaid ovdánanminstariid (eaŋ. *L2 Accuracy Developmental Patterns*) (gč. maid Janda 2019:13–14). Mun in geavat dán vuoro ANOVA, muhto lean rehkenastán proseantameriid das, galle kásusa leat riektá ja boastut guđege materiálatiippas, ja buohtastahtán dán barggu materiála ovdáneami Thewissen minstariid ektui (guđat kapihttalas).

5.2. UiT kurssaid sisdoallu

UiT:s lea oahppofálaldat davvisámegeielas vierisgiellan²². Oahppu bistá guokte lohkanbaji, čavčča ja gida. Lea intensiiva ollesáigeoahppu (60 oahppočuoggá) mii álggahuvvo juohke

²² Digaštalan *vierisgiella*-doahpaga vuollekapihttalas 3.1.2.

nuppi jagi. Eai leat formála sisaváldingáibádusat earret oppalaš lohkangelbbolašvuoda, nu ahte buohkat geat háliidit, besset álgit studeantan. Prográmma lea anjke heivehuvvon easkaálgi L2-studeanttaide. Sáhtta čuovvut olles prográmma dahje ovttaskas kurssa. Leat guokte álgodási kurssa čakčat ja guokte joatkkadási kurssa gidat. Olmmoš galgá leat čadahan čakčakurssaid ovdal go beassá nuppi lohkanbaji kurssaide (dahje sus galgá leat sullasaš máhttu). Jahkeovttadaga struktuvrra ja sisdoalu gávdná neahttasiiddus <<http://kurso.oahpa.no/>>. Goappáge lohkanbaji fálljuvvojit guokte kurssa bálddalagaid: stuorra grammatihkkakurssa ja unnit gulahallankurssa (njálmamálaš ja čálalaš gulahallan). Buot galggat fuolahuvvojit: guldaleapmi, njálmamálaš gulahallan, lohkan ja čállin. Dán barggu materiála leat studeanttaid teavsttat, maid sii leat čállán nuppi lohkanbaji kursas (SAM-1036), man fáddá lea joatkkadási giellaoahppa ja dasa lassin dát fáttát: dearvvašvuhta, mediat, servodat ja politihkka. SAM-1036:s lea fokus morfologiijas. Bálddalaga fálljuvvo SAM-1035 (Lohkan ja čálalaš gulahallan), mas studeanttat ohppet ja hárhallet syntávssa, čállima reaidun.

Studeanttat geat álgat SAM-1036:i, galget leat juo oahppan substantiivvaid ja persovdna- ja čujuheaddjipronomeniid sojameami kásusiid mielde ja vurdojuvvo, ahte sii máhttet kásusmorfologiija, ii ge oahpahuvvo šat sierra fáddán. Dán barggu bohtosat čájehit, ahte lea dárbu geardduhit nomeniid sojameami ođđasit juohke háve go ođđa syntávssalaš struktuvrrat oahpahuvvojit studeanttaide.

5.3. Dutkanateriála

Dán barggu várás lean giđa 2019 čohkken unna teakstačoakkáldaga. NSD (Norsk senter for forskningsdata) dohkehii proševtta čakčamánu 13. beivvi 2019²³. Mu materiála leat teavsttat maid 21 studeantta leat čállán, oktiibuot 84 čállosa main leat oktiibuot sullii 15.000 sáni. Materiála leat 4 tiipa, čohkkejuvvon njealji áigodagas: B1, B2, B3 ja E. Tiipa 1–3 (B1–B3) leat nuppi lohkanbaji SAM-1036 kurssa bákkolašbarggut maid studeanttat galget geiget mearriduvvon áiggiide, ovdal go besset eksámenii. Lean välljen materiálan friddjačállinosiid ja guođđán eret strukturerejuvvon bihtáid, main jerrojuvvo dihto sátnehápmi dahje main galgá vástidit ovttain cealkagiin. Sátnelohku ja kásuslohku juohkása nu mo oidno tabeallas 3.

²³ NSD mearrádusa referánsanummar lea 511162. Studeanttat leat suovvan geavahit eanet teavsttaid materiálan, muhto dán vuoro geavahan dušše SAM-1036 kursii gullelaš čállosiid.

Materiálatiipa	B1	B2	B3	E	Oktiibuot
Galle sáni	3893	4441	3329	3246	14.909
Galle kásus-dáhpáhusa	900	951	837	842	3530

Tabealla 3. Sátnelohku ja kásuslohku materiálatiippaid mielde.

Njealját tiipa (E) lea friddjačállinbihtá mii lea leamaš 1036-kurssa čálalaš eksámena oassi. Kurssas lea viđadiibmosaš skuvlaeksámen mas addojit vihtta bargobihtá, nu ahte studeanttas lea sullii 1–1,5 diimmu vástidit gažaldahkii, das gitta mo son lea vuoruhan bargobihtáid ja hálddašan áiggi.

5.4. Informánttat

Leat oktiibuot 21 informántta, guđet leat suovvan geavahit iežaset čállosiid materiálan. Juohkehaš lea deavdán miehtanskovi (mildosis 1), ja čiežanuppelogis leat vástidan jearahallanskovváie iežaset ovdamáhtu ja oahppanstrategiijaid birra. Eanaš informánttat leat čadahan vuosttaš lohkanbaji ovttá dahje guokte álgokurssa (oktiibuot 30 oč.), ovdal go sii álge SAM-1036:i. Vuosttaš materiálatiipa (B1) čájeha dási dutkamuša álggus; njealját materiálatiipa (E) lea čálalaš skuvlageahččaleami oassi (áigemearri ja ráddjejuvvon veahkkeneavvut). Leat individuála erohusat ja ohppiin leat iešguđet duogážit. Leat moaddenuppelogis geat sáhttet leat árbegiela hubmit, Montrul (2016) definišuvnna mielde. Lean juohkán informánttaid golbman joavkun dan mielde, guđemuš árvosáni juohkehaš lea ožžon eksámena čálalaš oasis. Vaikko leat ge individuála erohusat informánttaid gaskkas, de joavkkut leat maiddái seammasullasaš dásis: A-joavkku (4 studeantta), BCD-joavkku (15 studeantta) ja joavkku mas buohkat leat mielde (21 studeantta). Informánttat leat ožžon nummára (koda), mii lea eará go studeantanummár ja kandidáhtanummár ja man ii leat vejolaš čatnat dihto olbmui. Go čujuhan gielalaš ovdamearkkaide, de merken ovdamearkka dušše materiálatiippain, omd. ná: (6:1) [cealkka] (B1-materiálas).

5.5. Annoterenvuohki

Lean annoteren materiála manuálalaččat. Vurkejin buot čállosiid .txt-fiilan vai sáhtášin rehkenastit ja buohtastahttit daid dihtorprográmmain. .txt-formáhtas lea buhtes teaksta mas eai leat formatteredieđut, mat livčče dahkan váttisin dihtorii daid lohkat. Mun lean juohkán teavsttaid linnjáide, nu ahte juohke linnjás lea okta kásusdáhpáhus, mii lea beroštahti mu dutkamušas. Lean dasto nummereren linnjáiid ja seastán .txt-fiillaid main leat linnjánummárat.

Dat dagaha ahte lea álki gávdnát dihto linjjá jus dárbbášan dárkkistit juoidá, omd. dalle go fuobmán annoterenfeaila tabeallas dahje áiggun jođánit viežžat ovdamearkka.

Linnjánummárat ja buot dieđut leat mielde .xlsx ja .csv-tabeallain. Mun ráhkadin .xlsx og .csv fiillaid maid sáhtten analyseret CART-prográmmain.

Lean ollu smiehttan ja geavahan ollu áiggi hukset alccen annoterenvuogi mii livččii ipmirdahtti ja álki geavahit ja dulkot. Annoteren lea áddjás hommá mas ferte čađat leat gozuid alde, amas dahkat časkinfeailaid. Lean mángii iskan ja dárkkistan iežan annoterema, ja mángii divvon smávva feailaid, dalle go buohtastahtten metadieđuid R-prográmmas. Dál válddán ovddasvástádusa das, ahte eanaš lea riehta – ja bohtosat leat luohtehahttit. Jus ležže vel báhcán smávit meattáhusat, de dat eai bilit bohtosiid, ja proseantamearit jna. galget leat riehta. Lean seastán buot fiillaid, nu ahte lea álo vejolaš máhccat daidda, buohtastahttit ja verifiseret dieđuid.

6. Bohtosat

Dán kapihttalas ovdanbuvttán materiála ja árvvoštalan bohtosiid. Ulbmil lea govvidit ja čilget nominatiivva ja akkusatiivva geavaheami nu mo dat boahtá ovdan materiálas, ja dasto geahččalit gávdnat vejolaš *oahppanbálgá* (gč. maid vuollekapihttala 3.2.4) – makkár ortnegis nuppigiela studeanttat ohppet iešguđet gielalaš áššiid, ovdal go máhttet geavahit nominatiivvaid ja akkusatiivvaid riehta. Struktureren analysa daid fáktoriid mielde, maid R-statistihkkaprográmma CART-analysaid mielde váikkuhit buot eanemustá dan guovtti kásusa geavaheapmái. Lean huksen juohke vuollekapihttala dán lánkai ahte álggos čájehan fáktoriid ja loguid mat leat vižžon R-prográmmain, ja dasto buvttán ovdamearkkaid materiálas, maid guorahalan kvalitatiiivvalaččat. Mun barddán loguid Excel-tabeallaide ja -diagrámmaide, ja govvidan fáktoriid dehálašvuoda CART-muoraiguin ja -diagrámmaiguin. Mu guorahallama teorehtalaš vuodđun leat oahppanteorijjat, gaskagiellateorijja ja feailaanalysa muhtun bealit (gč. kapihttala 3).

6.1. Materiála oppalašgovva

Olles materiálii lean merken oktiibuot 3530 kásusdáhpháhusa, main 74 % leat buot vejolaš nominatiivadáhpháhusat (2606 dáhpháhusa) ja 26 % buot vejolaš akkusatiivadáhpháhusat (924 dáhpháhusa) njealji materiálatiippas (B1, B2, B3 ja E). Kásusdáhpháhusan oaivvildan vejolaš dáhpháhusa gokko *galgá* leat nominatiiva dahje akkusatiiva, čállingiela norpmaid mielde; nu

ahte buot vejolaš nominatiivadáhpáhusat leat materiálas jogo cealkaga subjeavttat dahje subjeaktapredikatiivvat, ja buot vejolaš akkusatiivadáhpáhusat leat objeavttat (materiálas eai gávdno objeaktapredikatiivvat, in ge leat váldán vuhtii adverbiálaid akkusatiivvas). Kásusválljen sáhtta leat jogo riekta dahje boastut. Dás vuolábeale čájehan olles materiála čoahkkáigeasu, mii lea ráhkaduvvon R-statistihkkaprográmmain (geahča vuollekapihtala 3.1) ja maiddái Janda (2019) ja Antonsen & Janda (2015)). R-prográmma rehkenastá ja čájeha buot kásusdáhpáhusaid, mat dás leat juhkkajuvvon fáktoriid mielde. Čilgestan álggos annoteremiid (gilkoriid) maid lean geavahan R-prográmma CART-analysa vástte ja mat oidnojit govvois 4 ja 5.

```

> summary(dat)
      X          CorrAns      Synt          V          Case      UsedCase      Num
Min.  : 1.00    no : 326   Obj  : 924   I      : 515   Acc: 924   Acc  : 762   Du  : 31
1st Qu.: 14.00  yes:3204  Spred: 452   T      :1803  Nom:2606  Com  : 1    Pl  : 821
Median : 28.00          Subj :2154   leat  :1183          Ill  : 11   Sg  :2546
Mean   : 31.21          orrut  : 1          Loc  : 6    SgPl: 132
3rd Qu.: 45.00          saddat: 28          Nom  :2412
Max.   :109.00          NomAcc: 338

      StemCombi  Stem      Type      Error      Complex      Attr      Aux
SubstB :1505   B :1937   Adj  : 197   Attr  : 1    no  :1878   Attr: 737   Aux  : 674
Pron   : 947   BH: 436   Lo   : 4     CG   : 190   Attr: 571   none:2793   none:2856
NamB   : 286   K  : 51   Nam  : 372   CGSuff: 1    Aux  : 543
SubstBH: 285   na:1106  Pron  : 951   Suff  : 72   Par  : 338
Rel    : 163          Rel  : 164   none  :2959  AttrAux: 87
AdjB   : 131          Subst:1842  other  : 307  AttrPar: 67
(Other): 213          (Other): 46

      Par      WO      Hab      Neg      Mat      Stud
Par  : 452   vx:1699   Hab: 95   Neg: 153   B1:900   stud19 : 249
none:3078   xv:1831   no  :3435  Pos:3377  B2:951   stud13  : 229
          B3:837   stud7   : 228
          E  :842   stud1   : 227
          stud5  : 198
          stud16 : 195
          (Other):2204
  
```

Govvus 4. Čoahkkáigeassu olles máteriálas, ráhkaduvvon R-prográmmain.

Govvois 4 lea olles materiála čoahkkáigeassu ráhkaduvvon R-prográmmain. *CorrAns* (eaŋ. Correct Answer) čájeha gallii dihto kásus geavahuvvo riekta (*yes*) ja gallii boastut (*no*). *Synt* (syntávssalaš funkšuvdna) leat materiálas subjeavttat, subjeaktapredikatiivvat ja objeavttat. *V* lea cealkaga váldovearba, mii sáhtta leat intransitiiva (I) dahje transitiiva (T); lean merken kopulavearbba *leat* ja dasa lassin *orrut* ja *saddat*-vearbbaid sierra. *Case* mearkkaša rivttes kásusa, nu ahte *Acc* čájeha materiála buot vejolaš akkusatiivadáhpáhusaid (nappo objeavttaid), ja *Nom* čájeha ges buot vejolaš nominatiivadáhpáhusaid (subjeavttaid ja subjeaktapredikatiivvaid). *UsedCase* lea kásushápmi maid studeantta lea duođas čállán. *NomAcc* leat bárrastávval ovttaidlogu substantiivvat main ii leat dássemolsun ja danin ii oidno, oaivvildii go studeanta čállit nominatiivva vai akkusatiivva. *Num* mearkkaša nomena

logu. *SgPl* leat sátnehámit maid sáhtta dulkot sihke ovttaid- ja mánggaidloguhápmiin, omd. *dat* ja *maid*. *Stem* lea nomena máttaluohkká, mii sáhtta leat bárrastávval (B), bárahisstávval (BH) dahje kontrákta (K); *na* (eaj. *not applicable*) mearkkaša ahte ii leat vejolaš mearridit máttaluohká ja dat guoská eanaš pronomeniid. *Type* lea sátneluohkká ja sisttisdoallá substantiivvaid, pronomeniid, adjektiivvaid ja ovttaskas lohkosániid.

Lean annoteren relatiivapronomeniid (*Rel*) ja namaid (*Nam*) sierra (maid gieđahalán vuollekapihttaliin 6.2 ja 6.3.2.1). *Error* lea feailatiipa. *Complex* sisttisdoallá dieđuid das lea go nomenis attribuhtta (*Attr*), lea go cealkagis mánggagardán verbála (*Aux*) ja lea go nomen paratávssas eará nomeniin (*Par*), omd. *eadni ja áhčči*. *Attr*, *Aux* ja *Par* leat maid merkejuvvon sierra. Lean annoteren maiddái sátnortnega (*WO*), mas boahtá ovdan čuožžu go nomen verbála ovddabealde (*xv*) vai maŋábealde (*vx*). Dasto lean vel merken habitiivvaid (*Hab*) ja lea go cealkagis biehtalanhápmi (*Neg*). *Mat* lea materiálatiipa (B1, B2, B3, E) ja *Stud* čájeha vuosttaš guhtta studeantta, geaid čállosiin leat eanemus kásusdáhpusat.

Materiálas leat 338 nomena (sullii 10 % buot dáhpáhusain), main lea nominatiivva ja akkusatiivva homonymiija (merkejuvvon *NomAcc*). Nominatiivva ja akkusatiivva homonymiija lea vejolaš ovttaidlogu bárrastávval nomeniin, main ii leat dássemolsun. Materiálas dat sáhttet leat substantiivvat (omd. *bargi*), adjektiivvat (omd. *somá*) ja pronomenat (omd. *buot* ja *seammá*). Mun válldán homonyma *NomAcc*-hámiid eret materiála viidáset gieđahallamis, go dat dahket bohtosiid eahpečielggasin, danin go *NomAcc*-hámiin ii leat vejolaš oaidnit, oaivvilda go čállin nominatiivva vai akkusatiivva – nu ahte dás viidáseappot leat 3192 kásusdáhpusa mielde analysas. Govvosis 5 lea materiála oppalašgovva homonyma *NomAcc*-hámiid haga.

```

> summary(dat)
      X      CorrAns      Synt      V      Case      UsedCase      Num
Min.   : 1.00    no : 326    Obj  : 851    I    : 450    Acc: 851    Acc: 762    Du   : 31
1st Qu.: 14.00   yes:2866   Spred: 382   T    :1657   Nom:2341   Com: 1     Pl   : 820
Median : 28.00                               Subj  :1959   leat :1063                               Ill: 11    Sg   :2212
Mean   : 30.76                               orrut : 1                               Loc: 6     SgPl: 129
3rd Qu.: 44.00                               saddat: 21                               Nom:2412
Max.   :107.00

      StemCombi      Stem      Type      Error      Complex      Attr      Aux
SubstB :1304    B :1609    Adj  : 169    Attr  : 1    no    :1704    Attr: 663    Aux : 609
Pron   : 938    BH: 435    Lo   : 3     CG    : 190    Attr  : 514    none:2529    none:2583
SubstBH: 285    K   : 51    Nam  : 276    CGSuff: 1    Aux   : 492
NamB   : 191    na:1097   Pron  : 942    Suff  : 71    Par   : 300
Rel    : 163                               Rel   : 164    none  :2661   AttrAux: 75
AdjB   : 103                               Subst:1638   other  : 268   AttrPar: 63
(Other): 208                               (Other): 44

      Par      WO      Hab      Neg      Mat      Stud
Par : 407    vx:1527   Hab: 91    Neg: 137   B1:805   stud19 : 228
none:2785   xv:1665   no :3101   Pos:3055   B2:883   stud1  : 213
                                           B3:792   stud13 : 191
                                           E :712   stud7  : 188
                                           stud16 : 184
                                           stud17 : 174
                                           (Other):2014

```

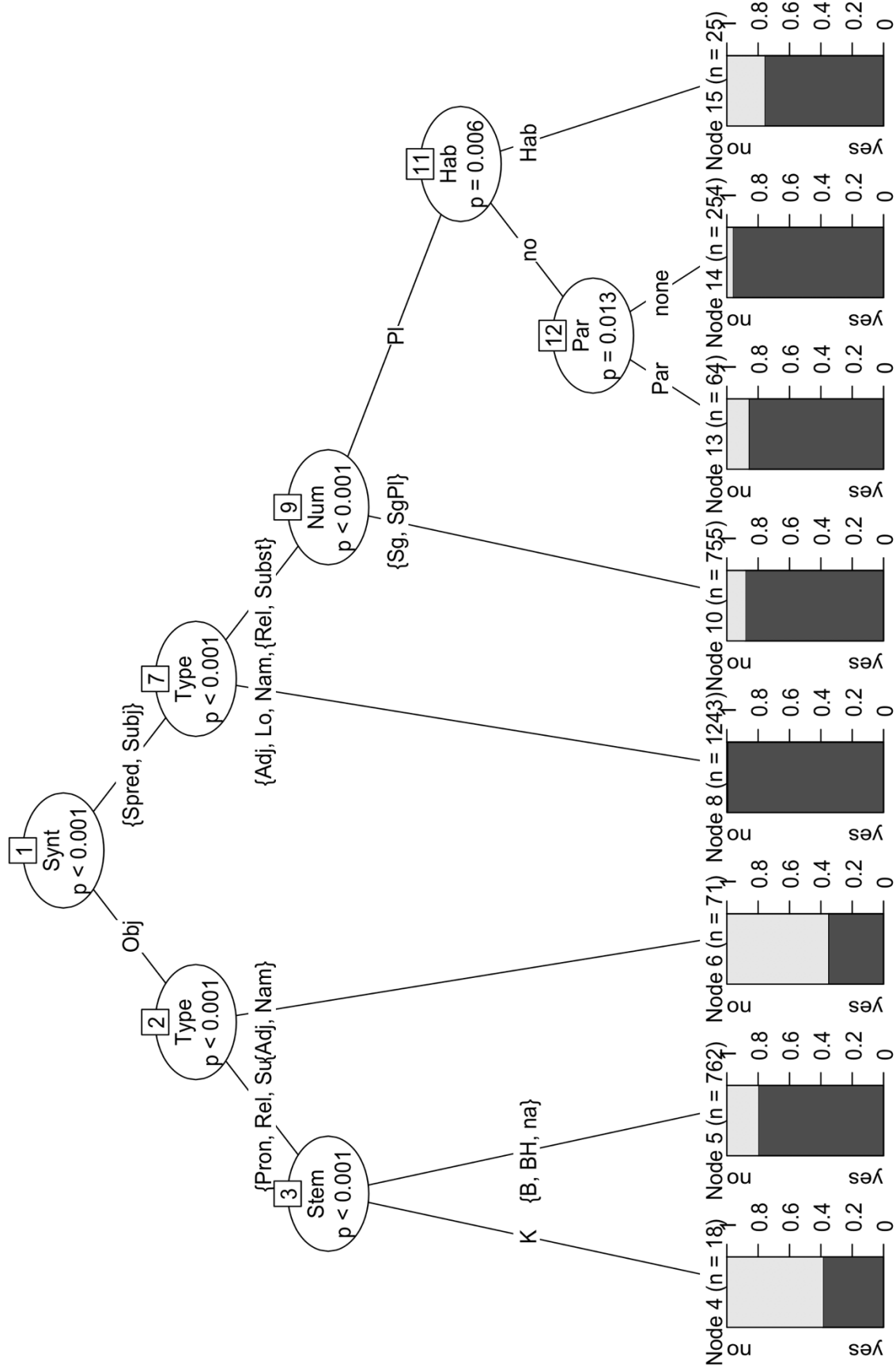
Govus 5. Čeahkkáigeassu olles materiálas mas eai leat homonyma NomAcc-hámit, ráhkaduvvon R-programmain.

Olles materiála leat 21 studeantta teavsttat. Mun geavahan buot studeanttaid čállošiid gokko lea ávkkálaš čájehit oppalašgova, muhto lean maiddái juohkán studeanttaid golbman joavkun dan mielde, makkár árvosáni juohkehaš lea ožžon loahppaeksámena čálalaš oasis. BCD-joavku (15 studeantta) lea eanemusat representatiivva, go sin gaskagielain leat sullasašvuodat ja sii orrot ovdáneame seammasullásaš oahppanbálgá mielde.

Navddán iežan fuomášumiid oahpaheaddjin ja jearahallanskoviid vuodul (mielddus 2), ahte BCD-joavkku stuorra oassi leat árbegiela hubmit, geain lea dihto ovdamáhttu, earenoamáš duogáš ja oktavuoha sámegillii, ja maiddái vuordámušat giellaoahppamii (gč. vuollakapihtala 3.1.3). Guhtta studeantta gullet árvosániid mielde A- ja F-jovkui. Mun buohtastahtán A-joavkku teavsttaid BCD-materiálain go geahččalan gávdnat mii livččii čuovvovaš ceahkki studeanttaid gaskagielas – ja go háliidan iskat man gielladássái lea vejolaš ollet. A-jovkui gullet giellaberošteaddjit guđet leat oahppan sámegiela alla dássái, vaikko eatnašat sis eai leat árbegiela hubmit. Sin kásusdáhpháhusat dahket nu stuorra oasis ollislaš materiálas ahte šaddá váttis oaidnit gaskamearálaš studeantta ovdáneami, ja dan dihte lean dahkan eanaš analysa dáid studeanttaid materiálaid haga. A-joavkku bohtosat čájehit oahppanbálgá vejolaš boahpte ceahki – man muddui lea vejolaš rávisolmmožin oahppat sámegiela.

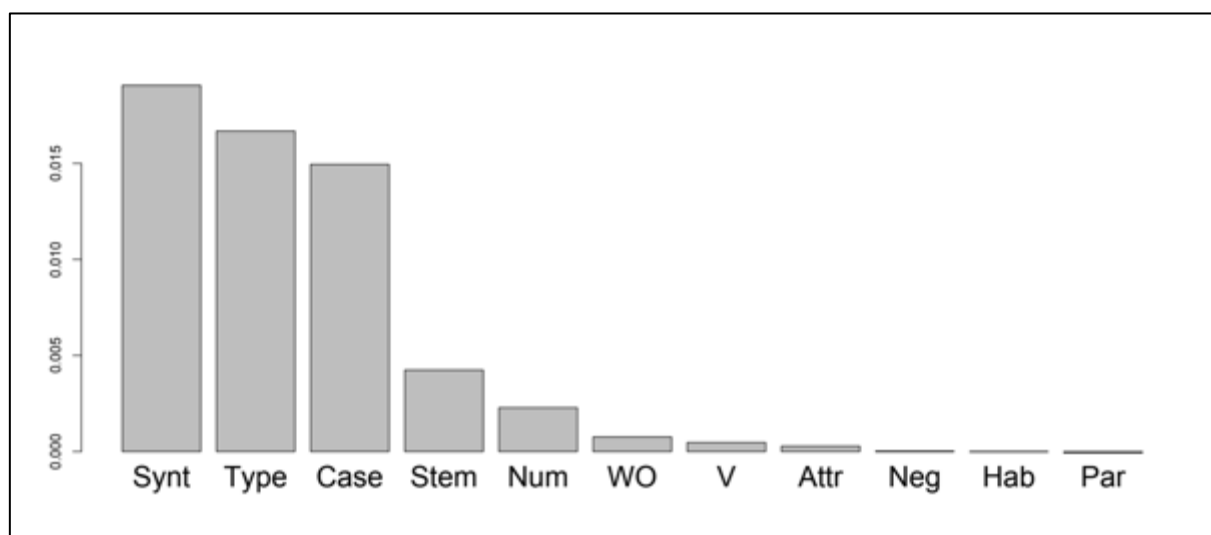
Govus 6 čájeha R-prográmma CART-muora ráhkaduvvon buot studeanttaid olles materiála vuodul, mas eai leat homonyma *NomAcc*-hámit. Lean välljen guorahallamii 11 fáktora: Synt, V, Case, Stem, Type, WO, Attr, Par, Num, Neg ja Hab. Bajimus suorri (1: Synt) juohkása guovtti sadjái, mii mearkkaša ahte váldoerohus lea objeavttaid (Obj) ja subjeavttaid ja subjeaktapredikatiivvaid (Subj, Spred) gaskkas – mo studeanttat daid sojahit, ja guđet fáktorat váikkuhit guđege syntávssalaš kategoriijai. Objeavttat leat materiála buot vejolaš akkusatiivadáhpáhusat, ja subjeavttat ja subjeaktapredikatiivvat ges buot vejolaš nominatiivadáhpáhusat. Objeavttat čuvvot dasto muora gurut oavssi. Subjeavttat ja subjeaktapredikatiivvat ges čuvvot olgeš oavssi. Objeavttaid sojahemis lea sátneluohkká (2: Type) deháleamos, ja dasto mátta (3: Stem). Muoras oidno ahte namat (Nam) ja adjektiivvat (Adj) dagahit eanet váttisvuodát akkusatiivva geavaheamis go pronomenat (Pron), relatiivpronomenat (Rel) ja substantiivvat mat eai leat namat (Subst). Dasto oidno ahte kontrákta nomenat (K) dagahit eanet váttisvuodát go bárra- ja bárahisstávval nomenat (B, BH), ja pronomenat main ii leat vejolaš klassifiseret máttaluohká (na).

CART-analyisa muitala guđemuš fáktorat váikkuhit eanemustá dasa, geavaha go studeanta nominatiivva ja akkusatiivva riehta (*yes*) dahje boastut (*no*).

Govus 6. CART-analyza olles materiála vuodul, mas eai leat homonyma NomAcc-hámit.

Subjeavttaid ja subjektapredikatiivvaid kásusa válljemis lea sátneluohkká maid dehálaš fáktor (7: Type). Ovttaidlogu adjektiivvat, lohkosánit, namat ja pronomenat čállojuvvojit eanaš riehta dalle go galget leat nominatiivvas; relatiivapronomenat (Rel) ja substantiivvat mat eai leat namat (Subst) dagahit eanet váttisvuodaid ja daidda váikkuha ges lohku (9: Num). Mánngaidlogu substantiivvat sáhttet dagahit váttisvuodaid go leat habitiivva cealkaga subjektan (11: Hab) dahje go leat oassin paratáksagihpus (12: Par).

Govus 7. CART-analysa mii vuoruhá 11 fáktora dehálašvuoda, olles materiála vuodul mas eai leat NomAcc-hámit.

Govus 7 čájeha buot fáktoriid dehálašvuoda, nu mo R-programma lea vuoruhan daid olles materiála vuodul. Syntávssalaš kategoriija (Synt), sátneluohká (Type), kásus (Case)²⁴ ja nomena máttaluohkká (Stem) váikkuhit eanemustá dasa, čállojit go nominatiivvat ja akkusatiivvat riehta; dasto boahtá lohku (Num), sátnortnet (WO), vearbba valeansa (transitiiva vai intransitiiva) ja lea go gihpus attribuhtta (Attr) vai ii. Biehttaleapmi, habitiiva ja paratáksa eai leat nu dehálaččat eará fáktoriid ektui, CART-analysa mielde.

Dás vuolábeale boahtá dutkanmateriála guorahallan. Materiála čájeha ahte pronomenat sojahuvvojit riehta árrat davvisámegiela oahppanproseassas, eai ge dain dábálaččat leat morfofonologaš molsašuddamat sáni siste nu mo eará nomeniin leat, omd. dássemolsun. Danin válddahalan pronomeniid ja relatiivapronomeniid sierra vuollekapihttaliin (6.1.1 ja 6.1.2) ovdal go guorahalan eará nomeniid vuollekapihttaliin 6.2 ja 6.3: substantiivvaid, namaid (propraid), adjektiivvaid ja ovttaskas lohkosániid. Álggos guorahalan vejolaš

²⁴ Case-fáktor čájeha lea go nominatiiva vai akkusatiiva mii geavahuvo dávjjimusat riehta, ja Synt čájeha guđemuš syntávssalaš kategoriija (subjekta, subjektapredikatiiva, objekta) lea dávjjimusat riehta.

nominatiivadáhpusaid ja daidda guoskevaš fáktoriid (6.2), ja dasto seammá láhkai akkusatiivadáhpusaid (6.3). Juohke oasi álggahan statistihkkatabeallaiguin ja diagrámmaiguin, maiguin čájehan meari ja proseantaloguid. Dasto buvttán ovdamearkkaid materiálas, ja guorahalan daid kvalitatiivvalaččat. Kapihttala loahpas (6.4) boahtá guorahallanoassi masa čohkken dán barggu bohtosiid ja fuomášumiid. Juohke háve go buvttán ovdamearkkaid, de leat cealkagat justa seammá hámis go studeanttat leat čállán daid vuosttaš veršuvnnas, ovdal go sii leat divvon čállosa. Buoiddes čála lea mu deattuheapmi. In leat divvon čállinfeailaid mat eai bilit ipmardusa, muhto lean bidjan rivttes hámiid roahkkeruođuid sisa gokko háliidan čájehit rivttes kásushámi. Go buvttán ovdamearkka materiálas, de merken dán álo ruođuid siste materiálatiippain, studeantanummáriin ja linjjáid nummáriin omd. ná: (B1 stud.4, l.11–12), nu ahte lea álki gávdnat ja dárkkistit dihto cealkagiid materiálas. Lea dehálaš muitit ahte B1-, B2- ja B3-materiálatiipat leat ruovttubarggut, nu ahte studeanta sáhtta geavahit buot reaidduid, omd. digitála sátnegirjji mii fállá sojahanparadigmaid; E lea ges čálalaš skuvlaeksámena oassi, mas beassá geavahit dušše bábersátnegirjjiid. Buot materiálatiipat leat friddjačállinbihtát, nu ahte studeanta sáhtta friddja válljet mo son hábme cealkagiid, ja sáhtta maid garvit struktuvraid ja sániid, maid son ii máhte.

6.1.1. Pronomenat (earret relatiivapronomenat)

Olles materiálas leat oktiibuot 951 pronomena, eanaš persovdnapronomenat ja čujuheaddji pronomenat, mat leat lagabui njealjádas buot dáhpáhusain, ja sullii 27 % olles materiálas (30 % buot dáhpáhusain, go lean váldán eret materiálas buot nomeniid NomAcc-hámiid). Dasa lassin leat materiálas 164 relatiivapronomena (5 % buot dáhpáhusain, go lean váldán eret NomAcc-hámiid). Maŋjel go lean guođđán ovcci NomAcc-hámi (*seammá* ja *buot*), de leat báhcán oktiibuot 942 pronomena, mat leat eanaš persovnnalaš pronomenat ja čujuheaddji pronomenat, ja moadde eará, omd. refleksiiva pronomen *iesš* ja eahpemearálaš pronomen *ii mihkkege*. 99 % buot pronomeniin leat čállon riekta (929 dáhpáhusa), ja dušše 1 % boastut (13 dáhpáhusa). 92 % buot pronomeniin leat nominatiivvas ja dušše 8% akkusatiivvas. Buot nominatiivadáhpusat leat subjeavttat, earret ovttá subjeaktapredikatiiva (*dat*).

Vuolábeale tabeallas 3 čájehan pronomeniid (earret relatiiva pronomeniid) juohkáseami materiálatiippaid mielde. Proseantamearri (%) lea pronomeniid mearri buot nomeniid vejolaš nominatiivvaid ja akkusatiivvaid ektui. Homonyma *NomAcc*-hámit eai leat dás mielde.

Tabealla 3 čájeha galle pronomena leat dihto materiáloasis, buot nomeniid ektui. Mun buohtastahtán olles materiála BCD-joavkku ja A-joavkku bohtosiiguin. Tabeallas oidno ahte BCD-studeanttat geavahit eanet pronomeniid go A-studeanttat, ja ahte oppalaččat

Materiála-tiipa	Galle pronomena ja proseantaoassi buot nomeniid ektui									
	B1	%	B2	%	B3	%	E	%	Oktiibuot	%
Olles materiálas (21 stud.)	284	35 %	250	28 %	184	23 %	224	31 %	942	30 %
BCD-studeanttaid materiálas (15 stud.)	199	35 %	174	29 %	124	22 %	138	29 %	635	29 %
A-studeanttaid materiálas (4 stud.)	52	30 %	48	25 %	31	21 %	61	34 %	192	28 %

Tabealla 4. Pronomeniid juohkáseapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, materiálas mas eai leat homonyma NomAcc-hámit.

proseantalohku njeaidá B1 rájes B3 rádjái goappaš studeantajoavkkuin, ja de lassána veaháš eksámenvástádusas. Sivva dasa, manin pronomemat geavahuvvojit unnit, sáhtta leat ahte studeanttat dađistaga ohppet ráhkadit iešguđetlágán cealkagiid, ja ahte sii dávjjibut guđdet pronomeniid almmutkeahtta 1. ja 2. persovnnas. Bargobihtta sáhtta maid stivrret, man ollu pronomeniid heive geavahit, omd. B1 vuosttaš oassi lea mitalit iežas boahhteáigge plánaid birra (geahča Mildosa 3); das sáhtta leat lunddoleabbo álggahit cealkaga pronomeniin, omd. *Mun mátkkoštivččen [...], Mun gallestallašin [...], Mun vuolgggašin [...], Mun oahpašin [...]* (B1-materiálas) – muhto dás sáhtta maid guođdit pronomena almmutkeahtta: *Mun sávášin ahte sáhtášin fitnat Finnmárkkus. Livččii maid buorre, jus gávnnášin muhtumiid, maiguin sáhtášin hállat sámegiela [...]*. (B1-materiálas)

E-materiálatiippa A-studeantajoavkku vástádusain oidno dattege, ahte sáhttet leat maiddáai stuorra individuála erohusat ovttá studeantajoavkku siskkobealde das man ollu pronomeniid sii geavahit – muhtun studeanta čállá omd. eksámenvástádussan guhkes teavstta 3. persovnnas, mas su čállinstiillas heive geavahit ollu persovdnapronomeniid.

13 pronomena mat leat boasttukásusis, leat 11 cealkagis main pronomen galgá leat akkusatiivvas ja 2 cealkagis main pronomen galgá leat nominatiivvas. Juohke materiálatiippas leat moadde meattáhusa: B1:s leat njealje meattáhusa, B2:s maid njealje, B3:s golbma ja E:s 3 meattáhusa. Dás vuolábeale ovdanbuvttán buot 13 dáhpáhusa. Ovdamearkkat (6:1–6:7) čájehit ahte moatti dáhpáhusas persovdnapronomen ja čujuheaddji pronomen báhcá ain

sojatkeahttä objektoposišuvnnas. Ovdamearkkas (6:5) lea pronomen biddjon cealkaga álgui topikaliserema dihte. Meattáhus sáhtta maid vuolgat das, ahte čálli lea boastut ipmirdan *gohčodit*-vearbba transivitehta.

(6:1) *Hárjeheaddji veahkeha son* [su][...] (B1-materiálas)

(6:2) [...] *ja ambulánsahelikoptera vuojihii son* [su] *buohccevissui*. (B2-materiálas)

(6:3) *Son oaččui dát* [dán] [...] (B1-materiálas)

(6:4) [...] *muhto mun jáhkan ahte mii oažžut dat* [dan] *dadistaga*. (B2-materiálas)

(6:5) **Dat** [dan] *gohčodat “Online Training Consept”,* [...] (B2-materiálas)

(6:6) [...] *ja SG sisdoallá dat* [dan]. (B2-materiálas)

(6:7) *Mun lohkan maid Š bládi* [bládi] *go mun oaččun dat* [dan], [...] (B3-materiálas)

Materiálas leat moanat refleksiiva ja eahpemearálaš pronomenat nominatiivvas ja akkusatiivvas. Ovdamearkkas (6:8) refleksiiva pronomen ii leat sojahuvvon riehta objektan.

(6:8) *Golbma olbmo gádjo ieža* [iežaset]. (B1-materiálas)

Materiála speadjalastá dan, ahte eará pronomenat go persovdna- ja čujuheaddji pronomenat ohppojuvvojit maŋŋit, ja geavahuvvojit unnán – go leat moalkaset ja oahpahuvvojit maŋŋit kurssas, eai ge gávdno sierra sojahanhámit dárogielas. Nuppi lohkanbaji loahpas eai leat vel dábálaččat doarvái sajáiduvvon studeantaid gaskagillii.

Guovtti cealkagis lea pronomen akkusatiivvas gokko galgá leat nominatiivvas. Cealkagis

(6:9) čujuheaddji pronomen lea mánggaidlogus ja doaibmá oalgecealkaga subjeaktan.

Kásusfeaila soaitá vuolga das, ahte studeanta lea boastut ipmirdan vearbba transivitehta (bávkkihit).

(6:9) *Lei ollu garra suovvagassa siste, muhto dáid* [dat] *eai bávkkihan*. (B1-materiálas)

Cealkagis (6:10) lea ges *dat*-pronomen sojahuvvon boastut *leat*-cealkaga subjeaktaposišuvnnas.

(6:10) *Mun diedán* [diedán] *ahte gávdno kristtalaš aviisa man namma lea Nuorttanaste, dan* [dat] *lea dávvisámegillii ja lea Kárášjogas*. (E-materiálas)

Dasto joatká seammá studeanta ja čállá nuppi pronomena riehta:

(6:11) *Láven lohkat Š-bláđi, dat lea nuoraid bláđi [bláđđi] [...]* (E-materiálas)

Gávdnojit maid guokte ovdamearkka mas pronomen čuožžu illatiivvas transitiiva vearbba objeaktasajis:

(6:12) *Jáhkán ahte lohkkat ođđasiid lea vehkehan munnje [mu] mu gielain.* (E-materiálas)

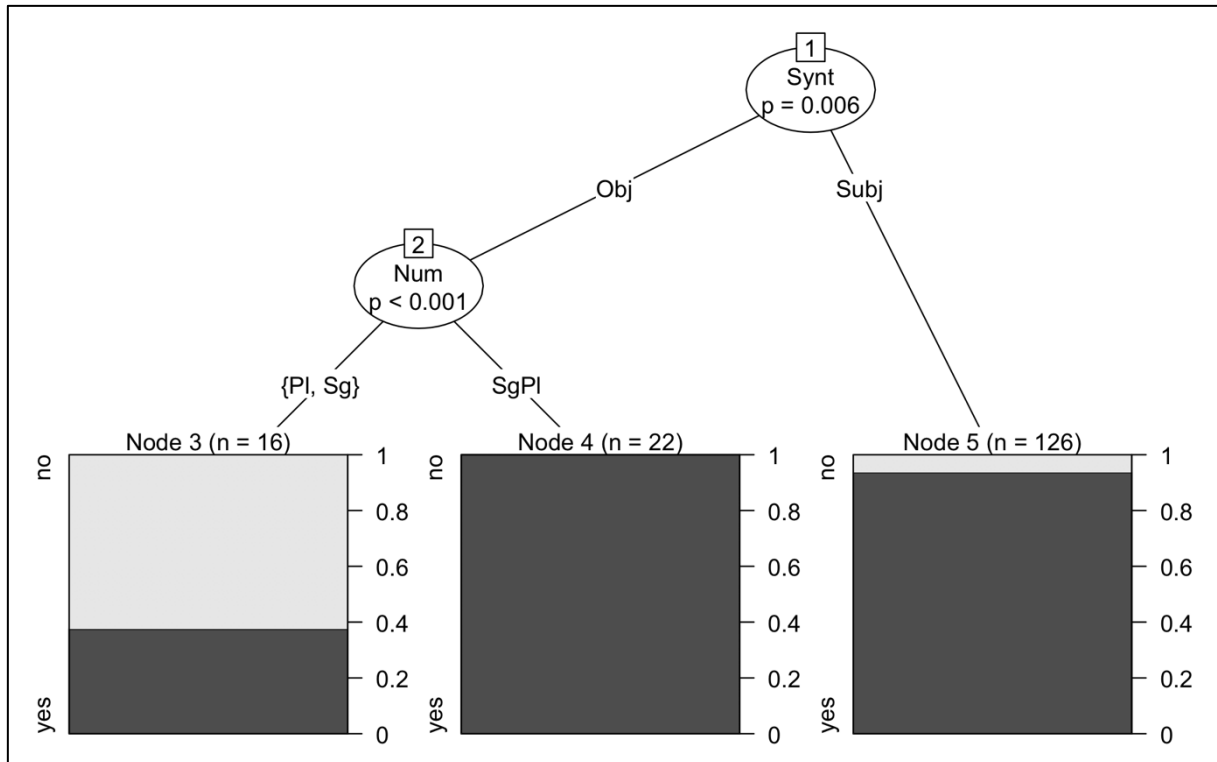
(6:13) [...] *de dat veahkehit munnje [mu] hui ollu.* (B3-materiálas)

Materiála čájeha, ahte persovdna- ja čujuheaddjipronomenat geavahuvvojit ollu ja eanaš riehta sihke nominatiivvas ja akkusatiivvas, vejolaččat danin go dát pronomenat gullojit ja oidnojit dávjá gielas, ja go persovdnapronomeniin leat sierra akkusatiivahámit dárogielas (mii lea eanaš studeanttaid váldogiella). Pronomenmearri njiedjá eará nomeniid ektui áiggi mielde, go studeanttat ráhkadišgohtet eambo mánggabealat cealkagiid ja hábmegohtet teavsttaid. Eará pronomenat leat dattege unnán materiálas, go eai leat seammá frekveanttat eai ge oahpahuvo studeanttaide ovdal nuppi lohkanbaji gaskamuttus.

6.1.2. Relatiivpronomenat

Materiálas leat 164 relatiivpronomena mat leat vejolaš nominatiiva- ja akkusatiivadáhpusat. Leat 126 subjavevttat (77 %) ja 38 objavevttat (23 %). 146 (89 %) buot relatiivpronomeniin leat čállon riehta ja 18 (11 %) leat čállon boastut, nu ahte relatiivpronomenat leat váddáseappot studeanttaide go eará pronomenat, mat leat materiálas (geahča ovdeš vuollakapihtala, 6.1.1). Dát lea ge vuorddehahti go gáibida, ahte studeanta lea jo oahppan ja ipmirda váldoalkagiid syntávssa, ja dasto máhtta čatnat váldoalkagii oalgealkagiid. Relatiivpronomen čujuha muhtun gihppui váldoalkagis ja galgá leat seamma logus go dat gihppu, muhto viežžá kásusa relatiivalkagis. Dán lánkai gullá relatiivalkagiid ráhkadeapmi iešalddis giellaoahppama joatkkadássái.

CART-muorra govvošis 8 čájeha relatiivpronomeniid geavaheami olles materiálas ja dasa váikkuheaddji fáktoriid. Objavevttat, mat leat buot vejolaš akkusatiivadáhpusat, leat materiálas oktiibuot 38. Logi dain leat čállon boastut ja 28 leat riehta. Hámit main lea ovttaidlogu ja mánggaidlogu homonymiija, ng. SgPl-hámit (23 dáhpáhusa) leat akkusatiivvat *maid* (sihke ovttaidlogus ja mánggaidlogus) ja buot *maid*-hámit leat čállon riehta objeaktan. Eará hámit objeaktaposišuvnnas leat oktiibuot 16: *man* geavahuvo riehta guđa geardde, ja nominatiivvat *mii* ja *mat*, geavahuvvon 10 geardde boastut.

Govus 8. Fáktorat mat váikkuhit dasa, mo relatiivapronomenat sojahuvvojit. CART-analysa olles materiála vuodul.

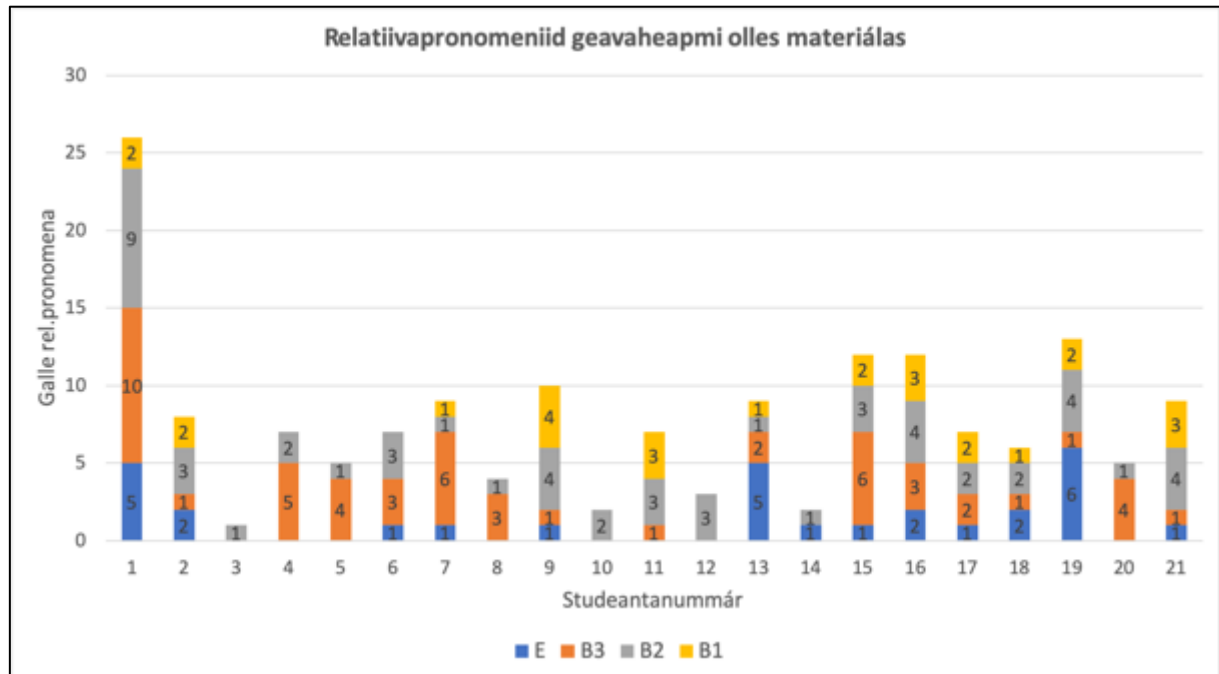
Materiálas leat 126 relatiivapronomena subjeaktan: 118 leat čállon riehta ja 8 ges boastut (Node 5: n=126). Buot subjeavttain leat 4 ovttaidlogu ja 4 mánggaidlogu subjeavtta boasttukásusis (álo akkusatiivvas), nu ahte studeanttat čállet akkusatiiva *maid* nominativahámiid *mii* ja *mat* sajis. *Gii* ja *geat* (oktiibuot 41 geardde) geavahuvvojit materiálas hárvvibut go *mii* ja *mat* (77 geardde).

Materiála-tiipa	B1	%	B2	%	B3	%	E	%	Oktiibuot	%
riehta	23	88 %	51	93 %	48	89 %	24	83 %	146	89 %
boastut	3	12 %	4	7 %	6	11 %	5	17 %	18	11 %
Galle rel.pron	26	100 %	55	100 %	54	100 %	29	100 %	164	100 %

Tabealla 5. Relatiivapronomeniid juohkáseapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, olles materiála vuodul.

Tabeallas 5 oidno galle relatiivapronomena gávdnojit juohke materiálatiippas, ja mo deaivilvuohhta ovdána materiálatiippaid mielde. Relatiivapronomenat geavahuvvojit unnit B1:s go guovtti čuovvovaš materiálatiippas (B2:s ja B3:s). E-materiálatiippas, mii lea eksámenvástádus, leat fas unnit relatiivapronomenat. Relatiivapronomenat leat eanemus (55) ja čállojit eanemustá riehta (93 %) B2-materiálatiippas. B3:s leat fas eanet feaillat (11 %) ja eksámenvástádusas leat vel unnit pronomenat ja eanemus feaillat buot materiálatiippain (17 %).

Eai buot studeanttat čále relatiivapronomeniid seamma ollu čállosiin, ja dat geat geavahit relatiivapronomeniid, eai daga dan seammá ollu juohke materiálatiippas. Govus 9 čájeha man ollu relatiivapronomeniid juohke studeanta geavaha ja mo dat juohkásit materiálatiippaid mielde.

Govus 9. Relatiivapronomeniid mearri buot studeanttaid materiálas.

Oppalaččat leat gal viehka unnán relatiivapronomenat materiálas, mii sáhttá vuolgat das, ahte dat gáibidit studeanttas kompleaksa morfositávssalaš máhtu, ja go dat oahpahunvojit manjit jahkeovttadagas (geahča kapihttala 5).

Vuolábeale ovdamearkkat (6:14–6:19) čájehit subjektaváttisvuodaid, gokko studeanttat leat čállán ovttaidlogu dahje mánggaidlogu akkusatiivahámi *maid*, nominatiivva *mii* ja *mat* sadjái.

(6:14) *Hárjeheaddji riŋge buohccebiillii **maid** [mii] sáhttá veahkehit Áilu [...]* (B1-materiálas)

(6:15) *Min ovddasvástádus lei ságastallan artisttaiguin geat bohte čuojahit, ja bidjat lávdái **maid** [mii] čuoččui sin “rideris”.* (B2-materiálas)

(6:16) *NRK Sápmi ráhkadit ja sáddejit beaivválaš sámegiel tv-ođassáddagiid, **maid** [mat] bistet 15 minuhta.* (B3-materiálas)

(6:17) *Š mun liikon danne go magariidna gokčá nuoraid aššiid, **maid** [mat] mun orun leat [munnje orrot leame?] gelddolaš.* (B3-materiálas)

(6:18) *Mun dovddan dušše **maid** [mat] leat Finnmarkus.* (E-materiálas)

(6:19) *[...] dat lea nuoraid bláđi **maid** [mii] leat mángga sámi gillii.* (E-materiálas)

Moatti bajábeale ovdamearkkas relatiivapronomen viežžá kásusa váldoalkagis ja šaddá boastut, soaitá danin go čujuheaddji pronomen (daid) váilu váldoalkaga objektaposišuvnnas. (6:17) čájeha mánggagardán cealkaga mas kongruensa ii lea vel sajis studeantta gaskagielas. *Gii* ja *geat* čállojit hárvvibut materiálas go *mii* ja *mat*, ja dain eai leat feaillat.

Nuppe dáfus materiálas gávdnojit maiddáii objektameattáhusat, dalle go studeanta čállá nominatiiva gokko relatiivapronomen galggašii leat akkusatiivvas.

(6:20) [...] *ovdamearkka dihte digitálalaččaid jietnagirjjiid mat* [maid] *sáhtáše viežžat dahje streamet*. (B1-materiálas)

(6:21) *Duođaštusat, mat* [maid] *ledje geavahan sudno vuostá, gávnnahe dutkanolbmot ahte lei behtolaččat*. (B1-materiálas)

(6:22) *JulevSámega searvi álggahii ođđa bálkkašumi diibmá mii* [man] *JulevSámega addá olbmuid geat barget julevsámikultuvrrain ja gielain*. (B2-materiálas)

(6:23) *Jus mun gávnnan ášši mii* [man] *háliidan lohkat, de mun oaččun movtta lohkat ja jorgalit diet ášši*. (B3-materiálas)

(6:24) *Ávvir lea davvisámegielat áviisa mii* [man] *sáhtá lohkat sihke báberhápmin ja interneahhtas*. (B3-materiálas)

(6:25) *Ávvir, NRK Sápmi moadde eará mat* [maid] *mun in muite, leat ođđasat*. (E-materiálas)

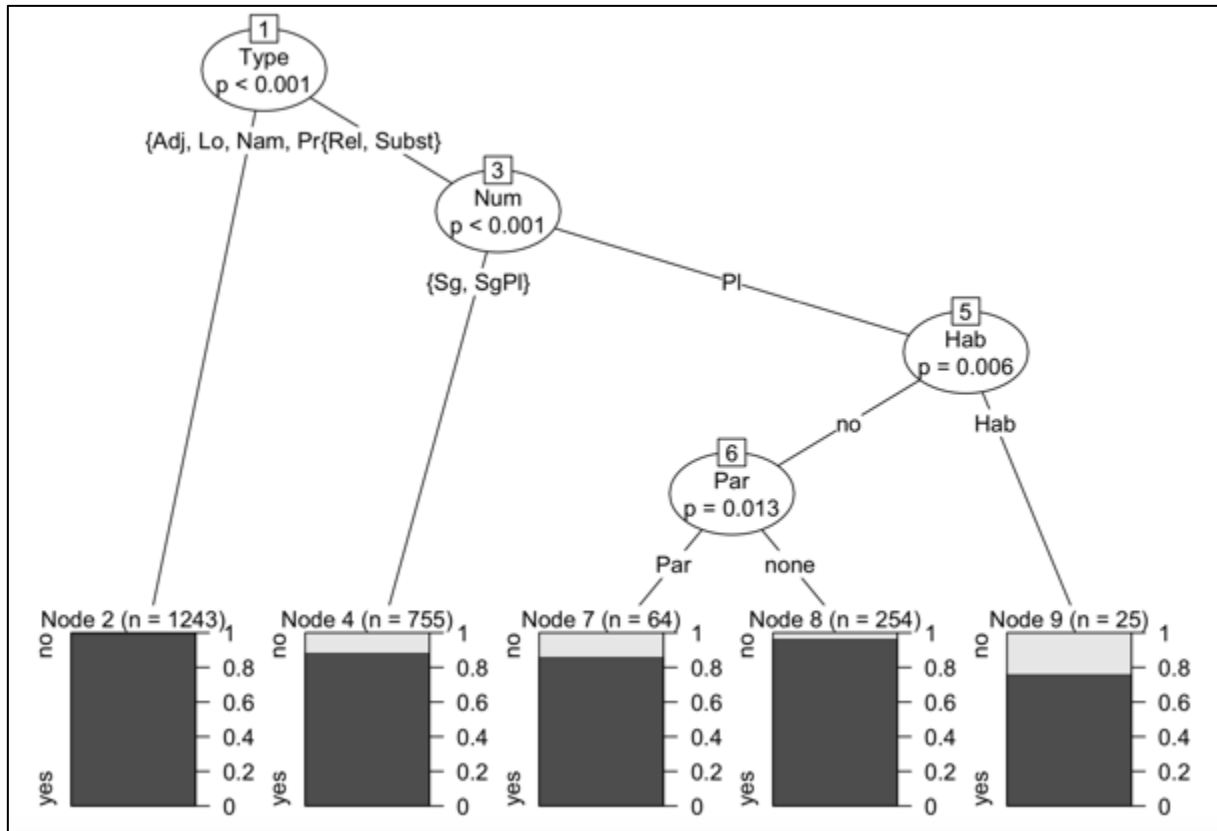
Ovdamearkkat (6:20–6:25) čájehit ahte relatiivapronomenat sáhttet leat váddásat studeanttaide. CART-analysas govvošis 8 oidno maiddáii, ahte *maid*-akkusatiivahápmi ii dagat váttisvuodaid ovttaidlogus ii ge mánggaidlogus dalle go oaivvilduvvo objektan. Muhto *maid* čállo maiddáii boastut subjeaktan, *mii*- ja *mat*-pronomeniid sajis, nu ahte orru ahte *maid* sáhtá leat dat hápmi, man studeanttat ohppet vuohččan ja *mii* váikkuha dasto eará relatiivapronomeniid válljemii. Dárogielas lea dušše okta relatiivapronomen – *som*, nu ahte sáhtá leat váttis differensieret relatiivapronomeniid kásusa ja logu mielde. *Maid* geavahuvvo ollu jearranpronomenin oahpahusa álggu rájes, ovdal go studeanta oahppagohtá kásussojaheami, ja studeanttat sáhttet leat oahppan *maid*-dajaldagaid bajil formuláran (gč. kap. 3.2.2). Dasto sii fertejit ođđasit oahppat *maid*-pronomena grammatihkka ja relatiivacealkagiid syntávssa, ovdal go sáhttet geavahit dan riehta relatiivapronomenin.

6.1.3. Materiála, pronomeniid ja homonyma NomAcc-hámiid haga

Dasto árvoštalan olles materiála pronomeniid ja homonyma NomAcc-hámiid haga. Oktasaš materiáloasis, mas eai leat pronomenat eai ge NomAcc-hámit, leat oktiibuot 2085 kásusdáhphusa. Leat 1349 (65 %) vejolaš nominatiivadáhphusa ja 736 (35 %) vejolaš akkusatiivadáhphusa. Buot nominatiivadáhphusain leat 972 (72 %) subjeavtta ja 377 (28 %) subjeaktapredikatiivva. Buot vejolaš nominatiivadáhphusain leat 1241 (92 %) čállon riehta ja 108 (8 %) boastut. Buot vejolaš akkusatiivadáhphusain, mat leat objeavttat, leat 549 (75 %) čállon riehta ja 187 (25 %) boastut. Dás oidno ahte akkusatiiva geavaheapmi dagaha eanemus váttisvuodaid, mii lea vuorddehahti studeantajoavkkus, mas eanaš studeantaid váldogiella lea dárogiella.

6.2. Nominatiiva

Buvttán govvosis 10 ođđasit CART-muora oasi (subjeakta- ja subjeaktapredikatiivoasi muoras mii oidno govvosis 6), mii juohká fáktoriid ja čájeha guđet fáktorat váikkuhit eanemustá studeantaid nominatiivageavaheapmái. Vuodđun lea buot studeantaid materiála mas eai leat homonyma NomAcc-hámit. Vaikko muoras (govvosis 10) leat mielde persovdna- ja relatiivapronomenat, de in áiggo daid dađi eanet dás guorahallat, muhto baicce guovdilasttán eará nomeniid, namalassii adjektiivvaid, ovttaskas lohkosániid, namaid (propraid) ja substantiivvaid, mat eai leat namat. Mun vuodđudan iežan analysa dasa, mo CART-analysa lea juohkán ja vuoruhan fáktoriid.

Govus 10. Fáktorat mat váikkuhit nominatiivageavaheapmái. CART-analysa olles materiála vuodul.

Bajimus ja deháleamos suorri (1: Type) juohkása guovtti sadjái ja sirre relatiivapronomeniid ja substantiivvaid (olgeš oavssi) dain eará sátneluohkáin (gurut oavssis). Node 2 sisttisoallá oktiibuot 1243 vejolaš nominatiivadáhphusa (866 pronomena, 209 nama, 165 adjektiivva ja 3 ovttaskas lohkosáni), ja measta buot earret guđa dáhphusa, leat čállon riehta.

Olgeš oaksi sisttisoallá relatiivapronomeniid (126) ja substantiivvaid, mat eai leat proprat (972). Dasto nubbi suorri (3: Num) juohkása fas guovtti oassái ja čájeha, ahte go relatiivapronomen dahje substantiiva lea ovttaidlogu dahje ol/ml-hámis (Node 4: n=755), de leat 667 (87 %) buot sániin riehta ja 88 (13 %) leat boastut. Mánnggaidlogu substantiivvat leat dávjjit boastut dalle go leat habitiiacealkaga subjeaktan (Node 9: n=25), dahje go nomen lea paratáksagihpus (Node 7: n=64). Habitiiacealkagiid buot mánnggaidlogu subjeavttain leat 19 (76 %) čállon riehta ja 6 (24 %) – boastut. Go galgá leat mánnggaidlogu nominatiiva paratávssas, de leat 55 (86 %) substantiivva čállon riehta ja 9 (14 %) ges boastut. Mánnggaidlogu substantiivvat ja relatiivapronomenat mat eai leat habitiiacealkaga subjeavttat eai ge paratávssas, leat oktiibuot 254 vejolaš nominatiivadáhphusa (Node 8, n=254): 245 (96 %) čállon riehta ja 9 (4 %) ges boastut.

	Materiála- tiipa	Buot Nom ja Akk	Galle vejolaš Nom	%	Galle Nom riekta	% riehta	Galle Nom boastut?	% boastut
Olles materiála (21 stud.)	B1	495	335	68 %	306	91 %	29	9 %
	B2	578	386	67 %	347	90 %	39	10 %
	B3	553	354	64 %	340	96 %	14	4 %
	E	459	274	65 %	248	91 %	26	9 %
	Oktiibuot	2085	1349	65 %	1241	92 %	108	8 %
BCD (15 stud.)	B1	357	233	65 %	207	89 %	26	11 %
	B2	395	262	66 %	231	88 %	31	12 %
	B3	405	261	64 %	250	96 %	11	4 %
	E	318	184	58 %	164	89 %	20	11 %
	Oktiibuot	1475	940	64 %	852	91 %	88	9 %
A (4 stud.)	B1	115	83	72 %	81	98 %	2	2 %
	B2	137	90	66 %	89	99 %	1	1 %
	B3	109	66	61 %	66	100 %	0	0 %
	E	131	87	50 %	66	100 %	0	0 %
	Oktiibuot	492	305	62 %	302	99 %	3	1 %

Tabealla 6. Nominatiivva geavaheapmi materiálas mas eai leat pronomenat eai ge homonyma NomAcc-hámit.

Tabeallas 6 čájehan mo nominatiivva geavaheapmi juohkása materiálatiippaid mielde ja dasto erohusaid studeantajoavkkuid gaskkas. Tabeallas oidno maiddái man stuorra oassi (%) buot kásusdáhpusain leat vejolaš nominatiivvat, ja man stuorra oassi buot vejolaš nominatiivadáhpusain lea čállon riehta. Vuodđun lea olles materiála, mas eai leat pronomenat eai ge homonyma NomAcc-hámit. Tabeallas 6 oidno, ahte buot studeantaid materiálas nominatiivva čállo badjelaš 90 % riehta. BCD-joavku proseantamearri lea 88–89 % earret materiálatiippa B3, mas leat 96 % buot nominatiivvain čállon riehta. A-joavku materiálas eai báljo leat nominatiivafeaillat. B3 orru earenoamáš go das čállet buot joavkkut nominatiivvaid 96–100 % riehta. Bargobihtta sáhtta leat váikkuhan bohtosiidda go das jerrojuvvo sámi mediaid birra (mielddus 3), nu ahte čállosiin leat ollu medianamat subjeaktan, ja eaŋkilet cealkkastruktuvrrat. B3 lea maiddái maŋimuš bargobihtta maid sii čállet ovdal eksámena.

Tabeallas 6 oidno maid erohus BCD-joavku ja A-joavku ovdáneamis materiálatiippaid mielde. A-joavku rievtti mielde ii ovdán go sin vástádušat leat stabiila buot materiálatiippain. BCD-studeantaid álgodássi lea 89 % rivttes nominatiivageavaheapmi ja sii ovdánit B3-guvlui, muhto eksámenvástádušas (E) proseantalohku njiedjá fas álgodássái (89 prosentii). Thewissen ovdánanminstariid ektui A-joavku čájeha ii-progressiiva ovdáneami (eaŋ. Non-progressive Pattern) ja BCD-joavku sulastahtta gievrras ovdáneami (eaŋ. Strong Developmental Pattern), mas oidno mearkašahhti erohus materiálatiippaid B2 ja B3, ja dasto B3 ja E gaskkas (2013:84–86, 92). Thewissen geavaha ANOVA-analyisa (eaŋ. *Analysis of*

Variance) mii rehkenastá mearkkašahhti erohusaid (eah. *significant difference*) guovtti individa dahje joavkku gaskkas ja čájeha ovdánanminstariid (Janda 2019:13–14).

CART-muorra (govus 9) čájeha maiddáa ahte habitiiacealkagiid mánggaidlogu subjeavttat čállojit dávjjibut boastut, ja dasa lassin ahte paratáksagihpuin leat dávjá okta dahje eanet nomenat boasttukásusis, dalle go gihppu lea subjeakta dahje subjeaktapredikatiiva. Mun govvidan ja guorahalan kvalitatiiivvalaččat muhtun dakkár dáhpáhusaid vuollekapihttaliin 6.2.1. ja 6.2.2. Viidáset guorahallama vuodđun lea BCD-studeanttaid materiála, go A-joavkkus eai gávdno go moadde nominatiivafeila.

6.2.1. Habitiivacealkagiid subjeavttat

BCD-joavkku materiálas leat oktiibuot 65 habitiiacealkaga ja 12 dain (18 %) leat subjeavttat boasttuhámis: guhtta mánggaidlogus, nu mo boahťa ovdan Govvosis 9, ja guhtta ovttaidlogus (6:26–6:31). Buot leat bárrastávval substantiivvaid akkusatiivahámit. Ovttaidlogu dáhpáhusain ii leat álo álki diehtit, lea go syntávssalaš feila, vai meaddá go čállu rivttes konsonántaguovddáža válljemis (geahča eambo dan birra vuollekapihttalis 6.3.2.1). Länsman materiálas, mas leat suomabeale joatkkaskuvlaohppiid loahppageahččaleami teavsttat, leat 105 eksistentiálacealkagis (ee. habitiiacealkagiin) subjeaktafeillat. Suomabeale oahppit bidjet akkusatiivva habitiiacealkaga subjeaktan, danin go dat vástida suomagiela partitiivii (2013:79). Dán bargui gullevaš materiálas leat eanaš studeanttaid váldogiella dárogiella, muhto sii dahket dattege seammá meattáhusa. Dárogiela konstrukšuvdna *Jeg har...* – sáhtta leat váikkuhan kásusválljemii, danin go *å ha*-vearba lea transitiiva ja váldá objeavtta akkusatiivvas, dalle go objeakta lea persovdnapronomen.

(6:26) *Sus lei stuora hávi* [hávvi] *čippis*. (B1-materiálas)

(6:27) *Jus mus lea ruđá* [ruhta] *mun áiggun mana olgoriikii*. (B1-materiálas)

(6:28) *Searvvis lea rássešilju* [rássešillju], [...] (B2-materiálas)

(6:29) *Sus lea ollu diedu* [diehtu, dieđut] *báhčínčuoigama birra*. (B2-materiálas)

(6:30) *Loddi čilge ahte go sus lea dan giedggi* [dat geađgi] *čeabehit birra, de šadda oaidnemeahtun vašálaččaide*. (E-materiálas)

(6:31) *Sudnos lea unna dalu* [dállu], [...] (E-materiálas)

Leat guhtta mánggaidlogu dáhpáhusa (6:32–6:37), mat buot leat boastut čállon akkusatiivvas. Buot subjeavttat leat sátnegihput main leat attribuhtha, mii sáhtta leat dagahan váttisvuodaid.

(6:32) [...] *jus mus lea doarvái **ruđaid** [ruđat] mátkái.* (B1-materiálas)

(6:33) [...] *Ja manjimus olbmos leat ehpedábálaš **oahpuid** [oahput] *teknologiija birra.* (B1-materiálas)*

(6:34) *Mis leat ollu sámi **mediafalaldat** [mediafálaldagat] *dáppe Norgga beal sápmis. Ovdamearka dihte Nrk sápmi, Ávvir, Š-blađđi ja **Podkásttaid** [podkásttat].* (E-materiálas)*

(6:35) Mis leat sámiid **áviisaid** [áviissat] nu go Ávvir ja Ságat, [...] (E-materiálas)

(6:36) Girjjos leat varas **suinniid** [suoinnit] juohke beaivvi su návehis. (E-materiálas)

(6:37) [...] danne go sis leat olu **áššiid** [áššit] veara doarjut. (B2-materiálas)

6.2.2. Paratáksa subjeaktan dahje subjeaktapredikatiivan

R-programma CART-muorra (govus 9) čalmmusta maddái váttisvuodaid mat čuožžilit go studeanttat čället paratáksagihpuid cealkagiid subjeaktan ja subjeaktapredikatiivan.

Paratáksagihput leat miellagiddevaččat go dat sisttisdollet guokte dahje eanet osiid (lahtuid), mat studeanttaid gaskagielas sáhttet leat iešguđetlágan kásusis. Ovdamearkkat orrot čájehame, ahte paratáksagihpu oasis sáhttet váikkuhit nuppit nuppiide iešguđet láchkai. Mun buvttán muhtun subjeaktaovdamearkkaid, ja dasto subjeaktapredikatiivvaid. (6:38) ja (6:39) čájehit ahte okta dahje goappaš paratáksaoasis sáhttet čállot akkusatiivvas, cealkaga subjeaktan. Cealkagis (6:39) sáhtta attribuhtha *mu* váikkuhan váldosáni hápmái.

(6:38) *Ulrikke ja **Freda** [Fred] *leaba goabbášagat speanta.* (B1-materiálas)*

(6:39) [...] *ja mu **áhči** [áhčči] ja mu **irggi** [irgi] *bargaba Riddu Riđus maid.* (B2-materiálas)*

Čuovvovaš cealkka (6:40) lea lokatiiva *leat*-cealkka man subjeakta lea paratáksagihppu; njeallje paratáksalahtu leat nominatiivvas, ja okta (*Š-bláđi*) akkusatiivvas.

(6:40) *Norggabeale Sámis leat NRK sápmi, **Š-bláđi** [Š-bláđđi], *studio sápmi, Ságat-aviisa ja Ávvir-aviisa.* (B3-materiálas)*

Leat muhtun miellagiddevaš ovdamearkkat, mat čájehit váttisvuodaid vuolgán das, ahte vearbba transitivitehta ipmirduvvo boastut; dasa gullet maid passiivacealkagat. Oidno maddái ahte paratáksagihpu lahtut váikkuhit nubbi nubbái. Sihke (6:41) ja (6:42) leat

passiivacealkagat, main subjeakta lea paratáksagihppu. Goappaš gihpuin lea okta lahttu akkusatiivvas ja eará lahtut leat ges homonyma NomAcc-hámit. Ovdamearkkas (6:41) sáhtta leat passiiva vearbba valeansa ipmirduvvon boastut, dahje sáhttet leat váttisvuodát *stivrra*-sáni sojahemiin. Materiálas leat ollu oddaset loatnasánit main dávjjit go eará bárrastávval nomeniin leat boasttodássemolsun (gč. maid vuollekapihttala 6.3.2.1).

(6:41) *Čoahkkimis válljejuvvo odđa **stivrra** [stivra] ja jođiheaddji.* (B3-materiálas)

Eará studeantta ovdamearka (6:42) sulastahtta (6:41); dás leat ges njeallje lahtu paratáksagihpus: golbma NomAcc-hámi *-seminára*, mat soitet váikkuhit njealját lahttui analogiija bokte (*čoahkkin-čoahkkima*), nu ahte *čoahkkin* oažžu ge loahppavokála *-a*:

(6:42) *Juohke jagi lágiduvvojit dálviseminára, čakčáseminára, **riikkačoahkkima** ja geasseseminára.* (B2-materiálas)

Leat vel eanet cealkagat main váldovearbba transitivitehta orru ipmirduvvon boastut, nu ahte oanehis passiiva, intransitiiva vearbbat (*gávndot*, *gullot*) ožžot komplemeanttaid akkusatiivvas (6:43–6:45). Sihke (6:44) ja (6:45) bohtet seammá studeantta E-materiálatiippas.

(6:43) *Norggas gávndojit sámi **aviissaid** [aviissat] ja **bláđiid** [bláđit].* (B3-materiálas)

(6:44) *Dasa gullojit sihke TV, radio ja murhtin **podkástta** [muhtin podkástta].* (E-materiálas)

(6:45) *Mu mielas livččii suohtas jus gávndoš *sámegiel **teavsttaid** [teavsttat] *dábálaš* prográmmiin váldokánálain, ja sámegiel **artihkaliid** [artihkkalát] *dábálaš* dárogiel *áviissain* ja *bláđiin*.* (E-materiálas)*

Váttisvuodát čuožžilit maid dalle go studeanttat čálligohtet kompleksa cealkagiid, nu go ovdamearkka (6:46) – mii lea bures ipmirdahtti ja mas leat guokte paratáksagihpu akkusatiivvas cealkaga subjeaktan:

(6:46) *Doaivvuhivččen ahte gávndne sámegiel **jietnagirjjiid** [jietnagirjjit] *neahttas* ja eanet **filmmaid** [filmmat] main leat bidjojuvvojit sámegiel **teavsttaid** [teavsttat] ja **hállangiela** [hállangiella].* (E-materiálas)

Vuosttaš oalgecealkagis (6:46) lea transitiiva vearba *gávndat* preterihta mánggaidlogu 3. persovna hámis (dahje preseansa guvttiidlogu 1. persovnnas) dakko, gokko galggašii leat vearba *leat* (studeanta lea várra jurddašan *gávndot*). *Gávndat*-vearba váldá objeavtta

akkusatiivvas, vaikko dat ii heive cealkagis. Dasa lassin lea *biddjojuvvot*-passiivavearbba subjeakta akkusatiivvas, danin go čálli lea boastut ipmirdan passiiva vearbba valeansa.

Buvttán vel guokte ovdamearka, main paratáksagihput leat subjeaktapredikatiivvat.

Cealkagis (6:47) leat paratáksagihpus vihtta lahtu: lohkosátnegihpu, oanádus, bárrastávval substantiiva akkusatiivvas, bárrastávval substantiiva nominatiivvas ja loahpas bárahisstávval substantiiva akkusatiivvas. *beatnatbiepmuid* ja *fiinna mállásiid Áltás* leat akkusatiivvas.

Cealkka lea referáhta mediaáššis nu ahte originálačálus sáhtta báidnit čálli jurddašeami.

Sáhtta maid leat nu, ahte muhtun hámit (omd. *mállásiid*) leat darvában čálli milli akkusatiiva hámis. Nubbi miellagiddevaš ovdamearka lea (6:48), mas oalgecealkagis váilu relatiivapronomen. Subjeaktapredikatiiva lea das paratáksa, mas guokte lahtu leat akkusatiivvas (olles gihppu lea ná: bárrastávval substantiiva akkusatiivvas – namma nominatiivvas – bárrastávval substantiiva akkusatiivvas – akronyma).

(6:47) *Váldovuoitu lei 70.000 ruvnno, ATV, beatnatbiepmuid* [-biepmut], *hoteallaidjadeapmi ja fiinna mállásiid* [mállásat] *Áltás*. (B2-materiálas)

(6:48) *Eará mediat mun geavahan oahppamii lea neahttasátnegirjji* [-sátnegirji], *“Sámiboallobeavdi” telefovnna, kursa-siiddu* [-siidu] ja *neahtta-TV*. (B3-materiálas)

Seaguhuvvon nominatiiva- ja akkusatiivahámit ovttá paratáksagihpus sáhttet mearkkašit, ahte kásusmáhttu ii leat vel stabiliserejuvvon studeantta gaskagielas. Sáhtta maiddái leat nu, ahte muhtun hámit leat ohppojuvvon bajil dahje stirdon dihto hámis, eai ge sojahuvvo šat.

Muhtumin orru boastut ipmirduvvon transitivitehta stivreme kásusválljema.

6.2.3. Gihput main leat attribuhtat

Mus lea leamaš álggos bargoteoriija ahte moalkaset gihppostruktuva sáhtta dagahit eanet váttisvuodaid nomeniid sojaheamis go jus gihpus lea dušše okta váldosátni. Lean danin annoteren sierra daid gihpuid, main nomena ovddabealde leat attribuhtat. Tabeallas 6 oidno ahte sullii goalmát oassi buot vejolaš nominatiivadáhpusain BCD-joavkku materiálas leat gihput, main leat attribuhtat.

	B1	%	B2	%	B3	%	E	%	Olles materiálas	%
Galle attribuhttagihpu	84		81		67		69		301	
riekta	70	83 %	70	86 %	64	96 %	62	90 %	265	88 %
boastut	14	17 %	11	14 %	3	4 %	7	10 %	36	12 %

Galle gihpu main eai leat attribuhtat	149		181		194		115		639	
riekta	137	92 %	161	89 %	187	96 %	102	89 %	587	92 %
boastut	12	8 %	20	11 %	7	4 %	13	11 %	52	8 %
Galle vejolaš Nom-dáhpáhusa?	233	100%	262	100%	261	100%	184	100%	940	100%

Tabealla 7. Nominatiivva geavaheapmi gihpuin main leat attribuhtta ja gihpuin, main ii leat attribuhtta, BCD-joavkku materiála vuodul.

Nomengihput main eai leat attribuhtat, čállojit tabealla 4 mielde dávjjibut riehta, go gihput mas leat attribuhtat – earret materiálatiippa B3, mas čállo goappaš gihpuin 96 % riehta. Maiddái E-materiálatiippas, mii lea eksámenvástádus, čállojit goappaš gihppostruktuurat sullii seammá ollu riehta (90 % ja 89 %). Tabeallas oidno maid ahte attribuhttagihput dagahit eanemus váttisvuodaid vuosttaš materiálatiippas ja dalle čállojit 83 % riehta; dasto proseantamearri lassána B3-guvlui (83 % – 86 % – 96 %) ja njiedjá veaháš E-materiálas (90 % riehta). Mun guorahalan attribuhttagihpuid lagabut akkusatiivakapihttalas (6.3.3.).

6.2.4. Nominatiivvaid čoahkkáigeassu

Studeanttat välljejit ja čállet nominatiivvaid riehta dávjjibut go akkusatiivvaid. Leat dattege dihto áššit mat dagahit váttisvuodaid. CART-analysas lea bohtán ovdan ahte habitiiivacealkagiid subjeavttat, paratáksagihput ja gihput main leat attribuhtat sáhttet leat váddásat BCD-joavkku studeanttaide. Habitiiiva cealkagiin leat sihke ovttaidlogu ja mánggaidlogu subjeavttat boasttukásusis (akkusatiivvas), mii mearkkaša ahte ii leat sáhka dušše dássemolsunfeillas, muhto das ahte studeanta lea boastut ipmirdan syntávssa, dahje ii lean didolaš syntávssas. Länsmann árvvoštallá dakkár feillaid suomagiela interfereansan (2013:79), muhto seammasullasaš váttisvuohka lea maid studeanttain, geaid váldogiella lea dárogiella. Materiálas bohtet ovdan transivitehta-váttisvuodát go studeanta árvvoštallá boastut lea go vearba transitiiva vai intransitiiva, omd. dalle go cealkagis leat oanehis passiiva vearbbat (*gullot/gullat, gávdnot/gávdnat*). Paratáksagihput leat miellagiddevaččat, go dat čalmmustit gaskagiela eahpeabilitehta dalle go okta dahje eanet paratáksalahtut leat boasttukásusis cealkaga subjeaktan ja subjeaktapredikatiivan. Oddaset bárratstávval loatnasániid guovddáškonsonánttat leat dávjá boasttudásis (*stivrra, podkásta*).

Lea maiddái erohus das mo nominatiivva geavaheapmi ovdána BCD- ja A-joavkku materiálas. BCD-materiálas rivttes nominatiivvat lassánit 89 proseanttas 96 prosentii B2 ja B3 gaskkas, muhto loahpas eksámenvástádusas (E) nominatiivageavaheapmi lea fas dego kurssa

álggus, 89 % riehta. A-joavkkus lea buot nominatiivvat stabiila ja lagabui 100 % riehta buot materiálatiippain.

6.3. Akkusatiiva

Dán oasis čájehan akkusatiivageavaheami nu mo dat oidno materiálas. Tabeallas 7 čájehan mo akkusatiivva geavaheapmi juohkása materiálatiippaid mielde (B1, B2, B3, E) ja dasto erohusaid studeantajoavkkuid gaskkas. Tabeallas leat buot vejolaš akkusatiivadáhpáhusat mat eai leat homonyma NomAcc-hámit eai ge pronomenat. BCD-studeantajoavkkus leat 535 vejolaš akkusatiivadáhpáhusa (objeavtta); 389 (73 %) dain leat čállon riehta ja 146 (27 %) ges boastut.

	Materiálatiipa	Buot kásus-dáhpáhusat	Galle vejolaš Akk-dáhpáhusa?	Akk % oassi	Galle Akk riehta?	% riehta	Galle Akk boastut?	% boastut
BCD (15 stud.)	B1	356	123	35 %	95	77 %	28	23 %
	B2	395	133	34 %	115	86 %	18	14 %
	B3	406	145	35 %	89	62 %	56	39 %
	E	318	134	42 %	90	67 %	44	33 %
	Oktiibuot	1476	535	36 %	388	73 %	146	27 %
A (4 stud.)	B1	115	32	28 %	27	84 %	5	16 %
	B2	136	47	35 %	43	91 %	4	9 %
	B3	109	43	39 %	39	91 %	4	9 %
	E	106	39	37 %	38	97 %	1	3 %
	Oktiibuot	466	161	35 %	147	91 %	14	9 %
Olles materiála (21 stud.)	B1	495	160	32 %	124	78 %	36	22 %
	B2	578	192	33 %	158	82 %	34	18 %
	B3	553	200	36 %	134	67 %	66	33 %
	E	459	184	40 %	133	72 %	51	28 %
	Oktiibuot	2085	736	35 %	549	76 %	187	24 %

Tabealla 8. Akkusatiivva geavaheapmi materiálatiippaid ja studeantajoavkkuid mielde, materiála vuodul mas eai leat pronomenat eai ge homonyma NomAcc-hámit.

CART-diagrammat čájehit fáktoriid mearkašumi dasa, geavaha go studeanta akkusatiivva riehta vai boastut. Lean välljen maiddái dán kapihttalas guorahallat BCD-joavkku 15 studeantta materiála. Govvosis 11 oidno guđemuš fáktorat váikkuhit BCD-studeantajoavkku akkusatiivageavaheapmái, nu mo dat bohtá oidnosii materiálas. Guokte buot deháleamos fáktora, mat váikkuhit dasa, čállá go studeanta akkusatiivva riehta vai boastut, leat sátneluohkká (Type) ja sáni mátta (Stem). Sátneluohkát, mat leat dás mielde, leat substantiivvat (Subst), adjektiiivvat (Adj) ja namat (Nam). Namman oaivvildan persovdnamaid, báikenamaid, medianamaid jna. ja lean annoteren daid sierra vaikko leat ge substantiivvat, go dihten ovdagihtii, ahte studeanttat dávjá meddet go sojahit namaid.

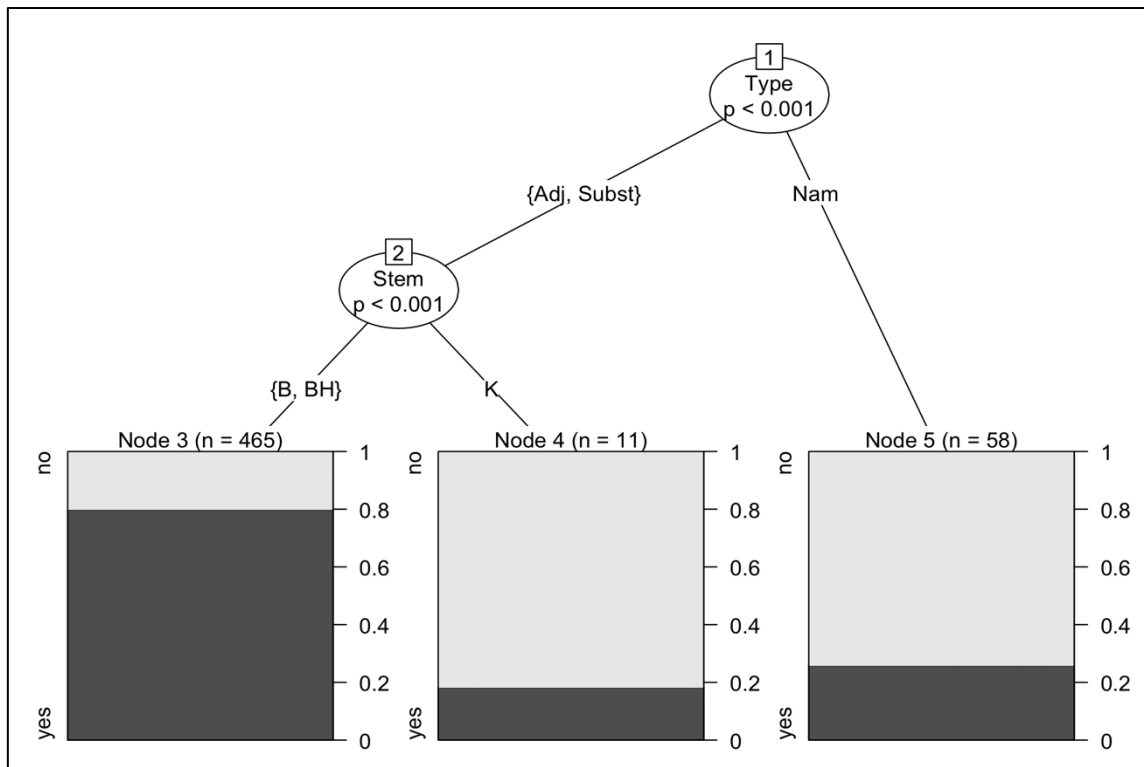
BCD-studeantajoavkku materiálas leat objeaktasajis dušše golbma adjektiivva (*vielgadat* [vielgadiid], *6-jahkásačča*, *duokkáračča*, 6:49–6:51). Ovttaskas lohkosániin lea álo *NomAcc*-homonymiija (earret *ovtta*, mii ii leat máteriálas) ja lohkosátnegihpuid in leat dutkan dán masterbarggus, go dain leat sierra sojahannjuolggadusat.

(6:49) *Vielgadat vuite, ja bidje ruoksadat* [ruoksadiid] *fáhggaleairraide* [...] (B1-materiálas)

(6:50) [...] *ahte son ferte váldit su 6-jahkásačča* mielde bargui go ástoáiggefálaldat lea gitta. (B2-materiálas)

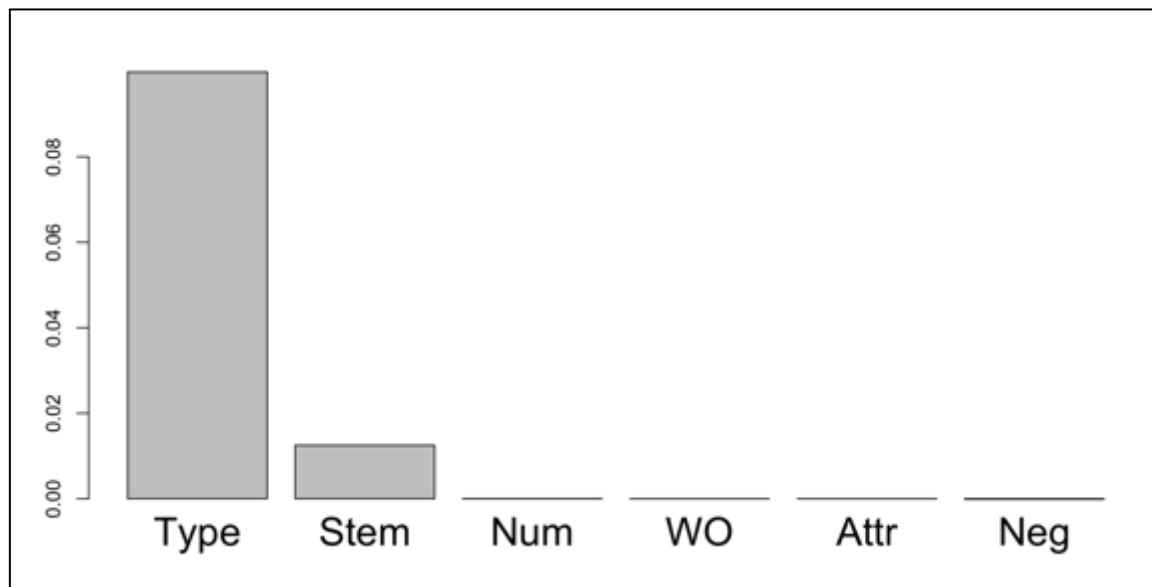
(6:51) *Lea goit nu ahte sii geat leat vásihan juoidá duokkáračča*, *guddet čuovvumušaid eallima čada*. (B2-materiálas)

Govvosis 11 oidno BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmi. Substantiivvat (mat eai leat namat) leat oktiibuot 473 geavahuvvon objektan (Node 3 + Node 4, earret 3 adjektiivva), ja namat leat 58 (Node 5: n = 58). Buot 58 namas leat 15 (26 %) sojahuvvon riehta akkusatiivvas, ja 43 (74 %) ges boastut. Válddahalan namaid vuollekapihttalis 6.3.1. Buot eará 473 substantiivvas leat 465 bárrastávval- ja bárahisstávvalmáddaga (Node 3: n = 465) ja 11 kontráktamáddaga (Node 4: n = 11). 371 (80 %) buot B- ja BH-substantiivvaid leat sojahuvvon riehta ja 94 (20 %) ges boastut. Buot 11 kontrákta substantiivvain leat 2 (18 %) sojahuvvon riehta ja 9 (82 %) ges boastut. Mun válddahalan máttaluohkáid mearkašumi vuollekapihttalis 6.3.2.

Govus 11. BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmái. CART-analysa.

Govvosis 12 duodaštuvvo, ahte sátneluohkká (Type) ja nomena máttaluohkká (Stem) mearkkašit eanemustá dasa, sojahit go BCD-joavkku studeanttat objeavttaid riekta, vai eai. Buot eará fáktoriin lea R-programma mielde unnán mearkkašupmi. Mun vuodđudan iežan analysa fáktoriidda, maid CART-analysa lea vuoruhan, ja dasto guorahalan vel dan mo sátnortnet ja attribuhtat váikkuhit akkusatiivosojaheapmái. Loahpas geahčadan vel paratáksagihpuid cealkaga objeaktan.

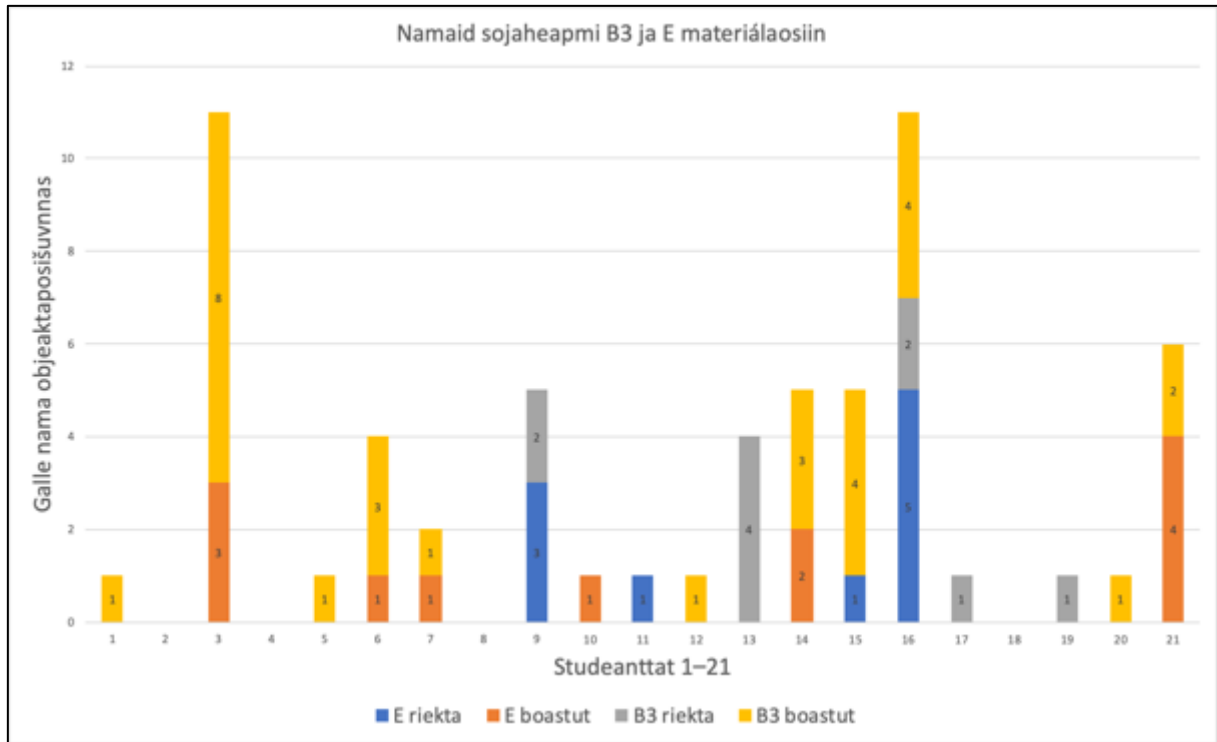

Govus 12. Deháleamos fáktorat mat váikkuhit BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmái. CART-analysa.

6.3.1. Namat

Lean annoteren namaid sierra gilkoriin vaikko dat leat ge substantiivvat, danin go ledjen fuobmán, ahte namat dávjjibut go dábálaš substantiivvat sojahuvvojit boastut dahje eai oppanassiige sojahuvvo objeaktaposišuvnnas. CART-analysas ráhkaduvvon Govvosat ... ja ... dorjot mu fuomášumi, go muorradiagramma sirre namaid sierra joavkun (Node=2). Namat mat sojahuvvojit akkusatiivvas, leat materiálas eanaš media-namat (*Ságat, Ávvir, Ođđasat*) ja moadde olbmonama (*Heaika*). Dán analysaoasis eai lea mielde nominatiiva-akkusatiiva-hámit (NomAcc), omd. *Joneš-bojá* dahje *Lásse*, go dain ii leat vejolaš oaidnit oaivvildii go čállit čállit nominatiivva vai akkusatiivva. In leat váldán mielde eará gielaide namaid (*Klassekampen, Ulrikke*), namaid maid lea váttis sojahit (*Gáfestallan Liisain, Sámis*), in ge dán vuoro akronymaid.

Váldonjuolggadus sámegeielas lea ahte buot nomenat galget sojahuvvot kásusiid mielde; dat guoská maiddái namaide. Čállinrávvagiin 2015 deattuhuvvo ahte buot namat, maiddái vierisgiel namat ja medianamat, galget sojahuvvot: ”Gal mun juo suorganin!” muitala *Káre NRK Sápmái*. (2015:31).

Govus 13. Namaid sojahaheapmi akkusatiivvas B3- ja E-materiálatiippas, buot studeanttaid materiálas.

Eai buot studeanttaid materiálas gávdno namat cealkaga objektaposišuvnnas. Diagrámma Govvosa 13 diagrámma čájeha mo juohke studeanta geavaha namaid B3- ja E-materiálatiippas (dan guovtti materiálatiippas main namat leat geavahuvvon objektan).

Govvosis 13 oidno ahte eai buot studeanttat geavat namaid objektasajis, ja ahte dušše čieža studeantta sojahit namaid riehta akkusatiivvas. Logi eará studeantta čállosiin leat namat objektan, muhto dat leat boasttukásusis (dávjjimusat nominatiivvas). Erohus A-joavkku ja BCD-joavkku gaskkas lea ahte A-studeanttat sojahit buot namaid riehta (vaikko leat ge sin čállosiin unnán namat: 1 – 4 – 1 – 1). Guokte BCD-studeantta čálliba mánja nama riehta sihke B3:s ja eksámenčállois (5 ja 7 nama). Earát ges čállet ollu namaid, muhto eai sojat daid akkusatiivvas.

	B1	B2	B3	E	oktiibuot
Galle nama	4 (100 %)	1 (100 %)	32 (100 %)	21 (100 %)	58 (100 %)
Rivttes kásus (Akk)	2 (50 %)	0	4 (13 %)	9 (43 %)	15 (26 %)
Boasttukásus	2 (50 %)	1 (100 %)	28 (87 %)	12 (57 %)	43 (74 %)
Galle studeantta	3	1	11	9	15
Namat rivttes kásusis (galle nama)	Akk: Freda (1), Heaikka (1)	Akk: (0)	Akk: Ávvira (3), Sámi magariinna (1)	Akk: Ávvira (2), NRK Sámi (2), Sámaid (1), Š-bláđi (2), Sámi magariinna (1), Supersámi (1)	
Namat boasttukásusis (galle nama)	Nom: Áilu (2)	Nom: Riddu Ridđu (1)	Nom: Ávvir (5), Gába (1), Iežár (1), NRK Oddasat (1), NRK Sápmi (5), Oddasat (3), Ságat (4), Studio Sápmi (5) III: Studio Sápmai (1) Lok: NRK Sámis (1), Studio Sámis (1)	Nom: Ávvir (1), Girjo (5), Miinnaš (1), NRK Sápmi (1), Ságat (1), Studio Sápmi (3)	

Tabella 9. BCD-studeanttajoavkku namaid sojajhepmi akkusatiivvas, B3- ja E-materiálatiippas.

Tabellas 9 leat BCD-joavkku bohtosat, mat čájehit mo namat leat sojahuvvon dalle go galggašedje leat akkusatiivvas, danne go leat geavahuvvon objeaktan. B3-materiáloasis leat ollu medianamat danin go bargobihtás jerrojuvvo sámegeiel mediafálaldaga birra. E-oasis, mii lea eksámenvástáduš, juohkehaš sáhtii válljet jogo čállit mediaid birra dahje girjji birra, man son lea lohkan sámegeillii (gč. mildosa 3). Danin čállosiin leat sihke media-namat ja olbmuid ja elliid namat. B1- ja B2-materiáloasis leat BCD-joavkkus unnán namat akkusatiivvas. Bajimusas tabellas oidno gálle nama leat guđege materiálatiippas, ja galle proseantta lea čállon riektá ja boastut. Vuolimus ráiddus namat leat ordnejuvvon alfabehtalaččat, ja lohku ruođuid siste muitala gallii namma lea geavahuvvon dihto materiálatiippas.

Riddu Ridđu-namma lea miellagiddevaš go dat sojahuvvo festivála neahttabáikkis illatiivvas (*Riddu Ridđui*) ja lokatiivvas (*Riddu Riđus*), muhto das ii oro leamen dássemolsun akkusatiivvas ii ge genitiivvas (nu mo *Riddu*-oasis ii leat ge dássemolsun). (www.riddu.no). Go namma lea sajáiduvvon dihto hámis (nu go *Riddu Ridđu* lea ge), de soaitá leat muhtun olbmuid gielas dakkár minsttar, ahte dat sodjá dušše dalle go dasa laktásit gehčosat (omd. báikekásusiin). Dat sojahanminsttar sáhtta leat leavvan eará namaide maid.

Cealkagat (6:52–6:58) čájehit mo namaid sojajeapmi lea BCD-studeanttaid materiálas. Muhtun čállosiin oidno seammá cealkagis, ahte dábálaš nomen sojahuvvo akkusatiivvas, muhto namman dat bissu sojatkeahhtá:

(6:52) *Mun láven lohkat **oddasiid** NRK Sámis ja Ávvir, ja geahččat **Oddasat** [Oddasiid] TV:s.* (B3-materiálas)

(6:53) *Mun geavahan Š, **Avvir** [Ávvira] ja NRK **Sápmi** [Sámi].* (B3-materiálas)

Seammá studeanttas oidno dattege ahte bárahisstávval namma sojahuvvo lokatiivvas (Ávvir-Ávviris), muhto ii fal akkusatiivvas, nu mo ovdamearkkas (6:54):

(6:54) *Muhto orun ahte **Avvir** [Ávvir] earenoamážit eanemusat gokčá báikkálaš áššit ja danin in leat lohkan nu ollu **Avviris** [Ávviris] maŋemus áiggiid.* (B3-materiálas)

Eará studeantta čállosis ges objektaposišuvnnas oidno sihke nominatiiva- ja akkusatiivahápmi seammá cealkagis:

(6:55) *Mun láven lohkat **Ávvir** [Ávvira] neahttas moadde geardde vahkus, muhto mu bargusadji doallá **Ávvira** bábiraviisan, ja geasset mun sáhttán lohkat **Ávvira** barggus.* (B3-materiálas)

Muhtun studeanttaid gaskagielas transitiiva vearba oažžu komplemeantta lokatiivvas dahje illatiivvas:

(6:56) [...] *de mun láven guldalit NRK **Sámis** [NRK Sámi].* (B3-materiálas)

(6:57) *Mun liikon geahččat Studio **Sápmái** ja guldalit **radios** dahje sámi **musihkka** [musihka].* (B3-materiálas)

Tendeansa orru leamen ahte studeanttat sojahit sáni akkusatiivvas dalle go jurddašit dan dábálaš nomenin (6:52), muhto sii eai sojat sáni go jurddašit nomena namman. Namat sojahuvvojit dávjjibut riehta báikekásusiin (lokatiivvas ja illatiivvas) go akkusatiivvas, soaitá danin go lea álkit studentii muitit lasihit gehčosa go rievddadit guovddáškonsonánttaid. Dát soaitá leat dárogiera váikkuhus akkusatiivva ovttaidlogu hámiide. Go sámegiel namma lea ovttá paratáksagihpus dárogiel namain, de sáhttá dárogiel namma váikkuhit sámegiel nammii nu, ahte sámegiel namma báhcá sojatkeahhtá (6:58):

(6:58) [...] *mun láven lohkat sihke **Ságat** ja **Finnmarken** dannego mu vátnemat doallaba sihke **Ságat** ja **Finnmarken**.* (B3-materiálas)

Ovdamearkkaid vuodul sáhtta maid konkluderet, ahte namaid sojageapmi dán dásis ii leat vel stabiliserejuvvon studeanttaid gaskagielas – dat muhtumin sojahuvvojit ja muhtumin eai, maiddá seammá čállois. Eai ge dat oro leamen stirdon (gč. kapihtala 3).

6.3.2. Máttaluohkát

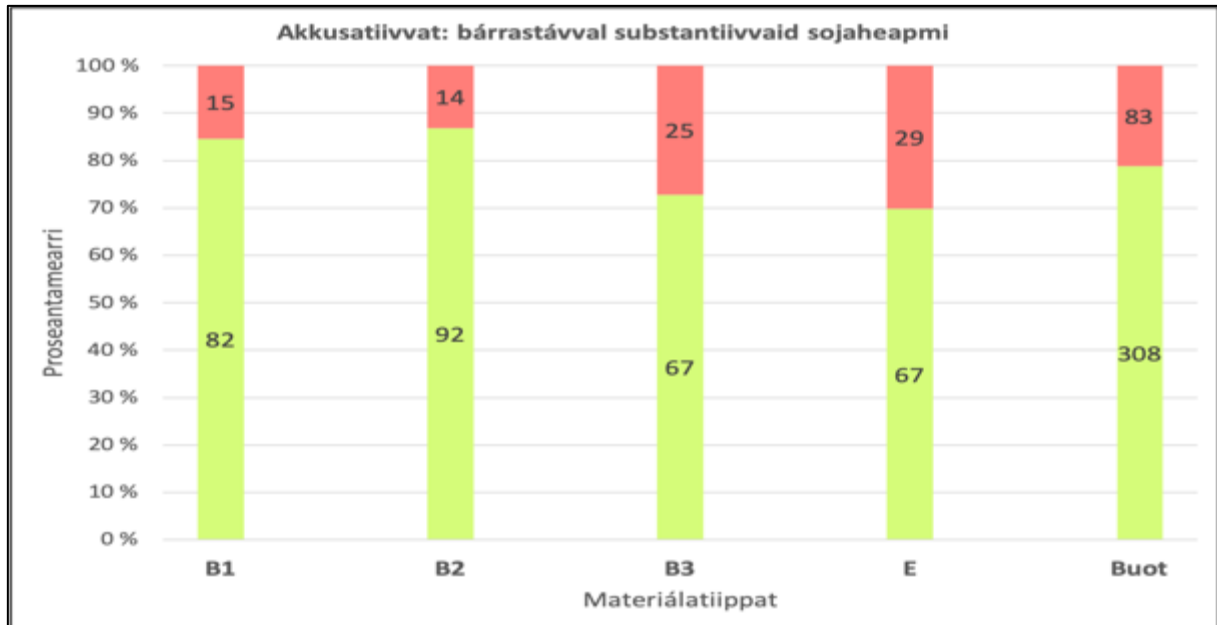
Nomena máttaluohkká lea R-programma CART-analyisa mielde nubbi deháleamos fáktor mii váikkuha akkusatiivageavaheapmái. Mun válddahan dán ge vuollekapihttalis BCD-studentajoavkku materiála, mii lea eanemus representatiiva joavku. Guorahalan dás substantiivvaid ja guođan olggobeallái golbma adjektiivva (gč. ovdamearkkaid 6:49–6:51).

Materiálas leat 473 substantiivva, mat leat vejolaš akkusatiivadáhpusat, danin go buot dát leat transitiivva vearbaid objeavttat. Namat eai leat dás mielde (giedahalan daid sierra vuollekapihttalis 6.3.1). Bárrastávval substantiivvat leat eanemus, oktiibuot 390 bárrastávval substantiivva. Dasa lassin leat 72 bárahisstávval ja 11 kontrákta substantiivva.

CART-muorra (govus 10) čájeha, ahte 9 buot 11 kontráktasubstantiivvain leat boasttuhámis. Buot 390 bárrastávval substantiivvas leat 308 (79 %) čállon riehta ja 82 (21 %) leat boasttuhámis. Buot 72 bárahisstávval substantiivvas leat 61 (85 %) čállon riehta ja 11 (15 %) leat čállon boastut.

6.3.2.1. Bárrastávval substantiivvat

BCD-joavkku materiálas lean annoteren oktiibuot 391 bárrastávval substantiivva transitiivva vearbba objeaktasajis (nappo vejolaš akkusatiivadáhpusat). Nu ahte bárrastávval substantiivvat dahket 83 % buot substantiivvain objeaktasajis. BCD-joavkku materiálas leat 308 (79 %) bárrastávval substantiivva čállon riehta ja 83 (21 %) boastut. Ovttaidlogu akkusatiivva sojageamis galget guovddáškonsonánttat leat čállon riehta geanohis dásis, go muđui ii oidno erohus nominatiivva ja akkusatiivva gaskkas. Mánngaidlogus galgá leat rivttes geažus (-*id*) ja rivttes dássemolsun. Lean annoteren maiddá časkinfeailaid ja eará smávit feailaid, muhto dat eai dagat ahte hápmi klassifiserejuvvo boasttuhápmiin.

Govus 14. Bárrastávval substantiivvaid sojajeapmi akkusatiivvas materiálatiippaid mielde, BCD-joavkku materiálas. Rivttes kásusat leat ruonát ja boasttukásusat lea ruoksadat.

Govvosa 14 diagrámma čájeha, mo bárrastávval substantiivvaid akkusatiivvasojajeapmi ovdána materiálatiippaid mielde BCD-joavkku materiálas. Ruoná ivdni mearkkaša riehta čállon akkusatiivvaid ja rukses ivdni leat akkusatiivafeaillat.

Vuosttaš materiálatiippas (B1) 85 % dahje 82 bárrastávval substantiivva sojahuvvojit riehta. Nuppi materiálatiippas (B2) dat lohku lassána 87 prosentii (92 substantiivva). Dasto goalmát materiálatiippas (B3) lea 73 % bárrastávval substantiivvain riehta ja riehta čállon substantiivvaid mearri njieadjá vel eambo eksámenčállošii, go 70 % dahje 67 bárrastávval substantiivva leat rivttes akkusatiivahámis. Mii dáhpáhuvvá studeanttaid gaskagillii?

Davvisámegiela guovddáškonsonánttaid dássemolsunminstarat golmma konsonántaceahki gaskkas leat ordnejuvvon iešguđetlágan kategoriijaide, kvalitehta ja guhkkodaga dáfus (Aikio & Ylikoski (boahtime):10–12; Nickel & Sammallahti 2011:27–32). Juuso (2013) lea masterdutkamušastis heivehan árbevirolaš dássemolsunjuogu ja juohkán konsonántaguovddážiid grafemalaččat álkes ja váttis guovddážiidda, dan mielde gullá go sámegielat olmmoš erohusa gievrras ja geanohis dásis (gč. maid vuollekapihtala 4.3). Su konklusuvdna lea ahte jus álkes konsonántaguovddáš lea čállon boastut, de meattáhus vuolgá das, ahte čállis lea váilevaš máhttu giela morfosyntávssas, mii čájeha ges, ahte sámegiella ii dáidde leat su vuosttašgiella (Juuso 2013:53–54 ja 110). Mun geavahan Juuso juogu vuolábeale tabeallas 9, mas čájeha guđet guovddáškonsonánttat leat báhcán rievdatkeahtá,

dalle go ovttaidlogu bárrastávval substantiivvat galggaše sojahuvvot akkusatiivvas. Vuodđun lea BCD-joavkku materiála.

Materiálatiipa	B1	B2	B3	E
Gievrras dási guovddáškonsonánttat (CIII ja CII) mat eai leat biddjon geanohis dássái (CII dahje CI)	Álkes konsonántaguovddázat (Juuso 2013)			
	ll vv iv lg hc vdn	dd nt ig vr pm vdn	ll ss st is idn vdn	ll đđ ht dg kč ks rj ib ilbm
	Váttes konsonántaguovddázat (Juuso 2013)			
	hpp bb ns	hkk htt	hkk	hkk

Tabella 10. Guovddáškonsonánttat mat leat boasttudásis bárrastávval substantiivvaid sojaheamis, BCD-joavkku materiálas.

Tabella 10 čájeha, ahte eanaš konsonánttat mat dagahit váttisvuodaid, gullet álkes konsonántaguovddážiid jovkui, Juuso (2013) juogu mielde. Nuppe dáfus, konsonántaguovddázat mat leat váddásat sámeielagiidda, leat hui háreve boasttuceahkis BCD-joavkku materiálas. Dát boadus vejolaččat čájeha, ahte 1) studeanttat leat oahppan dássemolsumii guoskevaš čállinnjuolggadusat buori muddui, nu ahte eai dárbbáš dorvvastit iežaset jietnadeapmái go čállet sámegeallii; 2) leat eará sivat, manin sii meddet čállit riehta álkes konsonántaguovddážiid, omd. váilevaš dahje eahpeatabiila syntáksamáhttu, nu go Juuso ge čállá (2013:110). Áiggun geahččat lagabut boastut čállon bárrastávval substantiivvaid ja gávnnahit makkárat dat leat.

Eanaš boasttukásusat objeaktan leat nominatiivvat. Leat maddái moadde illatiivva (geahččat + Studio Sápmái; hállat + áššiide) ja lokatiivva (guldalit + podkásttas, podkásttain, rádios; geahččat + Studio Sámis), mat čájehit ahte studeanta lea didolaš sojaheamis, muhto vällje dattege boasttukásusa, ovdamearkka dihte ná:

(6:59) *Mun liikon geahččat Studio **Sápmái** [Sámi] ja guldalit **rádios** [rádio] dahje **sámi musihka** [musihka]. (B3-materiálas)*

(6:60) *Mun maddái guldalan sámegeall **podkastas** [podkástta]. (B3-materiálas)*

(6:61) *Mii fertet jurddašišgoahtit ja geavahit sámi mediaid hállat maddái daid **áššiide** [áššiid birra, áššiin] mat ovdal eat leat sagastallon. (E-materiálas)*

Oainnán muhtun áššiid akkusatiivosojaheamis mat earenoamážit dagahit váttisvuodaid. Ovttaidlogus leat ollu oddaset loatnasánit mat materiálas eai sojahuvvo akkusatiivvas, nu go *ohcanakšuvdna, nuoraidorganisašuvdna, telefvdna, grammatihkka, musihkka, magariidna*, ja maiddái *stivra, dánsa, syntákssa, studeanta, aviisa* ja *biila*. Maiddái mediamáilbmái gullevaž sánit nu go *podkasta* [podkásta], (ja mánggaidlogu *podkásttat* ja *bláddit* [bláđit]) čužžot dávjá nominatiivvas dalle go galggaše leat akkusatiivvas.

Njealjestávval akkusatiivahámit sáhttet maid báhcit sojatkeahtta, omd. ovttaidlogu *bázahus, bargadus* [bagadus], *cealkámuš* [cealkámuš], *mediafálaldat*, ja mánggaidlogu *sápmelaččat, oasálaččat* ja *vuostálastit*. Eará mánggaidlogu nominatiivvat mat čužžot dakko, gokko galggaše leat akkusatiivvat, leat dábálaš sánit dego *mánát, veahkit, kultuvrrat* (B2:s), dasto *doaimmat, sánit, áššit, oahput, mediat* (B3:s) ja E–materiálatiippas *sisdoalut, speallut, muorjjit*.

Sáhtta leat váddáseappot muitit sojahit loatnasáni, go lea nu sajáiduvvon studeantta váldogillii (eanaš dárogillii), omd. dánsa dahje syntákssa. Muhtun dássemolsunminstarat (ja sánit) leat dattege nu frekveanta, ahte studeantta galggašii máhttit daid bidjat riekta. Manne dat dasto eai sojahuvvo? Vástádus dasa sáhtta leat eahpestabiila syntáksamáhtus (nu mo Juuso maid konkludere), dahje ahte čáli ii leat diđolaččat smiehttan kásuválljema čálidettiin.

6.3.2.2. Bárahisstávval substantiivvat

BCD-joavkku materiálas leat oktiibuot 72 bárahisstávval substantiivva objeaktasajis (15 % buot vejolaš akkusatiivadáhpáhusain). 61 (85 %) dain leat sojahuvvon riekta ja 11 (15 %) leat ges boasttuhámis (eanaš nominatiivvas). Tabeallas 11 čájehan mo bárahisstávval substantiivvaid geavaheapmi ovdána materiálatiippaid mielde. Namat eai leat dás mielde, go dat gieđahallojuvvojit vuollekapihttalis 6.3.1.

Tabeallas 11 oidno ahte bárahisstávval substantiivvat geavahuvvojit oppanassiige unnán, eai ge buot studeanttaid teavsttain gávdnojit bárahisstávval substantiivvat. Bárahisstávval substantiivvaid geavaheapmi ovdána materiálatiippaid mielde ná (rivttes akkusatiivahámit leat ordnejuvvon alfabehtalaš ortnegis). Čálán dás nu mo studeantta lea čállán, substantiivvaid divokeahtta; lean dasto bidjan divvojuvvon vearahámi roahkkerođuid sisa.

Materiálatiipa	B1	%	B2	%	B3	%	E	%	Oktiibuot	%
rivttes kásus (Akk)	11	79 %	21	88 %	17	85 %	12	86 %	61	85 %
boasttukásus	3	21 %	3	13 %	3	15 %	2	14 %	11	15 %
Galle studeantta	10		11		10		9		15	
Galle bárahisstávval subst	14	100 %	24	100 %	20	100 %	14	100 %	72	100 %

Tabealla 11. Bárahisstávval substantiivvaid juohkáseapmi materiálatiippaid mielde BCD-studeanttaid materiálas.

Tabealla 12 čájeha ges oasi studeanttaid sátnevuorkkás ja guđet bárahisstávval substantiivvat čállojit riekta ja guđet boastut.

	B1	B2	B3	E
rivttes akkusatiivahámit OI=ovttaidlohku MI=mánjgaidlohku	OI: buollima, eksámena, gihppaga, ohcama, ustiba; MI: budehiid, eksámeniid, lávlagii_ (2), sámi-biktasiid, ustibiid	OI: báhčínčuoigama, biktasa, deaivvadanstáhtusa, doarjaga, fokusa, hábmema, jahkečoahkkima (2), ovdanbuktima, riikačoahkkima (2), ruhtadoarjaga, stáhtadoarjaga, valaštallama, veagalváldima MI: debáhttaartihkkaliid, doarjagiid, duogážiid, mállásiid nissoniid, sabeiid	OI: dihtora; MI: odđasiid (13), sáttagiid (2), tv-odassáddagiid	MI: gufihttársáhppániid, Odđasat-sáddagiid, odđasiid (1) ja odđasiid (6), radiosáddagiid, sáhppániid, sáhppánváhneimiid
Galle studeantta (15 stud.)	9	11	10	7
Buot boasttuhámit ja váldovearbbat	gallestallašin [gallestalašin] mu ustibat , almmuhan dihtorspeallo- rávvgat , sisttisoallá rávvgat	lágadit [lágidit] kurssaid ja čoahkkin , joatkit báhčínčuoiganmiin , ráhkadit buorre biras	oažžun [oaččun] mielde daid čallosit , oahpan ollu odđa sanit ja cealkagat , geahččat odđasat	geahččat odđasat , háliidivččen [háliidivččen] odđa odđasat
Galle studeantta (15 stud.)	2	3	3	2

Tabealla 12. Bárahisstávval substantiivvat objektan BCD-studeanttaid materiálas.

Govvidan ovdamearkkaiguin váttisvuodaid, mat oidnojit materiálas. Ovdamearkkas (6:62) lea objekta nominatiivvas.

(6:62) *Mun gallestallašin mu **ustibat** [ustibiid] Kristiansandas, [...]* (B1-materiálas)

Guokte čuovvovaš cealkaga leat ovdamearkan das, mo mediaid giella sáhtá váikkuhit studeanta giellavuogádahkii. Bajilčála *Sámegillii almmuhan dihtorspeallorávogat* cealkagis (6:63) lea vižžon duohta artihkkalis Ávviris. Transitiiva vearba *almmuhit* oažžu das komplemeantta nominatiivvas (*dihtorspeallorávogat*). Dasto joatká studeanta ja bidjá *rávogat* nominatiivahámis *sisttisdoallat*-vearbba objektan (6:64). Mus eai leat metadieđut mat duođaštivčče mo studeanta lea jurddašan, muhto orru leamen nu, ahte bajilčála lea báidnan kásusválljema nuppi cealkagis.

(6:63) *Mun válden teavstta Ávviris, bajilčála lea Sámegillii almmuhan dihtorspeallorávogat* [rávvagiid] *váhnemiidda*. (B1-materiálas)

(6:64) *Gihpa sisttisdoallá rávvogat* [rávvagiid] *vátnemiidda* [...] (B1-materiálas)

Čuovvovaš guovtti cealkagis lea paratáksagihppu objektan. Goappaš cealkagiin lea nubbi paratáksalahttu boastut čállon nominatiivvas. Ovdamearkkas (6:65) studeanta sáhtá leat jurddašan *odđasat*-substantiivva propran ja danin guođđán dan sojatkeahhtá. Ovdamearkkas (6:66) ges sojahuvvo ovddemus paratáksalahttu (*kurssaid*) riehta, muhto maŋemus sátni (*čoahkkin*) báhcá sojatkeahhtá. Sivvan dasa sáhtá leat ahte čálli lea oahppan ja muitá frekveanta *čoahkkin*-hámi bajil ii ge sojat dan.

(6:65) *Mun láven geahččat odđasat* [odđasiid] *ja neahhta-TV*. (E-materiálas)

(6:66) *Sii lávejit lágadiit kurssaid ja čoahkkin* [čoahkkimiid] *badjel geažos Norga*. (B2-materiálas)

Materiálas leat ovdamearkkat main transitiiva vearbba objekta sojahuvvo eará kásusis go akkusatiivvas, nu mo cealkagis (6:59) vuollekapihttalis 6.3.2.1, mas studeanta geavaha illatiivva *geahččat*-vearbba komplemeantan, ja lokatiivva *guldalit*-vearbba komplemeantan: *Mun liikon geahččat Studio Sápmái* [Sámi] *ja guldalit radios* [rádio] *dahje sámi musihkka* [musihka]. (B3-materiálas)

Maŋggaidlogu akkusatiivageažus *-iid* sáhtá leat *-it*-hámis (6:67) dalle go studeanta dorvvasta iežas jietnadeapmái ja dakkár ovdamearka muitala, ahte čálli dáidá leat árbegiela hubmi.

(6:67) [...] *ja laven fitnat girjerádjosis muhtomin dušše vai oažžun mielde daid čallosit* [čállošiid] *mat bohtet aviisii ja bladiide* [bláđiide]. (B3-materiálas)

6.3.2.3. Kontrákta substantiivvat

BCD-joavkku materiálas leat oktiibuot 11 kontrákta substantiivva objeaktan: dušše 2 leat sojahuvvon riekta ja 9 leat nominatiivahámis dakko, gokko galgá leat akkusatiiva. Leat 6 ovttaidlogu hámi ja 5 mánggaidlogu hámi. B1-materiálatiippas leat 7 kontrákta substantiivva, B3-materiálatiippas okta ja E-materiálatiippas ges golbma. 5 studeantta leat geavahan kontrákta substantiivvaid čállosiin.

Buot dat kontrákta substantiivvat leat dábálaš, frekveanta sánit: *olmmoš*, *olmmái* ja *bálggis*. B1:s gávdnojit sátnehámit *olbmot* (geavahuvvon vihttii) ja *olmmái* (geavahuvvon guktii), B3:s gávdno *olmmoš* ja E:s – sihke *bálggis* (ovtta studeantta čállosis) ja *bálgá* (guovtti studeantta čállosiin).

bálggis gullá kontrákta *-is*-sániide, ja *olmmoš* ja *olmmái* sojahuvvojit sierra paradigma mielde (omd. Aikio & Ylikoski (boahtime):k23–24). Dás sáhtta fuomášit golbma ášši, namalassii ahte 1) kontrákta substantiivvat geavahuvvojit hui háreve eará máttaluohkáid ektui, 2) studeanttat geat meddet kontrákta substantiivvaid sojahemiin dán barggu gullevaš materiálas, meddet maiddá eará substantiivvaid sojahemiin (ovdamearkka (6:68–6:69) ja ahte 3) muhtumin bissu kontrákta substantiiva sojatkeahhtá vaikko eará nomenat seammá gihpus sojahuvvojit riekta (6:70).

(6:68) *Go son álgá gacut váris, de son lahpa **bálggis*** [bálgá]. (E-materiálas)

mii joatkašuvvá ná:

(6:69) *Son deaivva okta earenommaš **njukča*** [ovtta earenoamáš njuvčča]. (E-materiálas)

(6:70) *Dien joavku sisdollet buotlágan **olbmot*** [olbmuid], *earret eará psykologaid, politiijaid ja dábálaš **olbmot*** [olbmuid]. (B1-materiálas)

Paratávssa nubbi oassi sáhtta maid váikkuhit nubbái, muhto ovdamearkkas (6:70) dat ii dáhpáhuva – vaikko guokte eará lahtu leat mánggaidlogu akkusativvas, de kontrákta substantiiva *olbmot* ii dattege sojahuvvo.

Vejolaččat studeanttain ii leat doarvái hárvjáneapmi, soaitá danin go kontrákta substantiivvat oahpahuvojit maŋjit. Studentii sáhtta leat váttis klassifiseret odđa kontrákta sáni rivttes sojahanluohkáid dan máhtu vuodul mii sus lea, danin go kontrákta máddagat gullet

loahppatávttaid dáfus bárrastávval tiipii ja dássemolsuma dáfus ges bárahistávval tiipii (Baal 2009:46). Studeanta sáhtta leat maid oahppan bajil kontrákta nominatiivahámi ii gea sojat dan.

6.3.3. Sátneortnet, paratáksa ja attribuhtat

Lean maid annoteren eará dieđuid materiála birra mat sáhttet váikkuhit akkusatiiva välljemii, ee. sátneortnega (WO) – boahdá go objeakta verbála maŋjel (vx) dahje verbála ovddabealde (xv). Lean dasa lassin annoteren logu (Num), biehttalancealkagiid (Neg), paratáksagihpuid (Par) ja gihpuid main nomena ovddabealde leat okta dahje eambbo attribuhtat (Attr).

BCD-joavkku materiálas leat 535 vejolaš akkusatiivadáhphusa (objeavtta). Buot dábáleamos sátneortnet lea ahte objeakta boahdá maŋjel verbála (vx) – oktiibuot 500 dáhphusa (93 %). 35 cealkagis (7 %) boahdá objeakta ovdal verbála topikaliserema geažil, ja dain cealkagiin lea sullii goalmmat oassi (9 dáhphusa) boasttukásusis. Cealkkagis (6:71) lea ges objeakta veahkkevearbbá ja váldovearbbá gaskkas ii ge sojahuvvo akkusatiivas. Substantiivvat sihke ovttaid- ja máŋggaidlogus, ja maiddái namat sáhttet leat cealkaga topihkkan (6:72–6:75):

(6:71) *In jáhke don sáhtát **spábbá** [spáppa] čiekčat boahhte gilvvus [...]* (B1-materiálas)

(6:72) ***Ohcanakšuvdna** [ohcanakšuvnna] ferte maŋidit gitta giđa, danne go lea boah tán ollu muohta.* (B1-materiálas)

(6:73) *Sámi **musihkka** [musihka] sáhttit guldalit Sámi rádios ja Spotify-aplikašuvnnas.* (B3-materiálas)

(6:74) ***Ávvir** [Ávvira] ja **NRK sápmi** [Sámi] mun geavahan ovdal maŋjebárga-diimmut, go mii galgat lohkat ođđasiid.* (B3-materiálas)

(6:75) *Sosiála **mediat** [mediaid] geavahan dávjá, [...]* (B3-materiálas)

Paratáksa ii čájehuvvo mearkašahhtin CART-muoras (Govus 10), muhto materiálas leat ollu boasttuhámit paratáksagihpuin. Mun buvttán dás guokte ovdamearkka (6:76–6:77), vaikko orru, ahte eará fáktorat leat deháleappot go paratáksa:

(6:76) *[...] fáallet juridihkalaš **veahkki** [veahki], **karieara bargadus** [bagadusa] ja **ekonomalaš vuoittuid**.* (B2-materiálas), ja dasto seammá studeanttas:

(6:77) *Sii lávejit lágadit **kurssaid** ja **čoahkkinn** [čoahkkimiid] badjel geažos Norga.* (B2-materiálas)

Mun navden álggos ahte jus leat attribuhat nomengihpus, de dalle soaitá leat váddáset sojahit nomena akkusatiivvas go jus livččii oktageardánis gihppu mas lea dušše okta sátni.

	B1	%	B2	%	B3	%	E	%	Olles materiálas	%
Galle gihpu mas lea attribuhta	41		51		47		39		178	
riekta	31	76 %	40	78 %	33	70 %	27	69 %	131	74 %
boastut	10	24 %	11	22 %	14	30 %	12	31 %	47	26 %
Galle gihpu attribuhta haga	83		83		97		95		357	
riekta	65	78 %	75	91 %	56	58 %	63	66 %	259	73 %
boastut	18	22 %	7	9 %	41	42 %	32	34 %	98	27 %
Galle vejolaš Akk-dáhpáhusa	124		133		144		134		535	

Tabealla 13. Akkusatiivageavaheapmi attribuhtagihpuin ja gihpuin main eai leat attribuhat, BCD-joavkku materiála vuodul.

Logut maid ovdanbuvttán tabeallas 12 čájehit dattege, ahte ovdáneapmi lea moalkaset. B3 ja E-materiálatiippas sojahuvvojit attribuhtagihput dávjjibut riehta daid gihpuid ektui, main ii leat attribuhat. Danin eará fáktorat mearkkašit eambo go nomengihpu struktuvra, nu mo CART-muoras oidno (govvosis 10).

6.3.4. Akkusatiivvaid čoahkkáigeassu

Válljet ja čállit akkusatiivva riehta lea váddáset buot nuppigiela studeanttaide go válljet nominatiivva. Leat erenoamážit namat ja bárrastavvát ja kontráhta substantiivvat mat báhcet studeanttaid čállošiiin sojatkeahhtá (nominatiivvas). Oddáset loatnasánit báhcet dávjá sojatkeahhtá, ja sátnenortnet, attribuhat ja paratáksagihpuid siskkáldas dynamihkka sáhttet váikkuhit dasa, sojahit go studeanttat substantiivva riehta akkusatiivvas, vai eai.

Lea maiddáa stuorra erohus das, mo BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmi ovdána A-joavkku progreshuvnna ektui.

7. Bohtosiid árvoštallan ja konklusuvdna

Dán masterbarggu ulbmil lea leamaš govvidit ja čilget L2-studeanttaid nominatiiva- ja akkusatiivageavaheami čállošiiin, ja čájehit sin ovdáneami – gávdnat vejolaš oahppanbálgá maid sii čuvvot ovdal go máhttet geavahit dán guokte kásusa riehta. Lean geahččalan váldit

duodas gaskagiella-doahpaga ja čájehit studeanttaid čálalaš giellamáhtu njealji áigemuttus (B1-, B2-, B3- ja E-materiálatiippas) ja buktit dieđuid dan birra, maid studeanttat juo máhttet, ja makkár áššit dagahit váttisvuodaid. In leat dán vuoro guorahallan ovttaskas studeanttaid ovdáneami, muhto geavahin baicce návccaid ráhkadit ollislašgova sin kásusgeavaheamis. Dasa lea leamaš dárbu, go fáddá lea unnán dutkojuvvon.

Materiálas leat bohtán ovdan kvalitatiiva ja kvantitatiiva dieđut studeanttaid kásusgeavaheamis. Dutkangažaldat lei guđemuš fáktorat váikkuhit eanemustá dasa, geavaha go studeanta nominatiivva ja akkusatiivva riehta vai boastut. Lean válljen 11 fáktora R-statistihkkaprográmma CART-analysa várás: *Synt, V, Case, Stem, Type, WO, Attr, Par, Num, Neg* ja *Hab* (gč. vuollekapihhtala 6.1.). CART-analysa čalmmustii dasto moanaid buot deháleamos fáktoriid. Statistihka vuodul juhken dasto studeanttaid golmma jovkui (A-joavku, BCD-joavku ja oktasaš joavku) ja analyseren eanaš BCD-studeantajoavkku bohtosiid, go sin materiálas oidno earálágan ovdáneapmi go A-joavkkus; BCD-joavkku ovdáneamis sáhttet leat gielalaš áššit, mat orrot leamen relevánta eanemus rávisolbmuide, geat ohppet sáme giela nubbingiellan.

Vaikko nominatiivvat välljejuvvojit ja čállojit BCD-joavkku materiálas gaskamearalaččat lagabut 91 % riehta, de leat ain habitiivacealkagiid subjeavttat ja gihput, main leat attribuhtat vaddásat studeanttaide. Dárogiehta interfereansa dalle go , váilevaš gielalaš didolašvuohhta ja moalkas syntákasa dagahit, ahte sáhtta lea váttis fuobmát subjeavtta ja subjeaktapredikatiivva, dahje muitit čállit dan nominatiivvas. Maiddái paratáksagihput dagahit váttisvuodaid, go studeanta čállá dávjá ovttahit dahje eanet paratáksalahtuid boasttukásusis.

Akkusatiivvat čállojit BCD-joavkku materiálas gaskamearalaččat 73 % riehta.

Akkusatiivageavaheapmái váikkuhit sihke syntávssalaš ja morfofonologalaš fáktorat. Namat báhcet sojatkeahtta cealkaga objeaktan dávjjibut go dábálaš nomenat, ja namaid sojageamis oidno, ahte studeanttaide lea álkit sojahit daid báikekásusiin, main lea geažus, go akkusatiivvas, ja dát guoská ovttaidlogu bárrastávval ja bárrahisstávval namaide. Dárogiehta interfereansa oidno sihke namaid sojageamis ja maiddái das go studeanttat eai fuobmá dássemolsuna dábálaš, bárrastávval substantiivvaid sojageamis. BCD-joavku bárrastávvalsubstantiivvaid sojageapmi ii ovdán, muhto baicce hedjona kurssa progreshuvnna mielde. Sihke morfofonologijja (dássemolsun) ja cealkkastruktuvra váikkuha dasa. Odđaset loatnasániin leat guovddáškonsonánttat hárve geahnohis dásis BCD-joavku gaskagielas. Sátneortnet, topikaliseren ja paratáksagihpuid siskkáldas dynamihkka váikkuhit maiddái dasa,

sojahit go studeanttat substantiivva akkusatiivvas, vai eai. Lea maid ovdamearka das, mo boasttugiella áviisačállošis váikkuha studeantta oahppanprosessii ja su gaskagiellavuogádahkii.

Bárahisstávval substantiivvat oidnojit materiálas oalle unnán ja eai buot studeanttat geavahit daid, muhto BCD-studeanttaid materiálas dat čállojit eanet ahte eanet riehta. Kontrákta substantiivvat leat unnán (11) ja čállojit eanaš nominatiivvas go galget leat akkusatiivvas.

Lea erohus BCD-joavkku ja A-joavkku ovdáneamis dahje ovdánanminstaris, sihke nominatiiva- ja akkusatiivageavaheamis. Materiála čájeha ahte A-joavku geavaha nominatiivva lagabut 100 % riehta sihke subjeaktan ja subjeaktapredikatiivan, buot materiálatiippain. BCD-joavkku nominatiivageavaheapmi lea stabiila B1- ja B2- materiálatiippa gaskkas (89 % ja 88 % riehta), de dat ovdána 96 % prosentii B3:s ja loahpas eksámenvástádusas sin nominatiivvat leat dego kurssa álggus, 89 % riehta.

A-joavkku akkusatiivageavaheapmi ovdána kurssa progreshuvnna mielde (B1 84 % > B2 91 % ja B3 91 % > E 97 %). BCD-joavkku akkusatiivageavaheapmi ovdána bures B1- ja B2- materiálatiippaid gaskkas (77 % > 86 %), muhto de hedjona oalle ollu B2 ja B3 gaskkas (86 % > 62 %) dakko, gokko A-joavkku akkusatiivageavaheapmi lea stabiila (B2 91 % = B3 91 %). BCD-joavkku eksámenvástádusas lea 67 % akkusatiivadáhpusain riehta, mii lea unnit go vuosttaš materiálatiippas sámegeielkurssa álgomuttus. Dat lea fuolastuhtti boadus ja mearkkaša, ahte oahpahas lea dárbu buorebut doarjut studeanttaid sin oahppanproseassas.

Nuppi dutkangažaldahkii, leat go oktasaš ovdánanceahkit nominatiivvaid ja akkusatiivvaid oahppamis, sáhtán vástidit ahte materiála vuodul oaidná tendeanssaid, muhto dárbbášuvvo eanet dutkan ovdal go lea vejolaš konkluderet sihkarit. In leat dás guorahallan ovttaskas studeanttaid ovdáneami, Dárbbášivččii maid sullasaš dutkan studeanttaid vuosttaš lohkanbaji oahppanproseassas.

Nuppi lohkanbaji studeanttain vurdojuvvo, ahte sii leat juo oahppan sojahit substantiivvaid ja pronomeniid, ja máhttet geavahit dan máhtu viidáset oahppanproseassas. Dutkamuš čájeha dattege ahte nu ii leat. Dihto áššit, nu go bárrastávval substantiivvaid dássemolsun, kontrákta nomeniid sojaheapmi, namaid sojaheapmi jna. orrot ain eahpestabiila muttus, mii lea iešalddis buorre mearka, go dát mearkkaša, ahte olmmoš lea ain oahppame. Galggašii dattege oahpahas máhccat ja geardduhit oahpes dieđuid álo go odđa *input* boahká, ja dán láhkai

veahkehit studeantta ovdánit. Galggašii omd. fuomášuhttit studeanttaide kásusgeavaheami juohke háve go odđa cealkka- ja gihppostruktuurat oahpahunvvojit, ja geardduhit sojahannjuolggadusaid ja -paradigmmaid go studeanttat ohppet odđa sániid, omd. namaid.

Lean dutkan nuppi lohkanbaji studeanttaid ja sin oahppanbálgá. Livččii dárbu suokkardit easkaálgiid oahppama, go dan vuodul sáhtášii buoridit jahkeovttadaga álggu. Livččii maid ávkin čiekŋudit árbegiela hubmiid sámeigiela oahppanprosessii, ja sin hástalusaid ja resurssaide.

Gáldut

- Aikio A. & Ylikoski, J. North Saami. (boahtime). — M. Bakró-Nagy & J. Laakso & El. Skribnik (doaimm.), *The Oxford Guide to the Uralic Languages*. Oxford University Press.
- Antonsen, L. (2013). Čállinmeattáhusaid guorran. - Sámi dieđalaš áigečála 2/2013 s. 7–32.
- Antonsen, L. & Janda, L. (2015). Oamastanráhkadusat davvisámi girjjálašvuodas. Dieđut 2/2015 s. 9–43.
- Baal, B. Á. B. (2009). Substantiivvaid máttaluohkát mánáidgielas. – J. Ijäs & N. Ø. Helander (doaimm.). *Sáhkavuoruin sáhkan. Sámeigiela ja sámi girjjálašvuoda muhtin áigequovdilis dutkanfáttát*. Dieđut 1/2009 s. 42–53
- Berggreen, H. & Tenfjord, K. (1999). *Andrespråkslæring*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Bergsland, K. (1994). Sydsamisk grammatikk. Karasjok: Davvi Girji o.s.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass: M.I.T. Press
- Corder, S. P. (1967). The significance of learners' errors. – B. Malmberg – G. Nickel (doaimm.). *International review of applied linguistics (IRAL)* Vol. 5, No. 4 s. 161–170.
- Ellis, R. (1997). *Second Language Acquisition*. – H.G. Widdowson (doaimm.). Oxford Introductions to Language Study. Oxford University Press.
- (1982). The Origins of Interlanguage. *Applied Linguistics* Vol. 3, No. 3 s. 207–223
- Faarlund, J. T. & Lie, S. & Vannebo, K. J. (1997). Norsk referansegrammatikk. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fjellheim, E. (2018). *Bottleneck-Hypothesis G2 áarjelsaemien lohkehtimmesne. Baakoej minngiegietjeh haastadihks gosse saemien mubpiengieline leara*. Umeå Universitet, Institutionen för språkstudier. Examenarbete för masterexamen, 15 hp. Samiska språk.
- Göken, I. (2012). "Tiedän mik- mitä sana tarkoittaa." *Suomea toisena kielenä puhuvien objektin sijanvalinta ja sijanvalinnan taustalla oleva päättelyprosessi*. Pro gradu-dutkamuš. Helsingin yliopisto.
- Hansson, G. Ó. (2007). Productive Syncretism of Loanwords: A case study of Saami. Ida Toivonen & Diane Nelson (doaimm.), *Saami Linguistics*. Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science Vol. 288. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Helander, N. Ø. (2016). *Ohppojuvvon ja sohppojuvvon giella. Gielladiđolašvuohhta, čálamáhttu ja guovttegielatvuohhta*. – Dieđut 1/2016. Guovdageaidnu. Sámi allaskuvla.
- Ijäs, J. (2011). *Davvisámeigiela finihitta vearahámiid sojahanvuogádaga oččodeapmi vuolle golmmajahkásaš máná gielas*. Davvi Girji.
- Janda, L.A. (2019). Quantitative perspectives in Cognitive Linguistics. *Review of Cognitive Linguistics* 17:1 s. 7–28.
- Juuso, J. (2009). *Válddán giellan ruovttoluotta*. Isak Saba guovddáš.
- Juuso, P. S. (2013). *Studeanttaid feallat nomeniid konsonántaguovddáziin jagi 1995–2003 davvisámeigiela eatnigiela studeantaiskosiin*. Giellagas-instituhtta. Oulu universitehta. Sámeigiela ja kultuvrra pro gradu-dutkamuš.
- Karlsson, F. (2009). *Finsk grammatik. Nionde, utökade och reviderade upplagan*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krashen, S.D. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford:

- Pergamon Press
- (1999). Seeking a Role For Grammar: A Review of Some Recent Studies. *Foreign Language Annals* Vol. 32, No. 2 s. 245–254.
- Länsman, O. (2009). Oahppiid feallat čállosiin. *Sáhkavuoruiin sáhkan* / Johanna Johansen Ijäs & Nils Øivind Helander (doaimm.): [70]–85, 160–161.
- Martin, M. & Mustonen, S. & Reiman, N. & Seilonen, M. (2010). On Becoming an Independent User. *Eurosla Monographs Series* Vol. 1 s. 57–80
- Montrul, S. A. (2008) *Incomplete Acquisition in Bilingualism. Re-examining the Age Factor*. Kees de Bot – Dalila Ayoun (doaimm.). *Studies in Bilingualism (SiBil)* Vol 39. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- (2016). *The Acquisition of Heritage Languages*. Cambridge University Press
- Nickel, K. P. & Sammallahti, P. (2011). *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji AS.
- Nielsen, K. (1979). *Lærebok i lappisk (samisk). Bind I: grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU (2016). Hjertespråket. Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk. NOU 2016:18
- Nystad, R. (2012). *Davvisámegiela nullasubjeavttaid ohcan: unna pro ja stuorra PRO*. Sámegeiela masterčálus. Humanisttalaš fágaid, servvodatdiehtaga ja oahpaheaddjioahpu fakultehta. Romssa Universitehta.
- Oahpa giela! – Intensiv samiskopplæring på internett <http://kurso.oahpa.no/> (30.05.2020)
- Outakoski, H. (2015a) *Multilingual literacy among young learners of North Sámi: Contexts, complexity and writing in Sápmi*. Umeå Studies in Language and Literature 27. Department of Language Studies. Umeå University
- Outakoski, H. (2015b). Davvisámegielat čálamáhtu konteaksta. – *Sámi dieđalaš áigečála* 1/2015 s. 29–59.
- Outakoski, H. & Lindgren, E. (2015c). Procedural differences in bilingual writers' computer mediated writing: evidence from treatment of gradation in text. – *Multilingual literacy among young learners of North Sámi: Contexts, complexity and writing in Sápmi*. Umeå Studies in Language and Literature 27. Department of Language Studies. Umeå University
- Piri, O.-J. (2017). *Morfosyntaktiset objektivirheet oppijansuomessa korpuspohjainen kuvaus suomenoppijoiden kielitaidon tarkkuuden kehityksestä*. Pro gradu-dutkamuš. Oulun yliopisto.
- Rasmus, S. (2019). *Sámi ođđahállit. Sosiolingvisttalaš guorahallan: go sápmelaš sámástišgoahtá rávisolmmožin*. Sámegeiela ja -girjjálašvuoda masterbargu. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- Rasmussen, T. (2014). *Go ealáska, de lea váttis dápmat*. – Dieđut 5/2014. Guovdageaidnu. Sámi allaskuvla.
- Ravna, E. (2019) *Gáidosis lahkoneamen sámástangoahtái. Nuppigiela oahppi sártnodeapmi oahpaheaddjiin gáiddusoahpahusas*. Sámi allaskuvla. Sámi didaktihka masterbargu. Sámediggi www.samediggi.no (15.02.2020)
- Sammallahti, P. (1984). The phonology of the Guovdageaidnu dialect of North Saami: Some Notes. – *Riepmočála. Essays in honour of Knut Bergsland*. Brendemoen, B. & E. Hovdhaugen & O. Henrik Magga (doaimm.) s. 136–152. Oslo: Novus Forlag.

- (1998). *The Saami Languages. An Introduction*. Kárášjohka. Davvi Girji.
- Schmid, M. (2013). First language attrition. *Linguistic Approaches to Bilingualism* vol 3, No. 2 s. 94–115.
- Schmidt, R. W. (1990). The Role of Consciousness in Second Language Learning. *Applied Linguistics* 11(2): s. 129–158.
- (2010). Attention, Awareness, and Individual Differences in Language Learning. – W.M. Chan, S. Chi, K. N. Cin, J. Istanto, M. Nagami, J. W. Sew, T. Suthiwan & I. Walker. *Proceedings of CLaSIC 2010*. Singapore, December 2–4 s.721–737. Singapore: National University of Singapore, Centre for Language Studies.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. – *International review of applied linguistics in language teaching* (IRAL) Vol. 10, No. 3 s. 209–231.
- (1992). *Rediscovering interlanguage*. London and New York: Longman.
- Skutnab-Kangas, T. & Dunbar, R. (2010). *Indigenous Children's Education as Linguistic Genocide and a Crime Against Humanity? A Global View*. Gáldu Čála – Journal of Indigenous Peoples Rights No. 1/2010
- Slabakova, R. (2016). *Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
- Svonni, M. (2015). *Davvisámegiella – sánit ja cealkagat. Láidehus sámii lingvistihkkii*. Giron: Ravda Lágádus.
- (2018). *Modern nordsamisk grammatik*. Giron: Ravda Lágádus.
- Pettersen, U. L. (2019). *Čállima bálgát ja mohkit. Sámeigiella vuosttašgiella oahpaheapmi mánggagielat birrasis- álgoohpahusagi ohppiid čállima iešvuodát*. Sámi allaskuvla. Masterbargu sámii vuoddoskuvlaoahpaheadjeoahpus.
- Thewissen, J. (2013). Capturing L2 Accuracy Developmental Patterns: Insights From an Error-Tagged EFL Learner Corpus. *The Modern Language Journal* Vol. 97 s. 77–99
- (2015). *Accuracy across proficiency levels. A learner corpus approach*. Louvain-la-Neuve: Presses universitaires de Louvain.
- Utdanningsdirektoratet (2020). Kunnskapsløftet samisk.
< <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/kunnskapsloftet-samisk/>>
(15.02.2020)
- Wirkola, K. (2018). *Gielalaš didolašvuodaiskan. Dieđut ja čilgehusat*.
https://ovttas.no/dokumenta_gielalas-didolasvuodaiskan (20.02.2020)
- The World Atlas of Language Structure Online (WALS) – 28A Case Syncretism.
<https://wals.info/feature/28A#2/16.6/148.7> (19.04.2020)

Mildosat

Mielddus 1: Miehtanskovvi

Vil du delta i et forskningsprosjekt om språklæring og digitale læringsverktøy for nordsamisk?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å beskrive språket til voksne som holder på å lære nordsamisk som andrespråk, og å finne ut om og hvordan digitale verktøy kan være til støtte i språklæringen.

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet er å beskrive språket i tekstene til studenter i nordsamisk som fremmedspråk, etter fullført 2. semester av årstudiet ved UiT. Jeg ønsker å finne ut hva deltakerne behersker, hvilke avvik fra målspråket som finnes, og hvordan digitale verktøy, spesielt nettordboka Neahttadigisánit, kan være til støtte i videre språklæring.

Prosjektet skal bli til en mastergradsoppgave i samisk ved UiT Norges arktiske universitet, som leveres inn senest våren 2020

Funnene gjort i prosjektet kan videre bli brukt til utbedring av pedagogisk opplegg for årstudiet i nordsamisk som fremmedspråk, utvikling og utbedring av læremidler mm.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for språk og kultur, HSL-fakultet, UiT Norges arktiske universitet er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet gjennomføres av mastergradsstudent Katarzyna Zofia Dominczak (meg), i samarbeid med veilederen min, Lene Antonsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Spørsmålet om å delta går til studentene som har gjennomført 2. semester av årsstudiet i nordsamisk som fremmedspråk ved UiT Norges arktiske universitet våren 2019.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, vil jeg få tilgang til dine skriftlige eksamensbesvarelser og obligatoriske innleveringer våren 2019 – du velger selv hvilke, ved å krysse av på samtykkelista nederst i dette brevet.

Jeg vil også i løpet av høsten 2019 sende deg ett spørreskjema og noen oversettelsesoppgaver, hvis du krysser av for dette. Disse sender jeg ut digitalt, via e-post og du kan velge å maile svaret tilbake eller legge svaret anonymt inn i postkassa ved kontoret mitt på UiT.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Jeg vil digitalisere tekstene og lagre de anonymt med tilfeldig nummer (aldri med navn eller studentnummeret ditt). Jeg og veilederen min vil ha tilgang til det anonymiserte materialet.
- Det anonymiserte tekstmaterialet blir kun lagret på en passordbeskyttet maskin eid av UiT.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige mastergradsoppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2020. Alt av tekstmaterialet skal oppbevares anonymt på et passordbeskyttet maskin ved UiT Norges arktiske universitet, ansvarlig for dette er Katarzyna Zofia Dominczak og Lene Antonsen.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT Norges arktiske universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UiT Norges arktiske universitet ved Katarzyna Zofia Dominczak (prosjektansvarlig mastergradsstudent) og Lene Antonsen (veileder), på epost lene.antonsen@uit.no eller telefon 410 21 011.
- Verneombud ved UiT Norges arktiske universitet Line Nilsen Sandanger, tlf. 776 45 649
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Mastergradsstudent

Katarzyna Zofia Dominczak
katarzyna.z.dominczak@uit.no
tlf. 926 93 683

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet om språklæring og digitale verktøy for nordsamisk, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- at eksamensbesvarelsen i SAM-1036 ved UiT våren 2019, (skoleeksamen) kan brukes til forskning
- at eksamensbesvarelsen i SAM-1035 ved UiT våren 2019 (hjemmeeksamen) kan brukes til forskning
- at de obligatoriske hjemmeoppgavene i SAM-1036 våren 2019 (til sammen 3 oppgaver) kan brukes til forskning
- å svare på ett spørreskjema høsten 2019
- å svare på 2-3 kortere oversettelsesoppgaver høsten 2019

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 30.06.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Miellddus 2: Jearahallanskovvi

Spørreskjema

Her kommer noen spørsmål om hva slags støtte benyttet du deg av i egen språklæring, da du tok SAM-1036 og/eller SAM-1035 våren 2019. Svarene blir brukt anonymt som materiale i en mastergradsoppgave i samisk språk ved UiT Norges arktiske universitet.

Tenk da du studerte samisk ved UiT våren 2019. Skriv svar under spørsmålene, og skriv kryss og gradér (1, 2, 3...) der det er mulig. *Takk for at du deltar!*

1. Da du var student og trengte hjelp til noe med samisken, hvor hentet du hjelpa fra - for eksempel familie, venner, nettressurser (hvilke?), bøker eller annet?

2. Kunne du noe samisk fra før da du startet på studiet?

3. Hvilke ordbøker brukte du? Skriv X eller gradér 1, 2, 3..., hvis du brukte flere ordbøker.

- Stor norsk-samisk ordbok (den blå papirordboka)
- Stor samisk-norsk ordbok (den grå papirordboka)
- sanit.oahpa.no (Neahttagisánit)
- 533.davvi.no (Stor norsk-samisk og samisk-norsk ordbok på nett)
- Sámi-suoma-sámi sátnegirji (Sammallahti, papirordbok)
- Nordamisk-svensk svensk-nordsamisk ordbok (Svonni - papirordbok eller Sátnegirji som app)
- Andre, hvilke? _____

4. I hvilke situasjoner brukte du ordbøker? Skriv X eller gradér 1, 2, 3...

- skriftlig arbeid knyttet til studiet
- skriftlig arbeid utenfor studiet
- muntlig aktivitet i forbindelse med studiet
- muntlig aktivitet utenfor studiet
- under eksamen
- I andre situasjoner, hvilke? _____

5. Hvis det stod flere mulige samiske oversettelser av ordet du søkte etter, hvordan valgte du den som passer best?

I papirordbøker:

I nettordbøker:

6. Hva er et transitivt verb? Svar med egne ord - hvis du vet.

7. Dersom du brukte *Neahttagisánit* (<https://sanit.oahpa.no/>) - hvor ofte brukte du følgende funksjoner?

Oversette et norsk ord til samisk

sjelden av og til ofte nesten alltid

Oversette et samisk ord til norsk

sjelden av og til ofte nesten alltid

Studere hvordan ordet staves på samisk, selv om du kan ordet

sjelden av og til ofte nesten alltid

Studere hvordan ordet brukes i en setning

sjelden av og til ofte nesten alltid

Klikke for å finne grammatisk informasjon

sjelden av og til ofte nesten alltid

Hva slags grammatisk informasjon leter du som oftest etter?

Klikke for å søke hvordan ordet brukes i KORP-samlinga

sjelden av og til ofte nesten alltid

Andre funksjoner, skriv hvilke:

Takk for at du deltar!

Mielddus 3: Bargobihtát mat leat materiála vuodđun.

B1

2. Makkár sávaldagat dus livčče jahkái 2019? Čále moadde cealkaga. Geavat konditionála.

3. Lápmašuvvan

(govva)

Čále teavsttaža das, mii dáhpáhuvai spábbačiekčanšiljus. Don gávnnat sániid ja dajaldagaid modulaid vuolde (4. vahkku).

4. Vállje a) dahje b):

a) Muital muhtun mediaáššis maid leat lohkan dahje gullan dán vahku. Čále sullii 10 cealkaga.

dahje

b) Mital filmma birra maid leat geahččan kinos dahje TV:s. Čále sullii 10 cealkaga.

B2

4. Čále siidobeali ovttá organisašuvnna dahje searvvi birra mas don leat miellahttun, dahje man barggu doarjjut. Sáhtta leat omd. politihkalaš searvi, valáštallansearvi, luonddugáhttensearvi dahje eará. Mital makkár áššiiguin sii barget, man dávjá čoahkkanit miellahtut ja makkár doaimmat leat searvvis/organisašuvnnas servodagas?

Govva: noereh.no (31.05.2020)

5. Čále oanehis teavstta ovttá ođasášši birra, man don leat lohkan dahje gullan dán vahku. Teavstta guhkkodat galgá leat 8-10 cealkaga.

B3

4. Sámi mediafálaldat

Makkár sámi mediafálaldat lea norggabeale Sámis? Mo don geavahat mediaid? Leat go mediat dutnje veahkkin [ávkin] sámegeiela oahpahallamis? Čále siidobeali. Don sáhtát geavahit gáldun čállosiid *Mátki Sámis 1* (Modulat > Vahkku 12) ja *Aviissat ja bláđit* (Modulat > Vahkku 13).

E

5. Vállje nuppi bihtá. Velg én av oppgavene:

a. Muital oanehaččat Jones-bojá girjji sisdoalu birra, dahje eará girjji birra man don leat lohkan sámegillii. Čálus galgá leat unnimustá siidobeali guhku. *Fortell kort om innholdet i Jones-bojá boka, eller om en annen bok som du har lest på samisk. Teksten skal være minst en halvside lang.*

á. Makkár sámi mediafálaldat lea Norgga beale Sámis? Mo don geavahat mediaid? Leat go mediat dutnje veahkkin [ávkin] sámegeiela oahpahallamis? Ohcalat go makkárge mediafálaldagaid? Čále unnimustá siidobeali. *Hva slags samisk medietilbud finnes det på norsk side av Sápmi? Hvordan benytter du deg av media? Er media til hjelp i din språklæring? Savner du noen slags medietilbud? Skriv minst en halvside.*

